

Mariana Bordian

**DREPTUL FAMILIEI
ȘI ACTE DE STARE CIVILĂ**

Ghid metodic

pentru studenții de la Specialitatea Administrație publică

Chișinău – 2025

CZU 347.61/.64(075.8)

B 6

Recenzenți:

*Valentina Cebotari, doctor în drept, conferențiar
universitar, USM*

*Iurie Mihalachi, doctor habilitat în drept,
conferențiar universitar, USPEE*

**DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Bordian, Mariana.

Dreptul familiei și acte de stare civilă: Ghid metodic pentru studenții de la Specialitatea Administrație publică / Mariana Bordian.
– Chișinău: [S. n.], 2025 (CEP USM). – 146 p.

Referințe bibliogr. în text. – [50] ex.

ISBN 978-9975-62-865-5.

347.61/.64(075.8)

B 6

ISBN 978-9975-62-865-5

CUPRINS

I. PRELIMINARIU.....	4
II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI	7
III. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR.....	8
IV. COMPETENȚE GENERALE, PROFESIONALE ȘI REZULTATELE ÎNVĂȚĂRII.....	9
V. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE.....	11
VI. CONȚINUTUL ORELOR DE CURS ȘI DE SEMINAR	13
CONȚINUTUL ORELOR DE CURS	
Tema 1. Considerații generale privind dreptul familiei	13
Tema 2. Noțiunea și efectele căsătoriei.....	22
Tema 3. Încetarea, desfacerea și nulitatea căsătoriei	29
Tema 4. Relațiile juridice dintre părinți și copii	36
Tema 5. Obligația de întreținere	44
Tema 6. Regimul juridic al bunurilor	54
Tema 7. Rudenia și afinitatea	61
Tema 8. Drepturile minorilor și obligațiile părinților.....	65
Tema 9. Regimul juridic al adopției.....	72
Tema 10. Tutela, curatela și serviciul de plasament	81
Tema 11. Măsurile de protecție specială	92
Tema 12. Organe și acte de stare civilă	102
CONȚINUTUL ORELOR DE SEMINAR.....	112
VII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	137
VIII. CERINȚE PENTRU ACTIVITĂȚILE INDIVIDUALE ALE STUDENȚILOR.....	141
IX. TEMATICA ORIENTATIVĂ A PROIECTELOR DE CERCETARE (de an și de licență).....	146

I. PRELIMINARII

Prezentarea obiectului de studiu a disciplinei.

Dreptul familiei este totalitatea normelor juridice care reglementează raporturile personale nepatrimoniale și patrimoniale ce izvorăsc din căsătorie, rudenie, adopție și raporturile asimilate de lege, sub anumite aspecte cu raporturile de familie în scopul ocrotirii și întăririi acesteia. Dreptul familiei studiază instituțiile juridice rezultate din raporturile de căsătorie, din relațiile personale nepatrimoniale și patrimoniale născute din căsătorie, din raporturile care rezultă din rudenie. Acestea sînt raporturile personale și patrimoniale care apar între părinți și copiii în urma atestării provenienței acestora, cât și a raporturilor dintre frați și surori, bunici și nepoți și obligația de întreținere dintre aceste persoane. O altă instituție juridică studiată rezultă din raporturile de adopție și alte forme de ocrotire a copiilor rămași fără ocrotire părintească.

Disciplina respectivă are ca obiect de studiu și modul de înregistrare a actelor de stare civilă.

În mod prioritar, în cadrul studierii disciplinei, se pun accente pe aspectele legate de statutul juridic al membrului de familie, instituția căsătoriei, regimul juridic al proprietății soților, obligația de întreținere, statutul persoanelor aflate în situație de risc și al relației acestora cu activitatea funcționarului public.

Programul grupează orientativ cunoștințele din domeniu, inspirat din doctrina de specialitate, formulând aspectele de studiu al instituțiilor juridice cum ar fi căsătoria, adopția, protecția copiilor, relațiile de întreținere dintre membrii familiei, ce au menirea de analiză sistemică a cunoștințelor în domeniu. Conținutul cursului este cu viziune juridico-administrativă, scontând pregătirea specialiștilor bine calificați cu abilități practice profunde în domeniu.

Locul disciplinei în cadrul programului de studii.

Cursul de „Dreptul familiei și acte de stare civilă” este unul din disciplinele de bază ce se studiază în anul II de ***către studenții specialității „Administrație publică” și este elaborat în*** conformitate cu Standardul de calificare: Licențiat în „*Administrație publică*”, nivelul calificării 6 CNC Programul de studii: 0400.1 Administrație publică. Domeniul de formare profesională: 0.400 Științe administrative, Aprobate prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 1230/2022.

Disciplina **este curs fundamental, predat în limba română** și este concepută așa încât să analizeze instituțiile dreptului familiei și stării civile corelativ interesului profesional al unui funcționar public, ori a altei persoane care activează în domeniu.

Baza metodică a cursului. Structurată coerent sub aspect cognitiv, disciplina înglobează diverse mecanisme de implementare, se bazează pe modificările actuale legislative și sociale, are un divers suport bibliografic.

Beneficiarii. Cursul „Dreptul familiei și acte de stare civilă” este destinat pentru studiu din anul II, ciclul I și poate fi studiat și în cadrul programelor de perfecționare profesională a funcționarilor publici și a funcționarilor de demnitate publică.

Obiectivele cursului. Cursul este destinat studenților, având rațiunea de a dezvolta și obține abilități în eventualitatea implicării în calitate de specialiști în domeniu, în activități administrative ce se referă nemijlocit sau implicit la înregistrarea sau eliberarea actelor de stare civilă sau fiind antrenați în funcții administrative au tangențe cu activități de domeniul dreptului familiei.

Un alt domeniu în care ar putea să fie aplicabile cunoștințele acumulate în cadrul acestei discipline este cel de protecție și promovare a drepturilor copiilor, fie în cadrul unor proiecte și strategii naționale, fie în cadrul autorităților tutelare responsabile direct de identificarea, evidența, plasamentul și aplicarea altor forme de protecție a copiilor. În cadrul organelor de asistență socială sunt aplicabile cunoștințele legate de obligațiile de întreținere, stabilirea unor indemnizații sociale de protecție pentru persoanele care sunt îndreptățite prin lege.

Disciplina **DREPTUL FAMILIEI și ACTE DE STARE CIVILĂ** prin conținutul subiectelor abordate stabilește următoarele **obiective generale** ca:

- identificarea raporturilor juridice familiale;
- cunoașterea esenței principalelor instituții ale dreptului familiei;
- definirea conceptelor fundamentale ale Dreptului familiei și a actelor de stare civilă (toate subiectele raportului juridic familial);
- stabilirea rolului Dreptului familiei și a actelor de stare civilă în activitatea funcționarului public;
- identificarea statutului juridic al membrilor familiei;
- distingerea drepturilor și obligațiilor membrilor familiei;

- caracterizarea regimului juridic al adopției;
- schițarea proiectelor de contract matrimonial și a deciziilor privind determinarea copiilor aflați în situație de risc;
- identificarea particularităților răspunderii părinților și ale minorilor;
- identificarea categoriilor de acte de stare civilă și rolul acestora.

Realizarea obiectivelor generale contribuie la formarea **rezultatelor învățării** programului de Licență "Administrație publică" și anume: **Rezultatele învățării** cursului constau în capacitatea de aplicare în mod calitativ a procedurilor operaționale și a mecanismului interoperabilității pentru schimbul de date și documente/ acte administrative între autoritățile și instituțiile publice, de contribuie la elaborarea și implementarea cadrului normativ și de politici în domeniul protecției copiilor, de asigurare și de coordonarea în prestarea calitativă a serviciilor publice referitoare la raporturile familiale, de asigurare a comunicării instituționale eficiente cu diferite categorii de beneficiari, inclusiv cu referire la realizarea obligațiilor de întreținere, de elaborare a planurilor operaționale de protecție a copiilor aflați în situație de risc, a proiectelor de documente și a rapoartelor de activitate specifice domeniului de formare profesională, în special sub aspectul protecției membrilor familiei și garantarea respectării drepturilor copiilor. De asemenea în rezultatul studierii disciplinei vor dobândi abilități de soluționare a litigiilor rezultate din raporturi juridice familiale.

Prezentul ghid acoperă întreg spectrul de conținuturi la curs și facilitează modalitatea de comprehensiune prin redarea succintă a materialului pe cât a fost posibil, deoarece pentru a evita fracturarea ideilor de conținut, și implicit, obstrucționarea raționamentelor legale, am inclus în text subiecte mai desfășurate.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Forma de învățământ	Codul disciplinei din planul de studii	Denumirea disciplinei	Responsabil de disciplină		Total ore				Evaluarea	Nr. de credite
					Inclusiv					
					C	S	L	LI		
Cu frecvență	S.04.A.43	Dreptul familiei și acte de stare civilă	Mariana Bordian	IV	150	39	39	72	Ex.	5
Frecvență redusă	S.04.A.43	Dreptul familiei și acte de stare civilă	Mariana Bordian	VI	150	24	4	120	Ex.	5

III. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	Unități de conținut	ORE		ORE		Ore	
		Curs cu fr.	Curs fr/red	Seminar cu fr.	Seminar fr/red	Lu-crul Indi-vidual	Lu-crul Indi-vidual
1.	Considerații generale privind dreptul familiei	2	1	2			
2.	Noțiunea și efectele căsătoriei	2	1	2		10	
3.	Încetarea, desfacerea și nulitatea căsătoriei	2	2	4		5	20
4.	Relațiile juridice dintre părinți și copii	2	2	2		2	10
5.	Obligația de întreținere	4	2	2		3	10
6.	Regimul juridic al bunurilor	4	2	4			
	Testare sumativă nr.1			2	2		
7.	Rudenia și afinitatea	2	2	2			
8.	Drepturile minorilor	4	2	4		5	20
9.	Regimul juridic al adopției	4	2	2		5	20
10.	Tutela, curatela și serviciul de plasament	4	2	4		10	10
11.	Măsurile de protecție specială	4	2	2		10	10
	Testare sumativă nr.2			2	2		
12.	Organe și acte de stare civilă	5	4	5		22	20
TOTAL		39	24	39	4	72	120

IV. COMPETENȚE GENERALE, PROFESIONALE ȘI REZULTATELE ÎNVĂȚĂRII

Competențe generale	REZULTATELE ÎNVĂȚĂRII Absolventul/candidatul la atribuirea calificării poate:
CG1. Asigurarea interoperabilității activității autorităților și instituțiilor publice	RÎ2. aplica în mod calitativ procedurile operaționale și mecanismul interoperabilității pentru schimbul de date și documente/acte administrative între autoritățile și instituțiile publice
CG2. Aplicarea cadrului normativ și de politici în administrația publică	RÎ3. contribui la elaborarea și implementarea cadrului normativ și de politici
CG3. Valorificarea resurselor proprii/specifice autorității/instituției publice	RÎ5. asigura coordonarea și prestarea calitativă a serviciilor publice
CG4. Realizarea comunicării instituționale și a relațiilor publice	RÎ6. asigura comunicarea instituțională eficientă cu diferite categorii de beneficiari
CG5. Asigurarea activităților de evidență, colectare și prezentare a documentelor administrative	RÎ1. elabora planuri operaționale, proiecte de documente și rapoarte de activitate specifice domeniului de formare profesională RÎ7. asigura implementarea și monitorizarea executării deciziilor în activitatea administrativă
COMPETENȚE PROFESIONALE	
CPI1. Realizarea și supravegherea bunei funcționări a activității autorităților și instituțiilor publice	RÎ1. elabora planuri operaționale, proiecte de documente și rapoarte de activitate specifice domeniului de formare profesională

<p>CP2. Eficientizarea și sustenabilitatea proceselor și interoperabilității în cadrul administrației publice</p>	<p>RÎ2. aplica în mod calitativ procedurile operaționale și mecanismul interoperabilității pentru schimbul de date și documente/ acte administrative între autoritățile și instituțiile publice</p>
<p>CP3. Utilizarea cadrului normativ și a documentelor de politici specifice domeniului de activitate</p>	<p>RÎ3 contribui la elaborarea și implementarea cadrului normativ și de politici</p>
<p>CP5. Coordonarea și prestarea serviciilor publice</p>	<p>RÎ5. asigura coordonarea și prestarea calitativă a serviciilor publice</p>
<p>CP6. Relaționarea instituțională cu diferiți beneficiari</p>	<p>RI 6. asigura comunicarea instituțională eficientă cu diferite categorii de beneficiari</p>
<p>CP7. Implementarea și monitorizarea executării deciziilor în activitatea administrativă</p>	<p>RI7. asigura implementarea și monitorizarea executării deciziilor în activitatea administrativă</p>

V. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

Formele de organizare a instruirii: Principalele forme de organizare a instruirii utilizate în procesul de studiu al cursului de drept civil sunt: *prelegerea și seminarul*.

Instruirea se poate desfășura prin diverse metode și procedee: frontal, individual, pe grupe. Instruirea pe grupe constă în regruparea pe echipe a studenților din grup, în scopul îndeplinirii, prin cooperare, a unor sarcini de învățare.

Prelegerea se poate desfășura ca *prelegere clasică, problematizată, conversație, dialogată în care predomină întrebări retorice pe segmente fracționate de conținuturi sau cu referire la team cum ar fi „obligația de întreținere”*. Procedee: *expunerea, explicația, dialogul, prezentarea, lucrul în echipe, modelarea situațiilor; activități în perechi, brainstorming, jocuri de simulare, crearea, simularea și soluționarea situațiilor educative etc.*

Strategii/tehnologii didactice aplicate:

Metode de comunicare orală. *Metode expositive:* descrierea, explicarea, argumentarea, expunerea cu oponent, prelegerea dezbateri, povestirea, instructajul de fundamentare; *metode interogative:* conversația, conversația euristică și catehetică, problematizarea; *metoda discuțiilor și dezbaterilor;*

Metode de comunicare scrisă: lectura, ca tehnică de informare și documentare, lectura și interpretarea normelor de drept civil, soluționarea spețelor etc.; metode de explorare indirectă a conceptelor teoretice;

Metode de acțiune: exercițiul, jocul didactic, învățarea prin dramatizarea situațiilor, soluționarea spețelor. Evaluarea curriculară se aplică prin trei forme: inițială, sumativă, periodică și finală.

Evaluarea inițială se efectuează la începutul activităților de predare pentru a stabili gradul de pregătire a studenților pentru cursul respectiv. Modalitățile de evaluare inițială sunt: chestionarea și expunerea verbală, conversațiile. Scopul acestui tip de evaluare este de a verifica dacă studenții vor fi capabili de a se integra în noul program de instruire, pentru realizarea noilor obiective.

Evaluarea sumativă periodică se realizează prin lucrări de control, testări, pentru a ne informa în ce măsură sunt atinse competențele ge-

nerale și profesionale propuse ale cursului în general și ale unei teme în particular, și de a identifica dacă s-au atins rezultatele învățării și care este reușita, progresul studenților.

Evaluarea finală se desfășoară prin examen, sub forma de testare în scris, în baza testelor ce conțin subiecte la trei nivele: cunoaștere, aplicare, integrare.

Evaluări sumative periodice: lucrări de control; testări cu itemi, grilă.

Model orientativ de test pentru evaluarea sumativă finală

Testul nr. 1

Pentru examen la disciplina Dreptul familiei și acte de stare civilă

Subiectul 1. Principiile dreptului familiei

Activități de evaluare

- 1.1. Enumerați principiile specifice dreptului familiei. (3 puncte)
- 1.2. Analizați principiul egalității în drepturi și obligații ale soților în raport cu principiul egalității gender. (5 puncte)
- 1.3. Argumentați rolul principiilor specifice dreptului familiei. (7 puncte)

Subiectul 2. Regimul juridic al plasamentelor de copii de tip familial

Activități de evaluare

- 2.1. Definiți și caracterizați plasamentele de tip familial. (3 puncte)
- 2.2. Determinați regulile și modalitățile de plasare a copiilor în plasamente de tip familial. (5 puncte)
- 2.3. Propuneți soluții eficiente de stimulare a extinderii practicii de creare a plasamentelor ca mecanism de protecție a copiilor. (7 puncte)

Baremul de notare la testul pentru examen

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
30-29	28-26	25-19	18-12	11-9	8-6	5-4	3	2	1

VI. CONȚINUTUL ORELOR DE CURS ȘI DE SEMINAR

Tema 1: Considerații generale privind dreptul familiei

Conținuturi la curs:

1. **Noțiunea și particularitățile dreptului familiei**
2. **Izvoarele dreptului familiei**
3. **Principiile dreptului familiei**
4. **Legătura dreptului familiei cu alte ramuri de drept**

Termeni-cheie: familie, dreptul familiei, principiu, drepturi, matrimonial, penal, administrativ, contravențional, civil.

Abilități: definește conceptul de drept al familiei; identifică obiectul de reglementare al dreptului familiei; determină specificul raporturilor juridice familiale; delimitează diverse categorii de norme juridice familiale; analizează izvoarele dreptului familiei argumentează principiile dreptului familiei; apreciază legătura dreptului familiei cu alte ramuri de drept.

Forme și strategii de organizare a activității didactice. Curs teoretic. Prelegere universitară.

Repere de conținut

1. Noțiunea și particularitățile dreptului familiei

Dreptul familiei reunește normele juridice care reglementează raporturile personale și cele patrimoniale izvorâte din căsătorie, rudenie, adopție, precum și din alte relații asimilate de lege, sub unele aspecte, relațiilor de familie.

Ca ramură de drept, apartenența sa la dreptul privat este incontestabilă.

Unele particularități ale dreptului familiei sunt evidențiate prin aplicarea criteriilor subsidiare de diviziune, precum calitatea subiectelor, caracterul normelor juridice, natura sancțiunilor.

Astfel, subiectele raporturilor de dreptul familiei au o anumită calitate izvorâtă din raporturile de familie sau din raporturi asimilate acestora. Spre exemplu, cu referire la drepturile personale nepatrimoniale, de altfel predominante în dreptul familiei, care reduce nivelul de abstractizare a conținutului unor drepturi subiective, cum ar fi dreptul la nume.

Din punctul de vedere al caracterului normelor aparținând dreptului familiei, menționăm predominanța normelor imperative în defavoarea celor dispozitive, care abundă în dreptul civil.

Relațiile de familie nu sunt de interes exclusiv privat, astfel că, de regulă, opțiunea unei anumite conduite nu este lăsată la aprecierea părților.

Având ca reper specificul sancțiunilor aplicabile în cazul abaterii subiectului de la conduita prescrisă, caracteristica definitorie a sancțiunii civile este natura sa restitativă, reparatorie, în scopul declarat al restabilirii situației anterioare, fiindcă, potrivit dispoziției cu valoare de principiu „orice faptă a omului care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s-a produs, să-l repare”.

Data fiind natura relațiilor de familie, majoritatea textelor din Codul familiei conțin doar o reglementare generică, fără detalieri privind conținutul concret al drepturilor și obligațiilor stabilite, astfel că măsurile punitive sunt, de regulă, indirecte. Membrii familiei sunt datori să-și acorde unul altuia sprijin moral, dar *asistența morală nu poate fi obținută printr-o intervenție coercitivă nemijlocită*, în cazul soților alternativa fiind desfacerea căsătoriei și, implicit, stingerea *ex nunc* a drepturilor și obligațiilor reciproce dintre aceștia.

Obiectul dreptului familiei. Având ca reper definiția dată dreptului familiei, vom spune că obiectul de reglementare al normelor de dreptul familiei îl constituie raporturile de familie, adică:

- raporturile de căsătorie;
- raporturile de rudenie firească;
- raporturile de rudenie adoptivă;
- raporturile asimilate, sub unele aspecte, relațiilor de familie;
- efectele juridice recunoscute de legiuitor relațiilor incluse în mod excepțional în categoria celor de familie gravitează în jurul obligației de întreținere între anumite categorii de persoane;
- raporturile rezultate din dobândirea în comun a bunurilor.

Noțiunea de familie este privită sub mai multe aspecte:

- a) Juridic – familia desemnează grupul de persoane între care există relații sociale reglementate de norme juridice, în urma cărora se produc anumite efecte.
- b) Sociologic – familia reprezintă o formă de relații sociale dintre persoanele unite între ele prin căsătorie, filiație. Literatura sociologică analizează 2 tipuri de familie:

- de origine, adică acea familie în care ne naștem,
- de procreare, adică acea familie pe care o creăm, ca adult.
- c) Filozofic – familia reprezintă temelia societății, celula de bază a acesteia care asigură funcționalitatea și continuitatea poporului.
- d) Biologic – familia se raportează la relația sexuală dintre bărbat și femeie, în cadrul ei realizându- se procreația.

● **Funcțiile familiei**

Familia îndeplinește următoarele funcții:

1. funcția de perpetuare a speciei umane – familia are o bază biologică, deosebirea și atracția între sexe, care stă la temelia uniunii dintre un bărbat și o femeie, copiii în familie având un factor de echilibru.
2. funcția economică – este expresia comunității de bunuri a soților, a obligației de întreținere între soți, părinți - copii.
3. funcția educativă – familia este o realitate educativă, joacă un rol important în formarea unei persoane, în dezvoltarea ei morală și fizică, integrarea în societate, învățatură și pregătire profesională.
4. funcția de solidaritate familială – izvorăște din relațiile de familie, relații de afecțiune, relații de fidelitate, adică relațiile bazate pe sentimente reciproce și morală.

Obiectul de reglementare este constituit din:

1. Raporturile de căsătorie care sunt norme juridice ce prevăd încheierea căsătoriei, norme juridice care reglementează raporturile personale și matrimoniale dintre soți, desfacerea sau desființarea căsătoriei.
2. Raporturi rezultate din rudenie, adică cele bazate pe sânge pe linie dreaptă și colaterală, norme care reglementează filiația față de mamă, față de tată, situație legală a copilului din căsătorie și din afara acesteia, precum și relații bazate pe rudenie civilă, adică raporturi de adopție – norme juridice care reglementează încuviințarea adopției, raporturile personale și patrimoniale izvorâte din adopție, nulitatea și desfacerea adopției.
3. Raporturi privitoare la ocrotirea părintească – norme care reglementează drepturile și obligațiile ce le revin părinților pentru realizarea și apărarea intereselor copiilor lor minori, norme juridice relative la creșterea și educarea copiilor.

Nu intră sub incidența dreptului familiei raporturile născute din concubinaj, logodnă, succesiune. Alături de obiectul de reglementare (relațiile interumane cu caracter complex), metoda de reglementare face din dreptul familiei o ramură de drept distinctă în cadrul sistemului de drept.

Metoda de reglementare se caracterizează fie prin egalitatea părților în raport de dreptul familiei – egalitatea dintre soți, fie prin subordonarea părților – raporturile dintre părinți și copii. Totodată, dreptul familiei se caracterizează și prin metoda reglementării unui statut legal (instituția căsătoriei).

2. Izvoarele dreptului familiei

Izvorul organic al dreptului familiei este Codul familiei, dispozițiile sale fiind întregite, în special, de cele cuprinse în prevederile Codului civil, Codului de procedură civilă și a legilor speciale.

Actele normative care cuprind norme referitoare la dreptul familiei, în principal, sunt:

1. Convenția internațională din 20.11.1989 cu privire la drepturile copilului. În: Tratatate internaționale 1/51, 1998 Aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 408/12.12.90 despre aderarea R.S.S. Moldova la Convenția Internațională cu privire la Drepturile Copilului În: Veștile 12/303, 30.12.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.
2. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al R. Moldova. nr. 1 din 12.08.1994
3. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001
4. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.66-75/132 din 01.03.2019
5. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334);
6. Legea Republicii Moldova nr.370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. În: Monitorul Oficial nr.488-491 din 21.12.2023.

7. Legea privind regimul juridic al adopției din 28.05.2010. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.131-134 din 30.07.2010
8. Legea privind actele de stare civilă nr.100-XV din 26.04.2001. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.97-99 din 17.08.2001
9. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, nr. 45 din 1.03.2007. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 55-56 din 18.03.2008 modificată prin Legea nr.452 din 28.12.2023. În: Monitorul Oficial nr.28-31 din 23.01.2024
10. Lege privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr. 140 din 14.06.2013. În: Monitorul Oficial 167-172/534, 02.08.2013

3. Principiile dreptului familiei

Vom reține cu valoare de reguli fundamentale de organizare a materiei, următoarele principii:

1. Familia și relațiile familiale în Republica Moldova sunt **ocrotite de stat**.

2. **Principiul ocrotirii căsătoriei și familiei**, ale intereselor mamei și copilului este de fapt însăși existența unui Cod anume consacrat relațiilor de familie.

3. **Consimțământul**. *Stricto sensu*, acest principiu cu valoare constituțională înseamnă că voința concordantă a viitorilor soți este singurul factor subiectiv relevant (și indispensabil) la încheierea căsătoriei. Acordul sau opoziția părinților sau ale altor persoane, deși cu posibile rezonanțe morale, nu au conotații juridice. Căsătorie liber consimțită între bărbat și femeie – adică aceștia iau liber decizia de a se căsători fără a fi impuși de cineva.

4. **Principiul monogamiei**. În deplin acord cu tradițiile culturale ale societății noastre, legislația familiei nu permite căsătoria decât între persoane care, în momentul încheierii căsătoriei, nu au statutul de persoane căsătorite.

5. Numai **căsătoria încheiată la organele de stat de stare civilă** (denumite în continuare organe de stare civilă) generează drepturile și obligațiile de soți prevăzute de Codul familiei al R.M.

6. **Principiul egalității în drepturi și îndatoriri a soților**. Egalitate în drepturi a soților în familie înseamnă că soții sunt egali atât în drepturi, cât și în obligații.

7. **Principiul sprijinului moral și material reciproc** între membrii familiei înseamnă reciprocitatea ajutorului între soți.

8. **Fidelitatea conjugală** presupune că odată ce soții sunt căsătoriți, aceștia trebuie să fie fideli unul altuia, relațiile sexuale cu alte persoane nefiind admise. Fidelitatea conjugală nu se referă doar la relațiile fizice, dar și la relațiile morale care ar periclita într-un mod încrederea unuia dintre soți față de celălalt.

9. **Prioritatea educat iei copilului în familie** este un principiu potrivit căruia în situațiile în care apar dificultăți referitoare la aflarea copilului în familie, instituțiile statului sunt obligate să întreprindă acțiunile de rigoare pentru a ameliora situația din familia copilului, de a o ajuta, de a-i acorda consiliere, de a o supraveghea, de a monitoriza activitățile de îngrijire pentru a dobândi acele condiții în care copilul să rămână sau să fie reîntors în cadrul familiei pentru educare în continuare.

10. **Manifestarea griii** pentru întreținerea, educația și apărarea drepturilor și intereselor membrilor minori și ai celor inapți de muncă ai familiei, presupune că atât instituțiile statului, cât și membrii familiei sunt obligați să susțină și să ajute membrii familiei care temporar sau din anumite motive, permanent, vor avea nevoie de o susținere mai activă, mai costisitoare și mai implicată.

11. Soluționarea, pe **cale amiabilă**, a tuturor problemelor vieții familiale.

12. **Inadmisibilitatea amestecului** deliberat în relațiile familiale.

13. **Liberul acces la apărarea**, pe cale judecătorească, a drepturilor și intereselor legitime ale membrilor familiei.

4. Legătura (corelația) dreptului familiei cu alte ramuri de drept

Normele de dreptul familiei se completează cu normele de drept civil. Codul familiei s-a desprins din Codul civil. Dispozițiile privind capacitatea, consimțământul soților la încheierea căsătoriei, viciile de consimțământ, dispozițiile privind nulitatea, domiciliul, starea civilă, completează normele de dreptul familiei.

Normele de **drept procesual civil** asigură realizarea normelor de dreptul familiei pe calea constrângerii judiciare, atunci când participanții la raporturile de dreptul familiei nu le îndeplinesc de bună voie. Codul de procedură civilă reglementează aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, încuviințarea adopției, înapoierea copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului, declararea capacității depline de exercițiu minorului (emanciparea), procedura privind măsurile de ocrotire, încuviințarea spitalizării forțate și tratamentului forțat, încuviințarea examenului psihiatric sau spitalizării în staționarul de psihiatrie.

Dreptul familiei are corelații cu **dreptul muncii**. Codul muncii definește noțiunile de *femeie gravidă*

– orice femeie care anunță în scris angajatorul asupra stării sale fiziologice de graviditate și anexează un certificat medical eliberat de medicul de familie sau de medicul specialist, care atestă această stare; *femeie care a născut de curând* – orice femeie care și-a reluat activitatea de muncă după expirarea concediului postnatal și solicită angajatorului, în scris, măsurile de protecție prevăzute de lege, anexând un certificat medical eliberat de medicul de familie, dar nu mai târziu de 6 luni de la data la care a născut; *femeie care alăptează* – orice femeie care, la reluarea activității de muncă după folosirea concediului postnatal, își alăptează copilul și anunță angajatorul, în scris, despre aceasta.

Codul muncii conține dispoziții menite să protejeze interesele părinților, ale copiilor, precum concediul de maternitate/paternitate pentru îngrijirea copiilor nou-născuți sau bolnavi, alocațiile de stat, indemnizațiile și garanțiile, alocațiile suplimentare pentru familiile cu mai mulți copii.

Dreptul familiei are corelații cu **dreptul constituțional**. Principiile dreptului familiei sunt, în general, principii constituționale.

Dreptul familiei corelează cu **dreptul administrativ**. Sunt mai multe organe ale administrației publice care direct protejează membrii familiei așa cum ar fi: *Ministerul Muncii și Protecției Sociale*, care se ocupă de implementarea politicii statului în domeniul protecției familiei, persoanelor vulnerabile, instituirea formelor de acordare a indemnizațiilor etc.; *Agenția Servicii Publice*, care are atribuții în domeniul înregistrării actelor de stare civilă, a căsătoriei, a decesului etc.; *Autoritatea tutelară*, care are competențe speciale în domeniul protecției intereselor

copiilor și a familiei, învestit cu atribuții de soluționare a litigiilor dintre părinți/părinți și alte rude privind educația copiilor; de asemenea, aceasta participă în instanța de judecată la examinarea litigiilor privind educația copiilor.

Dreptul familiei are corelații cu **dreptul penal**. Sunt consacrate în Codul penal o serie de dispoziții prin care se urmărește ocrotirea relațiilor de familie, cum ar fi: incriminarea incestului, violența în familie, infracțiuni contra familiei și minorilor, neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie, îmbogățirea ilicită.

Conform prevederilor Codului penal, „prin membru de familie se înțelege: a) în condiția de concubinaj: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, persoanele în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară, rudele, afinii lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celorla dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii; b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi, persoanele în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celorla dintre soți (concubinaj).”

Conform prevederilor Codului penal, „prin rudenie se înțelege legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun. În primul caz, rudenia este în linie dreaptă, iar în al doilea caz – în linie colaterală. Gradul de rudenie se stabilește prin numărul de nașteri. Rudele unuia dintre soți sunt afinii celuilalt soț. Linia și gradul de afinitate sunt asimilate liniei și gradului de rudenie. Rude apropiate sunt părinții, copiii, înfietorii, copiii înfiați, frații și surorile, bunicii și nepoții lor.”

Dreptul familiei are corelații cu **dreptul procesual penal**. Soțul sau orice altă rudă apropiată a învinuitului sau inculpatului sunt scutiți de a depune mărturie, modul de audiere a martorului minor, măsuri de protecție aplicate victimelor violenței în familie sau victimelor infracțiunilor cu caracter sexual, inviolabilitatea vieții private.

Potrivit Codului de procedură penală, „nu pot fi puse sub sechestru produsele alimentare necesare proprietarului, posesorului de bunuri, cât și membrilor familiilor acestora, combustibilul, literatura de specialitate și utilajul profesional, vesela și atribuțele de bucătărie folosite permanent, ce nu sunt de mare preț, precum și alte obiecte de primă necesitate, chiar dacă ulterior acestea pot fi supuse confiscării”.

Dreptul familiei are corelații cu **dreptul fiscal**. Potrivit normelor Codului fiscal, „persoană interdependentă – membru al familiei contribuabilului sau persoana care controlează contribuabilul, este controlat de contribuabil sau se află împreună cu acesta sub controlul unui terț. În acest sens: a) familia contribuabilului include: soția (soțul) contribuabilului; părinții contribuabilului; copiii contribuabilului și soții (soțiile) lor; bunicii contribuabilului; nepoții (nepoatele) contribuabilului și soțiile (soții) lor; frații și surorile contribuabilului și soțiile (soții) lor; străbunicii contribuabilului; strănepoții contribuabilului și soții (soțiile) lor; frații și surorile părinților contribuabilului și soțiile (soții) lor; nepoții (nepoatele) contribuabilului de pe frate (soră) și soțiile (soții) lor; frații și surorile bunicii contribuabilului și soțiile (soții) lor; copiii fraților și surorilor părinților contribuabilului și soțiile (soții) lor; copiii nepoților (nepoatelor) contribuabilului de pe frate (soră) și soții (soțiile) lor; precum și persoanele enumerate din partea soției (soțului) contribuabilului”.

Tema 2. Noțiunea și efectele căsătoriei

Conținuturi la curs:

1. Noțiunea de căsătorie și caracterele acesteia

2. Condițiile de fond la încheierea căsătoriei

3. Impedimentele la căsătorie

4. Procedura înregistrării căsătoriei

Termeni-cheie: *căsătorie, consimțământ, consecințele căsătoriei, impedimente, condiții de formă, condiții de fond.*

Abilități: *definiște căsătoria în aspect juridic și social; identifică condițiile de formă și fond pentru încheierea căsătoriei; analizează impedimentele la căsătorie prin prisma principiilor dreptului familiei, caracterizează procedura de încheiere a căsătoriei; argumentează exigențele de fond și de formă impuse instituției căsătoriei.*

Curs teoretic. **Prelegere universitară.**

Repere de conținut

1. Noțiunea de căsătorie și caracterele acesteia

Căsătoria este un act juridic, însă nu și ceea ce implică ea, pentru că *actul juridic (așa cum este conceput în dreptul civil)*, înțeles ca manifestare de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice: de a da naștere, de a modifica sau de a stinge raporturi juridice între soți, nu poate fi asimilat în totalitate căsătoriei, dat fiind faptul că căsătoria este acel act juridic care se încheie, în principiu, pe viață, respectiv nu urmărește direct stingerea ulterioară a unor raporturi juridice între soți.

Căsătoria este instituția juridică reglementată de Codul familiei, dar care, din punctul de vedere al dreptului civil, are o importanță esențială. Starea de căsătorie dobândită prin încheierea căsătoriei cu întreg amalgamul de drepturi și obligații, completând gama atributelor de identificare a persoanei fizice, însoțește și, adesea, întregește implicarea subiectului de drept în raporturi juridice civile.

Privită ca act juridic constitutiv al familiei, căsătoria se distinge prin următoarele **caractere**:

- *Caracterul laic (civil) al căsătoriei.* Încheierea și înregistrarea căsătoriei sunt de competența exclusivă a autorității de stat. Numai că-

sătoriea încheiată în fața ofițerului de stare civilă dă naștere drepturilor și obligațiilor de soți prevăzute în Codul familiei. Respectiv căsătoria nu poate fi dovedită decât prin certificatul de căsătorie, eliberat pe baza actului întocmit în registrul actelor de stare civilă.

- *Caracterul solemn al căsătoriei.* Valabilitatea actului juridic al căsătoriei este condiționată (și) de respectarea unor cerințe de formă. Simplul acord de voințe al viitorilor soți nu este suficient; consimțământul la căsătorie se cere a fi exprimat în fața ofițerului de stare civilă, personal și în mod public (în unele legislații e necesară și prezența a doi martori).

- *Caracterul bilateral.* Căsătoria ia naștere prin concursul a două voințe concordante. Condiție de fond în materie de acte juridice în general, consimțământul liber exprimat al viitorilor soți ține de însăși esența căsătoriei.

- *Scopul actului juridic al căsătoriei* urmărit de părți este întemeierea unei familii, distinctă de familiile de proveniență ale lor, din care își au descendența. Căsătoria încheiată de unul sau ambii soți, din alte considerente decât acela al întemeierii unei familii, doar ca mijloc de obținere a unor privilegii, decurgând din statutul de persoană căsătorită, poate fi desființată.

În accepțiunea sa de statut legal, căsătoria se distinge prin următoarele **trăsături**:

- Starea de căsătorie ia naștere în temeiul actului juridic al căsătoriei, așadar, implicit, al consimțământului liber exprimat al viitorilor soți. Drepturile și îndatoririle pe care le desemnează în mod generic sunt imperativ stabilite de lege și guvernate de principiul deplinei egalități între soți.

- Caracterul, în principiu, perpetuu al căsătoriei. Având ca scop întemeierea unei familii, căsătoria se încheie pe viață. Actul juridic al căsătoriei nu poate fi afectat nici de termen, fie el extinctiv sau suspensiv, nici de condiție, rezolutorie ori suspensivă.

Totuși, desfacerea căsătoriei și pierderea statutului de soți este îngăduită, dar numai pe cale judiciară în condiții procesuale derogatorii de la dreptul comun.

- Caracterul monogam al căsătoriei.

2. Condițiile de fond la încheierea căsătoriei

În vederea încheierii unei căsătorii valabile și a obținerii recunoașterii sociale este necesară îndeplinirea cumulativă a două categorii de condiții: **de fond și de formă**. Distanța își vedește utilitatea în cazul căsătoriei cu element de extraneitate, când, din punct de vedere al condițiilor de fond, fiecare dintre viitorii soți se va supune legii naționale.

Condițiile de **fond** pot fi grupate în: *cerințe legale la căsătorie*, adică manifestări, stări de fapt care trebuie să existe în momentul încheierii căsătoriei și *impedimente la căsătorie*, sau piedici la căsătorie, adică împrejurări de fapt în prezența cărora căsătoria este interzisă.

Condițiile de **formă**, la rândul lor, pot fi împărțite în *formalități premergătoare* încheierii căsătoriei și *formalități privind însăși încheierea* căsătoriei.

Dispozițiile Codului familiei prevăd în mod expres trei asemenea cerințe: **consimțământul** la căsătorie, **vârsta matrimonială** și **comunicarea reciprocă benevolă de către viitorii soți a stării sănătății lor**.

La acestea mai putem adăuga condiția **diferenței de sex** care, deși, uneori nu este consacrată în mod expres, rezultă implicit din reglementările consacrate relațiilor de familie și este admisă ca atare de literatura de specialitate.

Manifestarea de voință a viitorilor soți de a se căsători împreună se concretizează în răspunsul afirmativ la întrebările ofițerului de stare civilă adresată fiecăruia dintre ei, în sensul că vor să se căsătorească între ei. În cazul căsătoriei dintre un cetățean moldovean și un străin sau între cetățeni străini, dacă unul sau ambii soți nu cunosc limba română, precum și atunci când unul sau ambii viitori soți sunt surdomuți, se va lua act de consimțământul lor prin intermediul unui interpret autorizat, încheindu-se în acest sens un proces verbal. Lipsa consimțământului poate fi materială sau psihică și poate privi voința unuia sau voința ambilor soți.

E necesar *caracterul liber, neviciat al consimțământului*. La fel ca în dreptul comun, în materie de căsătorie, viciile de consimțământ sunt eroarea, dolul și violența.

Caracterul actual al consimțământului. Consimțământul la căsătorie trebuie să existe direct în momentul încheierii căsătoriei, adică

trebuie să fie actual. Promisiunile de căsătorie, unilaterale sau reciproce (logodna) nu au valoare juridică, nu reprezintă un consimțământ anticipat care să creeze obligația de a încheia căsătoria.

Vârsta matrimonială (vârsta legală pentru căsătorie).

Singura condiție impusă de lege referitor la vârsta viitorilor soți este cea a vârstei minime de la care se poate încheia căsătoria. Potrivit Codului familiei, vârsta matrimonială este de 18 ani împliniți.

În mod excepțional, minorii cu vârsta de 16 ani împliniți, se pot căsători înainte de a fi împlinit vârsta matrimonială, dacă au obținut încuviințarea prealabilă a părinților (reprezentanților legali) și a autorității tutelare.

Comunicarea reciprocă benevolă de către viitorii soți a stării sănătății lor.

În strânsă legătură cu asigurarea caracterului liber al consimțământului la căsătorie, legiuitorul acordă viitorilor soți dreptul să se informeze reciproc asupra stării lor de sănătate. În acest fel părțile sunt avertizate asupra pericolului la care sunt expuși ei și descendenții lor prin eventualele maladii de care suferă unul sau altul dintre viitorii soți. Trebuie reținut însă că, exceptând alienația și debilitatea mintală care împiedică încheierea căsătoriei, în principiu, boala unuia sau chiar a ambilor soți nu constituie obstacole la încheierea căsătoriei.

Codul civil în art. 120 prevede: „căsătoria persoanei în privința căreia s-a instituit curatela este permisă la propria dorință dacă instanța de judecată nu a dispus, în hotărârea de instituire a curatelei, că aceasta este permisă doar cu încuviințarea curatorului sau, în caz de refuz al curatorului, cu autorizarea autorității tutelare. Căsătoria persoanei în privința căreia s-a instituit tutela este permisă doar cu autorizarea consiliului de familie sau, în absența acestuia, a autorității tutelare, după audierea viitorilor soți și, după caz, a părinților.”

Formalitățile premergătoare încheierii căsătoriei constituie **condiții de formă ale căsătoriei** și acestea sunt:

Declarația de căsătorie pentru viitorii soți, ca cea dintâi formalitate de îndeplinit este aceea de a-și exprima intenția de a se căsători împreună în forma specială prevăzută de lege, adică printr-o “declarație de căsătorie”. Declarația de căsătorie se face personal de către viitorii soți, în scris, la autoritatea administrației publice locale sau în fața funcționarului de la starea civilă unde urmează a se încheia căsătoria.

Opoziția la căsătorie este manifestarea de voință a unei persoane prin care aduce la cunoștința ofițerului de stare civilă existența unor împrejurări de fapt sau de drept interesând valabilitatea căsătoriei ce urmează a se încheia. Poate face opoziție orice persoană, chiar dacă nu justifică vreun interes.

Verificând seriozitatea, realitatea și relevanța celor arătate în opoziția la căsătorie, ofițerul de stare civilă poate decide respingerea opoziției, ceea ce înseamnă că se va putea trece la oficierea căsătoriei, sau admiterea opoziției, ca temei al refuzului de a instrumenta încheierea căsătoriei. Ofițerul de stare civilă va consemna refuzul său într-un proces-verbal.

Formalități referitoare la încheierea căsătoriei sunt: **solemnitatea încheierii căsătoriei, publicitatea încheierii actului juridic al căsătoriei, momentul încheierii căsătoriei, înregistrarea căsătoriei** în registrul actelor de stare civilă, **dovada căsătoriei**, adică emiterea certificatului de căsătorie care se eliberează în baza actului întocmit în registrul de stare civilă.

3. Impedimentele la căsătorie

Căsătoria ca instituție juridică prevede și anumite condiții restrictive, prezența cărora exclud posibilitatea încheierii acesteia. Aceste restricții, în Codul familiei sunt numite „impedimente la căsătorie”. Existența cel puțin a unui impediment, deja face imposibilă încheierea căsătoriei.

Constituie „obstacole” legale la încheierea căsătoriei următoarele împrejurări: *starea de persoană căsătorită, rudenia firească, rudenia adoptivă, existența tutelei instituite.*

Așadar, *nu se admite încheierea căsătoriei între:*

- a) persoane dintre care cel puțin una este deja căsătorită;
- b) rude în linie dreaptă până la al IV-lea grad inclusiv, frați și surori, inclusiv cei care au un părinte comun;
- c) adoptator și adoptat;
- d) adoptat și rudă a adoptatorului în linie dreaptă, până la al II-lea grad inclusiv;
- e) curator și persoană minoră aflată sub curatela acestuia, în perioada curatelei;

- f) persoane dintre care cel puțin în privința uneia este instituită o măsură de ocrotire judiciară (ocrotire provizorie, curatelă sau tutelă) și lipsește autorizarea prevăzută de lege la încheierea căsătoriei;
- g) persoane condamnate la privațiune de libertate în perioada când ambele își ispășesc pedeapsa;
- h) persoane de același sex.

Starea de persoană căsătorită presupune existența deja a unei căsătorii care împiedică încheierea unei noi căsătorii. Principiul monogamiei, promovat de legislația noastră, nu admite concomitența a două sau mai multe căsătorii, deopotrivă valabile. Acest principiu se referă la condiții de ordine publică. Alienația sau debilitatea mintală anulează discernământul, ori în lipsa discernământului nu se poate vorbi de consimțământ, iar reprezentarea nu este permisă în materie de căsătorie. Alături de argumentul de natură juridică, există și unul de interes general-social, acela al asigurării și conservării sănătății populației prin preîntâmpinarea unor descendențe nesănătoase, și explică de ce alienatul și debilul mintal, indiferent dacă se află sau nu sub interdicție judecătorească, nu pot încheia în mod valabil căsătoria nici în perioadele de luciditate pasageră.

Lipsa temporară a facultăților mintale constituie piedică legală periodică la încheierea căsătoriei, adică este activă numai în intervalul (intervalele) de timp în care persoana nu are discernământul faptelor sale, datorită unor cauze precum boala (de regulă psihică, exclusiv alienația sau debilitatea mintală), beția, hipnoza etc.

4. Procedura înregistrării căsătoriei

Încheierea căsătoriei are loc la organele de stare civilă, precum și la misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale Republicii Moldova.

În cadrul *autorităților publice locale, secretarul consiliului îndeplinește atribuții de stare civilă în materia căsătoriei*.

Prealabil încheierii căsătoriei, persoanele sunt obligate să se informeze reciproc despre starea sănătății lor. Deși legiuitorul menționează obligativitatea informării despre starea sănătății, lipsa respectării acestui drept nu este sancționată în nici un fel, adică aceștia nu vor purta răspundere, în consecință.

Încheierea căsătoriei se face în prezența persoanelor care se căsătoresc, după expirarea unui termen de cel puțin 1 lună din momentul depunerii de către acestea a declarației de căsătorie. Legiuitorul a prevăzut reducerea termenului de 1 lună pentru cazuri în care există motive temeinice și dacă există cererea persoanelor care doresc să se căsătorească. Așadar, persoana responsabilă din cadrul organului de stare civilă poate reduce termenul indicat, iar în cazuri excepționale (pericol pentru viață, graviditate, nașterea copilului etc.), căsătoria poate fi încheiată chiar în ziua depunerii declarației. Termenul maximal ce se stabilește pentru încheierea căsătoriei nu va depăși două luni de la data depunerii declarației de căsătorie.

Drepturile și obligațiile juridice ale soților iau naștere din ziua înregistrării căsătoriei la organele de stare civilă. Vârsta matrimonială minimă este de 18 ani. Pentru motive temeinice, se poate încuviința încheierea căsătoriei cu reducerea vârstei matrimoniale, dar nu mai mult decât cu doi ani, aceasta putând fi încuviințată de autoritatea tutelară locală în a cărei rază teritorială își au domiciliul persoanele care doresc să se căsătorească. În acest caz, suplimentar declarației, e necesar și acordul părinților minorului.

La încheierea căsătoriei, soții, la dorință, își aleg numele unuia dintre ei sau cel format prin conexarea numelor ambilor, drept nume comun, ori fiecare dintre ei își păstrează numele pe care l-a purtat până la căsătorie, ori conexează numele celuilalt soț la numele propriu.

Conexarea numelor nu se admite în cazul în care cel puțin unul dintre ele este dublu.

Schimbarea numelui unuia dintre soți nu implică schimbarea numelui celuilalt soț. În momentul înregistrării divorțului, soții pot păstra numele ales la încheierea căsătoriei sau pot reveni la numele purtat până la încheierea acestei căsătorii.

Tema 3. Încetarea, desfacerea și nulitatea căsătoriei

Conținuturi la curs

1. Noțiunea și temeiurile încetării căsătoriei

2. Desfacerea căsătoriei prin divorț

3. Procedura divorțului

4. Noțiunea și specificul nulității căsătoriei

5. Efectele încetării relațiilor de căsătorie

Termeni—cheie: *încetarea căsătoriei, desfacerea căsătoriei, divorț, nulitatea căsătoriei.*

Abilități: *Identifică temeiurile de încetare a căsătoriei; definește noțiunea divorțului; definește conceptul de nulitate a căsătoriei; descrie temeiurile declarării căsătoriei nule; delimitează modurile de desfacere a căsătoriei la organele de stare civilă și la instanța de judecată; argumentează diferența dintre efectele nulității și încetării căsătoriei;.*

*Curs teoretic: prelegere **problematizată**.*

Repere de conținut

1. Noțiunea și temeiurile încetării căsătoriei

Încetarea căsătoriei reprezintă o modalitate de întrerupere a relațiilor de căsătorie.

Conform art. 33 din Codul familiei, **căsătoria încetează** în urma **decesului** sau a **declarării pe cale judecătorească a decesului unuia dintre soți**. Căsătoria încetează la data declarării, pe cale judecătorească a morții unuia dintre soți. De asemenea, încetează și prin moartea ambilor soți.

Căsătoria poate **înceta prin divorț** (*desfacere*)

Se face distincție între încetarea căsătoriei și desfacerea căsătoriei. *Încetarea căsătoriei are loc de drept, pe când desfacerea căsătoriei poate avea loc prin hotărâre judecătorească.* Efectele încetării căsătoriei se produc numai pentru viitor.

2. Desfacerea căsătoriei prin divorț

Divorțul reprezintă o procedură de desfacere a căsătoriei în mod legal, atunci când continuarea acesteia a devenit imposibilă din motive temeinice, pentru cel (cei) care cere (cer) desfacerea.

Instituțiile investite cu dreptul de desfacere a căsătoriei sunt prevăzute de Codul familiei și poate fi realizată:

- 1) de către organul de stare civilă,
- 2) de către notar și,
- 3) de către instanța de judecată.

Căsătoria poate fi desfăcută la *organul de stare civilă* dacă sunt întrunite următoarele condiții: existența acordului comun al soților, dacă între aceștia nu există litigii referitoare la partaj sau la întreținerea soțului inapt de muncă. Competența desfacerii căsătoriei în acest caz aparține oficiului de stare civilă în a cărui rază teritorială se află domiciliul unuia dintre soți, cu participarea obligatorie a ambilor soți.

În cazul în care unul din soți nu are posibilitate de a se prezenta personal la oficiul de stare civilă, în vederea depunerii declarației comune, manifestarea lui de voință poate fi expusă într-o declarație separată, semnătura căruia va fi autenticată în modul stabilit de legislație. Divorțul se înregistrează în prezența ambilor sau a unuia dintre soți, la expirarea termenului de 1 lună de la data depunerii cererii. Absența nemotivată a unuia dintre soți la înregistrarea divorțului nu împiedică desfacerea căsătoriei.

La cererea unuia dintre soți, căsătoria poate fi desfăcută la oficiul de stare civilă dacă celălalt soț:

- a. a fost declarat dispărut;
- b. i-a fost aplicată măsură de ocrotire judiciară;
- c. a fost condamnat la privațiune de libertate pe un termen mai mare de 3 ani.

Desfacerea căsătoriei poate fi realizată și pe cale notarială în conformitate cu prevederile Legii nr. 246 din 15.11.2018 privind procedura notarială. În acest caz, cererea de desfacere a căsătoriei prin acordul soților poate fi depusă la oricare *notar* în baza acordului soților și în prezența ambilor soți sau în prezența unuia dintre soți dacă anterior notarului i-a fost comunicat acordul autentic al celuilalt soț de desfacere a căsătoriei și de examinare a cererii în absența sa. Părțile declară notarului pe proprie răspundere despre existența copiilor minori sau concepuți, iar în cazul în care soții au copii minori, concomitent cu desfacerea căsătoriei, se va autentifica acordul soților cu privire la stabilirea pensiei de întreținere a copiilor minori și la stabilirea domiciliului copiilor minori după desfacerea căsătoriei.

Căsătoria se consideră desfăcută la data înregistrării actului de divorț.

3. Procedura divorțului pe cale judiciară

În cazul lipsei acordului unuia dintre soți sau apariției litigiilor între soți cu privire la copii, la partaj sau la întreținerea unuia dintre soți, desfacerea căsătoriei se face *pe cale judecătorească*.

Referitor la divorț, există următoarele sisteme (concepții):

- Sistemul divorțului remediu – conform căruia divorțul intervine în cazul imposibilității continuării căsătoriei, indiferent dacă această situație este imputabilă sau nu vreunui dintre soți. Divorțul apare astfel ca un remediu al unei situații care nu mai poate continua;

- Sistemul divorțului sancțiune – potrivit căruia divorțul reprezintă o sancțiune pentru culpă în destrămarea relațiilor de familie. El se pronunță la cererea soțului culpabil, cu posibilitatea reținerii culpei ambilor soți.

Divorțul presupune desfacerea căsătoriei printr-o hotărâre judecătorească, la cererea oricărui dintre soți, atunci când continuarea acesteia a devenit imposibilă pentru cel care cere desfacerea căsătoriei sau, într-un sens mai larg, când unul dintre soți, efectiv, nu mai dorește continuarea acesteia. Desfacerea căsătoriei are loc pe cale judecătorească și în cazurile în care există acordul la divorț al ambilor soți, însă unul dintre ei refuză să se prezinte la oficiul de stare civilă pentru soluționarea problemei. Instanța judecătorească va desface căsătoria dacă va constata că conviețuirea soților și păstrarea familiei în continuare sunt imposibile. În cazul în care, în procesul examinării cererii de desfacere a căsătoriei, unul dintre soți nu-și dă acordul la divorț, instanța judecătorească va amâna examinarea cauzei, stabilind un termen de împăcare de la 1 lună până la 6 luni, cu excepția cauzelor de divorț pornite pe motivul violenței în familie confirmate prin probe. Dacă măsurile de împăcare nu au dat efecte și soții continuă să insiste asupra divorțului, instanța judecătorească va satisface cererea respectivă.

În cazul în care soții încă nu s-au adresat la oficiul de stare civilă, dar s-au adresat în instanța de judecată privind desfacerea căsătoriei, actul de divorț se întocmește de către organul de stare civilă, pe baza hotărârii judecătorești, în termen de 3 zile de la data primirii copiei de pe aceasta.

În acest caz, rubricile actului de divorț se completează, în măsura posibilităților, conform hotărârii judecătorești și certificatului de căsătorie remis de către instanța judecătorească.

Înregistrarea actului de divorț în baza hotărârii judecătorești constituie o modalitate de desfacere a căsătoriei pe calea judecătorească, cu înregistrarea ulterioară a actului de divorț la oficiul de stare civilă. Instanța judecătorească examinează cererea de desfacere a căsătoriei în cazurile în care soții au copii minori comuni (inclusiv, adoptați), există litigii referitoare la partaj sau referitoare la întreținerea soțului inapt de muncă.

4. Noțiunea și specificul nulității căsătoriei

Căsătoria poate fi anulată la cererea soțului al cărui consimțământ a fost viciat prin eroare, prin dol sau prin violență.

Eroarea constituie viciu de consimțământ numai atunci când privește identitatea fizică a viitorului soț. Dreptul de a cere declararea nulității căsătoriei îl au următoarele persoane:

- a) soțul minor, părinții lui (tutorii) sau autoritatea tutelară locală, dacă căsătoria a fost încheiată de o persoană care nu a atins vârsta matrimonială și această vârstă nu a fost redusă în modul stabilit. După atingerea de către soțul minor a vârstei de 18 ani, dreptul de a cere declararea nulității căsătoriei îi aparține numai lui;
- b) soțul ale cărui drepturi au fost încălcate prin încheierea căsătoriei;
- c) soțul care nu a știut despre existența impedimentelor la căsătorie, tutorele soțului în privința căruia s-a instituit măsura de ocrotire judiciară sub forma tutelei, soțul din căsătoria precedentă nedesfăcută, alte persoane ale căror drepturi și interese au fost lezate în urma căsătoriei încheiate cu încălcarea prevederilor referitoare la impedimente, precum și autoritatea tutelară locală, în cazurile menționate mai sus;
- d) soțul de bună-credință, în cazul în care a fost încheiată o căsătorie fictivă.

Examinarea cererii privind declararea nulității căsătoriei încheiate cu un minor care nu a atins vârsta matrimonială sau a căsătoriei încheiate cu încălcarea prevederilor legale referitoare la vârstă are loc cu participarea obligatorie a reprezentantului autorității tutelare locale.

Căsătoria declarată nulă se consideră ca atare din momentul încheierii ei.

5. Efectele încetării relațiilor de căsătorie

Încetarea căsătoriei nu înseamnă și încetarea definită a relațiilor dintre foștii soți, în special în cazul în care au copii minori sau alte obligații de întreținere. Efectele divorțului produc consecințe, în anumite situații, chiar și asupra raporturilor personale dintre foștii soți.

Așadar, calitatea de soț încetează din momentul în care hotărârea instanței judecătorești a rămas definitivă.

De regulă, concomitent cu înregistrarea divorțului încetează și obligația de sprijin moral și de fidelitate conjugală, prevăzute în Codul familiei și fiecare dintre foștii soți are dreptul de a se recăsători fie cu o altă persoană, fie, din nou, chiar între ei.

Cât privește dreptul la nume, libertatea de schimbare a numelui la desfacerea căsătoriei se exprimă în următoarele:

- în conformitate cu dispozițiile din Codul familiei, schimbarea numelui unuia dintre soți nu atrage schimbarea numelui celuilalt soț;
- în momentul înregistrării divorțului, soții sunt în drept fie de a-și menține numele ales la încheierea căsătoriei, fie de a reveni la numele purtat până la încheierea căsătoriei.

Desfacerea căsătoriei potrivit prevederilor Codului civil nu afectează capacitatea deplină de exercițiu a minorului, adică capacitatea de exercițiu deplină dobândită de către soți sau unul din ei, în condițiile acordării dispensiei de vârstă prevăzută de Codul familiei, li se menține în cazul în care la data divorțului aceștia nu au împlinit vârsta de 18 ani.

1. Efectele divorțului cu privire la raporturile patrimoniale dintre foștii soți. Împărțirea bunurilor proprietate comună în devălmășie a soților poate avea loc concomitent sau ulterior desfacerii căsătoriei. O dată cu desfacerea căsătoriei încetează și proprietatea comună în devălmășie a soților. Desfacerea căsătoriei are ca efect și împărțirea bunurilor comune, care se poate realiza fie prin acord comun al soților, fie prin instanța de judecată. Prin urmare, soții pot împărți toate bunurile comune sau numai o parte din ele. În acest sens se va stabili cota fiecăruia și se va proceda la o împărțire în fapt a bunurilor soților.

2. Efectele divorțului față de descendenții minori. În determinarea interesului copiilor minori, care prin sine are un caracter complex, urmează să se țină cont de mai multe aspecte, printre care:

- condițiile de educare a copiilor minori de care dispune fiecare dintre părinți, care sunt apreciate mai mult în funcție de comportamentul părinților față de copil înainte de divorț;
- posibilitățile materiale ale părinților;
- vârsta, sexul, starea sănătății copilului;
- activitatea de muncă pe care o au soții și alte aspecte.

Pentru a decide în privința încredințării copiilor minori, instanța judecătorească este obligată să atragă la participarea în proces și autoritatea tutelară. Aceasta este necesar, inclusiv pe motiv că, exercitarea funcțiilor de supraveghere și monitorizare, în aceste cazuri, potrivit Codului familiei, sunt delegate direcțiilor (secțiilor) de învățământ. De asemenea, în acest sens instanța de judecată urmează să țină cont în mod obligatoriu și de opinia copilului în funcție de vârsta sa și de gradul de maturitate a acestuia, deoarece, în conformitate cu dispozițiile art. 12 al Convenției Internaționale cu privire la drepturile copilului, copilul capabil de discernământ are dreptul de a exprima liber opinia sa la soluționarea în familie a problemelor care îi ating interesele și să fie audiat în cursul dezbaterilor judiciare sau administrative, în cazul în care sunt mai mulți copii minori, deoarece la încredințarea copiilor se ține seama exclusiv de interesul superior al acestora, instanța judecătorească astfel trebuie să decidă pentru fiecare dintre copii în parte.

Exercitarea drepturilor părintești cu privire la persoana copilului. Desfacerea căsătoriei prin divorț, *volens nolens*, modifică modul de exercitare a drepturilor și îndatoririlor părintești, astfel în cazul în care copilul a fost încredințat unui părinte, acesta exercită drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului, dar fără a împiedica întreținerea relațiilor personale și contactelor directe ale copilului cu celălalt părinte, cu excepția cazurilor în care acest lucru este contrar interesului superior al copilului (de exemplu, prezintă pericol pentru starea lui fizică și psihică).

În cazul nerespectării hotărârii instanței judecătorești, față de părintele culpabil se aplică măsurile stabilite de legislația procesual civilă privind neexecutarea hotărârii judecătorești. Iar în cazul încălcării în mod repetat a hotărârii judecătorești, la cererea părintelui care locuiește separat de copil, instanța judecătorească, ținând cont de interesele și părerea copilului, poate soluționa problema transmitându-i copilul.

Încetarea raporturilor de căsătorie între părinți și schimbarea de către aceștia a numelui, nu atrage după sine și schimbarea numelui copiilor. În cazul în care părintele căruia i-a fost încredințat copilul, dorește să-i schimbe numele, aceasta se soluționează ținându-se cont de prevederile Codului familiei potrivit căruia schimbarea numelui și/ sau a prenumelui se face cu acordul acestuia în funcție de gradul de maturitate.

Tema 4. Relațiile juridice dintre părinți și copii

Conținuturi la curs:

1. Atestarea provenienței copiilor
2. Determinarea maternității
3. Filiația față de tată
4. Contestarea paternității și a maternității
5. Numele, cetățenia, naționalitatea și domiciliul copilului

Termeni-cheie: *filiație, grad de rudenie, paternitate, maternitate, domiciliul minorului, reședință.*

Abilități: *determină modurile de stabilire a provenienței copiilor; identifică importanța stabilirii relațiilor dintre părinți și copii la nivel juridic; expune modalitatea de identificare a copilului și legătura cu părinții în aspect legal; relatează drepturile copiilor în virtutea reglementărilor interne și internaționale; realizează o valorificare a modurilor de implicare a statului în cazul neexecutării obligațiilor părintești; argumentează necesitatea pantru protecția drepturilor copiilor de stabilire a paternității și maternității.*

Curs teoretic. Prelegerea-conversație.

Repere de conținut

1. Atestarea provenienței copiilor

Filiația presupune legătura juridică existentă între o persoană și ascendenții săi ca urmare a descendenței biologice. În sens restrâns, aceeași noțiune desemnează raportul de descendență a unei persoane față de părinții săi, legătura directă și imediată dintre un copil și părinții săi.

Privită în raport cu mama, filiația poartă denumirea de *maternitate*, iar în raport cu tatăl, se numește *paternitate*.

Legătura de filiație poate fi din căsătorie în cazul în care persoana s-a născut ori a fost concepută în timpul căsătoriei părinților săi, cu mențiunea că nu interesează valabilitatea actului juridic al căsătoriei, sau din afara căsătoriei, în cazul în care „fie părinții celui în cauză, nu erau căsătoriți între ei la data concepției sau la data nașterii copilului, fie, deși copilul s-a născut cu statutul de copil din căsătorie, filiația sa paternă prezumată a fost înlăturată prin hotărâre judecătorească rămasă irevocabilă.

Care este semnificația și importanța acestei distincții între filiația din căsătorie și filiația din afara căsătoriei? Așadar, copilul din afara căsătoriei a cărui filiație a fost stabilită prin recunoaștere sau prin hotărâre judecătorească are, față de părinte și rudele acestuia, aceeași situație ca și situația legală a unui copil din căsătorie.

Codul familiei a consacrat **principiul egalității în fața legii a copilului din afara căsătoriei cu cel din căsătorie**, diferențele rezumându-se la modalitățile de stabilire a filiației paterne.

2. Determinarea maternității

Proveniența copilului de la mamă (maternitatea) se stabilește în baza documentelor care confirmă nașterea copilului de la mamă într-o instituție medicală.

În cazul în care copilul nu este născut într-o instituție medicală, maternitatea se stabilește pe baza documentelor medicale, a depozițiilor martorilor sau pe baza altor probe. Fiind informați despre un caz de naștere sau la adresarea mamei după naștere, instituția medico-sanitară/ medicul de familie din localitate sunt obligați să întreprindă, în termen de 3 zile lucrătoare, măsurile necesare de constatare a nașterii copilului și, în cazul constatării acesteia, să elibereze certificatul medical constatator de naștere, chiar dacă mama nu are domiciliul în această localitate.

Așadar, filiația maternă rezultă din faptul material al nașterii copilului de către o anumită femeie. Interesează, în acest caz, două elemente de fapt:

1. împrejurarea că o anumită femeie a dat naștere unui copil și
2. identitatea copilului care revendică maternitatea cu aceea a copilului născut de femeia respectivă, adică, dacă anume acest copil și nu altul a fost născut de femeia respectivă.

Starea civilă a mamei la data nașterii copilului nu are nicio relevanță la stabilirea legăturii de filiație față de mamă, întrucât Codul familiei admite aceleași mijloace de dovadă fără a distinge după cum urmează a fi stabilită maternitatea din căsătorie sau din afara căsătoriei.

Care sunt mijloacele de stabilire a maternității? Cel mai frecvent, dovada se face prin certificatul constatator al nașterii consolidat prin folosința stării civile conform acestui certificat.

Deci, dovada filiației față de mamă se realizează și prin certificatul constatator al nașterii.

Certificatul constatator al nașterii îndeplinește două funcții importante: pe de o parte dovedește *raportul de filiație maternă a titularului*, iar pe de altă parte constă în, față de terți, *dovada statutului juridic al persoanei*. Stabilirea maternității poate fi constatată și prin recunoașterea voluntară a mamei.

Prin “recunoaștere de maternitate” vom înțelege declarația făcută benevol de către o femeie, în oricare din formele prevăzute de lege, prin care mărturisește că este mama unui anumit copil.

Stabilirea maternității se poate constata și prin hotărâre judecătorească.

3. Filiația față de tată

Filiația față de tată înseamnă că un anumit copil, are în calitate de tată persoana respectivă.

Copilul născut din părinți căsătoriți ori în timp de 300 de zile din momentul desfacerii căsătoriei, declarării căsătoriei nule sau decesului soțului mamei copilului, are ca tată pe soțul (fostul soț) al mamei, dacă nu a fost stabilit contrariul.

Prezumția de paternitate a soțului (fostului soț) poate fi înlăturată printr-o declarație a soților (foștilor soți) depusă personal. În cazul în care soții (unul din ei) nu se pot prezenta personal, declarația se autentifică notarial și se expediază la organul de stare civilă.

Mijloacele de stabilire a filiației față de tată a copilului din căsătorie sau din afara căsătoriei sunt realizate benevol de către pretinsul tată sau prin hotărârea instanței de judecată.

Filiația față de tată, sau paternitatea, evocă legătura juridică dintre un copil și tatăl său. Spre deosebire de filiația maternă care își are sorgintea în faptul material al nașterii – relativ simplu de dovedit, filiația paternă rezultă din faptul procreației copilului, dificil de probat. Astfel fiind, urmărind să înlesnească dovada raportului de filiație paternă a copilului din căsătorie, legiuitorul a instituit două prezumții de paternitate: prima întemeiată pe faptul concepției copilului în timpul căsătoriei, fidelitatea soției subînțelegându-se; cea de-a doua fondată pe faptul nașterii copilului în timpul căsătoriei, pentru că se presupune recunoașterea tacită

de paternitate de către bărbatul care se căsătorește cu o femeie gravidă, cunoscând starea în care se găsește aceasta.

Cât privește *copilul din afara căsătoriei*, anticipând pentru a sublinia avantajele pe care le asigură calitatea de copil din căsătorie din punct de vedere al mijloacelor de stabilire a filiației față de tată, el este nevoit să-și stabilească paternitatea fie pe cale de recunoaștere voluntară a tatălui, fie pe cale judecătorească. Subliniem însă că, indiferent de modalitatea în care a fost fixată relația de paternitate - prin aplicarea uneia dintre prezumții, prin recunoaștere voluntară sau prin hotărâre judecătorească – odată stabilită paternitatea, copiii se bucură de aceeași situație legală, fără a deosebi după cum sunt din căsătorie sau din afara căsătoriei.

Paternitatea copilului născut în afara căsătoriei poate fi recunoscută de către tatăl său printr-o declarație comună a acestuia și a mamei copilului, depusă la organul de stare civilă. În cazurile în care mama este decedată, declarată decedată sau dispărută ori când nu i se cunoaște locul aflării, precum și în cazul decăderii ei din drepturile părintești, paternitatea se stabilește în baza declarației tatălui și a acordului scris al autorității tutelare sau prin hotărârea instanței judecătorești dacă lipsește un astfel de acord. În cazul în care în privința mamei este instituită o măsură de ocrotire judiciară, se aplică prevederile din Codul civil.

Declarația comună a mamei și tatălui copilului privind paternitatea poate fi depusă la organul de stare civilă și până la nașterea copilului.

Actele care implică consimțământul strict personal al persoanei ocrotite nu pot fi încheiate de către persoana însărcinată cu ocrotirea și nici nu necesită încuviințarea acesteia.

Se consideră **acte strict personale: declarația de naștere a copilului**, recunoașterea acesteia, actele de ocrotire părintească a copilului, declarația de alegere sau schimbare a numelui copilului și consimțământul pentru adopția persoanei ocrotite ori a copilului persoanei respective.

Legiuitorul a prevăzut anumite reguli pentru stabilirea paternității în cazul în care cel interesat are instituită asupra sa o măsură de ocrotire.

Așadar, persoana ocrotită ia de sine stătător decizia privitoare la interesele sale personale nepatrimoniale în măsura în care starea sa permite acest lucru.

Dacă starea persoanei ocrotite nu îi permite să ia de sine stătător o decizie, consiliul de familie sau, în absența acestuia, autoritatea tutelară poate să prevadă că aceasta va beneficia de asistența persoanei însărci-

nate cu ocrotirea fie în toate actele privitoare la persoana sa, fie doar în anumite acte indicate expres. Dacă această asistență nu este suficientă, instanța de judecată poate, suplimentar, să împuternicească tutorele cu reprezentarea persoanei ocrotite în actele respective.

Persoana însărcinată cu ocrotirea poate întreprinde în privința persoanei ocrotite măsuri de protecție, necesare evitării pericolului generat de comportamentul persoanei ocrotite. Persoana însărcinată cu ocrotirea va informa neîntârziat consiliul de familie despre aceasta sau, în absența consiliului, autoritatea tutelară.

În caz de urgență, persoana însărcinată cu ocrotirea nu poate, fără autorizarea consiliului de familie sau, în absența acestuia, a autorității tutelare, lua o decizie care are ca efect atingerea gravă a integrității corporale a persoanei ocrotite ori a intimității vieții private a acesteia.

4. Stabilirea paternității

Stabilirea paternității din afara căsătoriei poate fi realizată prin recunoaștere de către tată personal. Recunoașterea de paternitate este declarația făcută de bunăvoie de către un bărbat, într-una din formele prevăzute de lege, prin care mărturisește că este tatăl unui anumit copil. La fel ca recunoașterea de maternitate, recunoașterea filiației paterne are o natură juridică mixtă, fiind o mărturisire de paternitate exprimată în forma unui act juridic.

Contestarea recunoașterii de paternitate se efectuează de către tatăl care a declarat. Recunoașterea ce nu corespunde adevărului poate fi contestată de orice persoană interesată, pe cale de acțiune în justiție.

Faptul că persoana care s-a recunoscut a fi tatăl copilului este îndreptățit să-și conteste propria mărturisire nu contrazice caracterul irevocabil al manifestării de voință, pentru că nu asistăm la revocarea unilaterală a recunoașterii, ci la negarea conformității cu realitatea a faptului recunoscut, supus controlului instanței.

Stabilirea paternității copilului din afara căsătoriei poate fi efectuată pe cale judiciară. Alături de modalitatea voluntară de stabilire a filiației aflată la îndemâna celui ce se pretinde a fi tatăl unui anumit copil, filiația paternă din afara căsătoriei se poate fixa pe cale judiciară, în cadrul acțiunii în stabilirea paternității.

Acțiunea nu poate fi pusă în mișcare „în numele” copilului conceput și nici a celui decedat, pentru că dreptul la acțiune aparține exclusiv copilului, ceea ce presupune calitatea de subiect de drept a acestuia.

Statutul copilului conceput în afara căsătoriei a cărui paternitate a fost constatată prin hotărâre judecătorească, astfel cum rezultă din actul instanței, este opozabil *erga omnes*. El rămâne din afara căsătoriei chiar dacă părinții săi firești s-ar căsători împreună, dar, având filiația legal stabilită, este asimilat copilului din căsătorie, beneficiind de aceleași drepturi și având aceleași obligații în relația cu părinții și rudele acestora.

5. Numele, cetățenia, naționalitatea și domiciliul copilului

Copilul are dreptul la abitație și educație în familie.

Se consideră copil persoana care **nu a atins vârsta de 18 ani (majoratul)**. Fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu ei, cu excepția cazurilor în care aceasta contravine intereselor copilului (ex. comportament al părinților care influențează negativ asupra copilului).

Copilul are dreptul să fie educat de către părinți, iar pentru părinți aceasta este o obligație. De asemenea, copilul are dreptul la dezvoltarea capacităților intelectuale, la libertatea gândirii și conștiinței, la apărarea demnității și onoarei.

În cazul copiilor separați de părinți, drepturile copilului la îngrijire și educație sunt asigurate de reprezentantul legal.

Copilul are dreptul la nume și prenume. Copilul dobândește numele părinților săi. Dacă părinții poartă *nume (de familie) diferite*, copilul va lua numele tatălui sau al mamei, în baza acordului comun al acestora.

Prenumele copilului poate fi simplu sau unul compus din două prenume, potrivit voinței ambilor părinți. În cazul în care există disensiuni între părinți cu referire la numele și/sau prenumele copilului, acest aspect va fi soluționat de către autoritatea tutelară locală.

Schimbarea numelui și prenumelui copilului se efectuează, de regulă la cererea părinților. În baza cererii comune a părinților (sau a unuia dintre ei), organul de stare civilă poate schimba numele de familie și/sau prenumele copilului **care nu a atins vârsta de 16 ani**.

În caz de litigiu între părinți, problema privind schimbarea numelui de familie și/sau a prenumelui copilului este soluționată de către orga-

nul stare civilă, cu concursul autorității tutelare locale în a cărei rază teritorială își are domiciliul minorul, ținându-se cont în exclusivitate de interesele copilului.

Schimbarea numelui de familie al ambilor părinți atrage după sine schimbarea numelui de familie al copilului, iar în cazul schimbării numelui de familie al unuia dintre părinți, numele de familie al copilului poate fi schimbat în baza acordului comun al părinților. În lipsa unui atare acord, decide autoritatea tutelară locală.

Schimbarea numelui și/sau a prenumelui copilului care a atins vârsta de 10 ani se face, în toate cazurile, cu acordul acestuia.

Copilul are dreptul la nume și la cetățenie. Temeiul și condițiile de dobândire și de schimbare a cetățeniei copilului sunt stabilite de legislație.

Copilul are dreptul de a-și păstra cetățenia, numele și relațiile de familie în condițiile prevăzute de lege, fără nicio ingerință. Dacă se constată că un copil este lipsit, în mod ilegal, de elementele constitutive ale identității sale sau de unele dintre acestea, autoritățile au obligația să ia de urgență toate măsurile necesare în vederea restabilirii identității copilului.

Fiecare copil are dreptul să locuiască într-o familie, să își cunoască părinții, să beneficieze de grija lor și să coabiteze cu aceștia.

Răspunderea pentru creșterea copilului și pentru asigurarea dezvoltării acestuia le revine în primul rând părinților sau, după caz, reprezentanților legali/responsabililor legali ai acestuia.

Ambii părinți au o răspundere comună pentru creșterea, educarea și întreținerea copilului.

Statul întreprinde măsurile necesare în vederea susținerii reprezentanților legali/responsabililor legali ai copiilor în exercitarea obligațiilor lor. Statul asigură ca niciun copil să nu fie separat de familia sa împotriva voinței lui, cu excepția cazurilor în care despărțirea de un părinte sau de ambii părinți este necesară în interesul superior al copilului.

Copilul are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu părinții, rudele și cu alte persoane față de care a dezvoltat legături de atașament, în cazul în care acest lucru nu contravine interesului superior al copilului.

Reprezentantul legal/responsabilul legal al copilului nu are dreptul să interzică, să se opună sau să creeze obstacole în relațiile personale

ale copilului cu bunicii, cu frații și surorile sau cu alte persoane apropiate copilului, *cu excepția cazurilor în care comunicarea copilului cu rudele contravine interesului superior al acestuia.*

Copilul separat de un părinte sau de ambii părinți, *sau care locuiește separat de unul dintre părinți sau de ambii părinți*, are dreptul să întrețină relații personale și contacte directe regulate cu cei doi părinți ai săi, dacă aceasta nu contravine intereselor lui.

Statul întreprinde măsurile necesare pentru a combate acțiunile ilegale de deplasare a copilului

într-un alt stat și asigură identificarea și returnarea copilului răpit în statul reședinței sale obișnuite.

Tema 5. Obligația de întreținere

Conținuturi la curs

1. Noțiuni generale despre obligația de întreținere
2. Obligația părinților de a-și întreține copiii
3. Pensia de întreținere pentru copii
4. Obligația fiilor și fiicelor majore de a-și întreține părinții
5. Obligația soților și a foștilor soți de a se întreține reciproc
6. Obligația de întreținere dintre alți membri ai familiei
7. Stingerea obligației legale de întreținere

Termeni-cheie: *întreținere, eschivare de la întreținere, lipsirea de drepturi părintești, restabilirea în drepturi, obligații conjugale, drepturi conjugale*

Abilități: *Definește obligația de întreținere; identifică obiectul și subiecții întreținerii în relațiile dintre părinți și copii; identifică procedura de stabilire a pensiei de întreținere și expune modul de încasare a acesteia; determină conceptul de obligație de întreținere între soți și foștii soți; identifică categoriile de rude sau alte persoane legate prin relații familiale ce sunt ținute prin obligații de întreținere; analizează temeiurile de stingere a obligației de întreținere; propune noi categorii de persoane legate prin rudenie sau afinitate ce s-ar putea obliga la întreținere reciprocă.*

*Curs teoretic. Prelegerea-**discuție**.*

Repere de conținut

1. Noțiuni generale despre obligația de întreținere

O persoană este îndreptățită la întreținere numai dacă îndeplinește, cumulativ, două condiții: se află în stare de nevoie; cauza stării de nevoie în care se găsește este incapacitatea sa de a munci.

Starea de nevoie a creditorului întreținerii evocă neputința unei persoane, fie și parțială, de a-și procura prin mijloace proprii cele necesare traiului zilnic, adică alimente, îmbrăcăminte, locuință, medicamente și alte asemenea. Se află în această situație cel care nu obține venituri dobândite prin muncă ori produse de bunurile sale și nici nu deține bunuri de care, potrivit traiului obișnuit, s-ar putea dispensa valorificându-le.

Întrucât starea de nevoie a celui care pretinde întreținere nu trebuie să fie absolută, faptul că o persoană beneficiază de o pensie de invaliditate sau de o pensie pentru limită de vârstă nu exclude posibilitatea

de a primi și o pensie de întreținere potrivit Codului familiei, deoarece pensia obținută în cadrul sistemului de asigurări sociale se fondează pe alte criterii decât starea de nevoie a titularului.

Starea de nevoie este, în ultimă analiză, o chestiune de fapt care trebuie analizată și apreciată de la caz la caz, în funcție de situația concretă în care se găsește cel care pretinde întreținere, nivelul general de viață, păstrându-se echilibrul între standardul de viață al creditorului și cel al debitorului întreținerii. O persoană poate fi obligată la întreținerea alteia numai dacă sunt întrunite următoarele cerințe legale: debitorul dispune de mijloacele necesare asigurării întreținerii altei persoane; nu există o altă persoană obligată la întreținere înaintea sa în ordinea stabilită.

Întreținerea, având ca obiect asigurarea a ceea ce este necesar traiului celui îndreptățit să o primească (alimente, locuință, îmbrăcăminte, medicamente etc.) va fi prestată, fie în natură, fie prin echivalent bănesc; de asemenea, se poate stabili un sistem mixt de executare a obligației, adică parte în natură, parte în numerar.

În concret, modalitatea de aducere la îndeplinire a obligației de întreținere va fi stabilită de către instanța de judecată în funcție de circumstanțele cauzei, deci avându-se în vedere nevoia creditorului și posibilitățile debitorului, indicându-se, dacă este cazul, fie bunurile ori serviciile care urmează a se furniza beneficiarului întreținerii, fie cuantumul pensiei de achitat, iar în cazul modalității mixte de executare, elementele care se vor asigura în natură și câtimea prestației bănești. Felul executării se poate stabili și prin învoiala părților dar, pentru a fi protejate interesele ambelor părți, este necesar ca instanța să încuviințeze o astfel de învoială.

Dacă intervin modificări în împrejurările avute în vedere de instanță la data stabilirii modalității de executare a obligației, la cerere, pot fi operate schimbări în ceea ce privește modul de îndeplinire a întreținerii.

Mărimea, condițiile și modul de plată a pensiei de întreținere poate fi stabilită prin contract încheiat între persoana care datorează întreținere (debitorul întreținerii) și persoana care are dreptul la întreținere (creditorul întreținerii). Forma contractului privind plata pensiei de întreținere este scrisă și se autentifică notarial. Nerespectarea acestor prevederi atrage nulitatea contractului.

Contractul privind plata pensiei de întreținere poate fi, în orice moment, modificat sau rezolvit în baza acordului dintre părți. Modificarea

sau rezolvirea contractului, de asemenea, se perfectează în scris și se autentifică notarial.

Modificarea unilaterală a contractului privind plata pensiei de întreținere sau refuzul unilateral de a-l executa sunt inadmisibile. Dacă contractul privind plata pensiei de întreținere contravine intereselor copilului minor, acesta poate fi declarat nul de către instanța judecătorească la cererea reprezentanților legali ai copilului sau a autorității tutelare teritoriale.

Persoana care are dreptul la întreținere poate porni o acțiune privind încasarea pensiei de întreținere, indiferent de termenul care a trecut de la momentul apariției dreptului respectiv.

Pensia de întreținere se încasează de la data adresării în instanța judecătorească, dar poate fi încasată pentru perioada anterioară adresării în instanța judecătorească dacă se va stabili că în perioada respectivă s-au întreprins măsuri de acordare a întreținerii, dar debitorul întreținerii s-a eschivat de la plata pensiei.

2. Obligația părinților de a-și întreține copiii

Părinții sunt obligați să-și întrețină **copiii minori și copiii majori inapți de muncă** *care necesită sprijin material*.

Reglementată în principal, obligația legală de întreținere este îndatorirea impusă de lege unei persoane de a asigura altei persoane mijloacele necesare traiului, precum și – în cazul obligației de întreținere a părinților față de copiii lor minori – a mijloacelor necesare educării și pregătirii profesionale.

Deși este destinată a satisface, în primul rând, nevoile alimentare ale creditorului, obligația legală de întreținere este mai complexă decât o simplă îndatorire alimentară, pentru că are menirea de a procura celui îndreptățit resursele necesare împlinirii și a altor trebuințe, precum cele privind asigurarea unei locuințe, a tratamentelor medicale etc.

Temeiul obligației legale de întreținere se află în îndatorirea de sprijin moral și material pe care sunt datori să și-l acorde persoanele legate prin raporturi de rudenie, de căsătorie sau prin alte raporturi asimilate, sub unele aspecte, celor de rudenie.

Caracterele juridice ale obligației legale de întreținere.

Trăsăturile juridice ale obligației legale de întreținere, deduse din

prevederile legale în materie și care, deși comportă numeroase excepții, conferă totuși instituției propria identitate, sunt următoarele:

- caracterul *legal*, în sensul că obligația legală de întreținere este stabilită de lege și există numai în condițiile și între persoanele prevăzute de aceasta;
- caracterul *personal* al obligației legale de întreținere, deoarece există numai între anumite persoane anume prevăzute de lege, este inseparabil legată atât de persoana celui îndreptățit să primească întreținere, cât și de persoana celui obligat să o presteze și este destinată exclusiv asigurării trebuințelor de zi cu zi ale beneficiarului;
- caracterul *în principiu reciproc* al întreținerii rezultă din cele cuprinse în Codul familiei, fără însă ca existența obligației să fie fie condiționată de reciprocitatea îndeplinirii acesteia. Spunem că obligația legală de întreținere are în principiu caracter reciproc, pentru că excepțiile de la regulă sunt numeroase.

Vom reține, așadar, existența obligației unilaterale de întreținere în sarcina, respectiv în beneficiul, următoarelor categorii de persoane:

- soțul care a contribuit la întreținerea copilului celuilalt soț este obligat să continue a da *întreținere copilului pe timpul minorității*, dacă părinții firești ai acestuia sunt decedați, dispăruți sau se află în nevoie. Obligația de întreținere devine însă reciprocă dacă întreținerea copilului a avut o durată, deci copilul va putea fi obligat să presteze întreținere părintelui său vitreg.
- moștenitorii persoanei care a întreținut un minor fără a fi avut obligația legală, sunt datori să asigure *acestuia întreținere pe timpul minorității, dar numai în limita bunurilor moștenite*, și doar dacă părinții firești ai copilului nu se află în viață, sunt dispăruți sau se află în nevoie;
- fostul soț de rea-credință din căsătoria desființată datorează întreținere *soțului de bună-credință*.

Spre deosebire de regula de drept comun, conform căreia numai cel aflat în stare de nevoie determinată de incapacitatea sa de a munci este îndrituit la întreținere, legiuitorul stabilește în mod expres dreptul la întreținere al descendentului minor, oricare ar fi pricina nevoii în care se află.

Dreptul la întreținere și, corelativ, obligația de a da întreținere, iau naștere de îndată ce sunt întrunite cerințele cumulative stabilite de lege:

starea de nevoie a creditorului – or aceasta este prezumată relativ în cazul descendentului minor – și existența mijloacelor materiale ale debitorului.

Regula potrivit căreia întreținerea se datorează de la data când s-a cerut, se aplică atât în cazul în care se solicită instanței stabilirea pensiei de întreținere, cât și în cazul în care se urmărește majorarea cuantumului întreținerii fixate anterior.

Criteriile generale avute în vedere la stabilirea întinderii obligației legale de întreținere sunt nevoia celui care o pretinde și mijloacele celui care urmează să o presteze. Atunci când întreținerea este datorată de către părinți, inclusiv adoptivi, legea stabilește următoarele plafoane maximale din câștigul din muncă al celui obligat.

3. Pensia de întreținere pentru copii

Modalitatea de stabilire și de achitare a pensiei de întreținere este prevăzută de Codul familiei. Pensia de întreținere pentru copii este acordată de părinți sau de părintele obligat la întreținere.

Modul de plată a pensiei de întreținere poate fi determinat în baza unui contract încheiat între părinți sau între părinți și copilul major inapt de muncă. În cazul lipsei unui asemenea contract și a neparticipării părinților la întreținerea copiilor, pensia de întreținere se încasează pe cale judecătorească, la cererea unuia dintre părinți, a tutorelui copilului sau a autorității tutelare teritoriale.

Pensia de întreținere pentru copilul minor **se încasează din salariul și/sau din alte venituri** ale părinților în mărime de:

- 1/4 - pentru un copil,
- 1/3 - pentru 2 copii și
- 1/2 - pentru 3 și mai mulți copii.

Cuquantumul cotelor menționate poate fi micșorat sau majorat de instanța judecătorească, ținându-se cont de starea materială și familială a părinților, de alte circumstanțe importante.

În cazul în care unii copii rămân cu un părinte, iar alții - cu celălalt, pensia de întreținere plătită în favoarea părintelui mai puțin asigurat se stabilește într-o sumă bănească fixă.

În cazurile în care părintele care datorează întreținere copilului său are un salariu și/sau alte venituri neregulate sau fluctuabile, ori primeș-

te salariu și/sau alte venituri, total sau parțial, în natură, ori nu are un salariu și/sau alte venituri, precum și în alte cazuri când, din anumite motive, încasarea pensiei de întreținere, sub forma unei cote din salariu și/sau alte venituri, este imposibilă, dificilă sau lezează substanțial interesele uneia dintre părți, instanța judecătorească poate să stabilească cuantumul pensiei de întreținere într-o sumă bănească fixă plătită lunar sau, concomitent, într-o sumă bănească fixă și sub forma unei cote din salariu și/sau alte venituri.

Cuantumul sumei bănești fixe încasate se determină de instanța judecătorească, ținându-se cont de starea materială și familială a părinților, de alte circumstanțe importante și *păstrându-se, dacă este posibil, nivelul anterior de asigurare materială a copilului.*

Părinții sunt obligați să-și întrețină copiii majori inapți de muncă care necesită sprijin material.

În caz de litigii și de circumstanțe excepționale (boală gravă, mutilare a copilului minor sau a celui major inapt de muncă, necesitatea achitării cheltuielilor privind îngrijirea acestora etc.), în lipsa contractului între părți, instanța judecătorească poate obliga pe fiecare dintre părinți să participe la cheltuielile suplimentare generate de aceste circumstanțe.

4. Obligația fiilor și fiicelor majore de a-și întreține părinții

Copiii majori apți de muncă sunt obligați să-și întrețină și să-și îngrijească părinții inapți de muncă care necesită sprijin material.

Copilul poate fi eliberat de obligația de a-și întreține părinții inapți de muncă care necesită sprijin material dacă instanța judecătorească va stabili că aceștia s-au eschivat de la îndeplinirea obligațiilor părintești față de acest copil. *Copiii ai căror părinți sunt decăzuți din drepturile părintești se scutesc de obligația de întreținere a acestora.*

Debitorul întreținerii care își stabilește domiciliul în străinătate este în drept să încheie cu creditorul întreținerii un contract privind plata pensiei de întreținere.

În cazul în care nu se ajunge la un acord, persoana interesată poate porni în instanța judecătorească o acțiune privind stabilirea cuantumului pensiei de întreținere într-o sumă fixă și achitarea acesteia printr-o plată unică sau privind transmiterea anumitelor bunuri în contul pensiei sau privind determinarea unui alt mod de plată a acesteia.

5. Obligația soților și a foștilor soți de a se întreține reciproc

Obligația soților de a se întreține rezultă din principiile dreptului familiei și aceasta nu prezintă dificultăți pentru personae, însă întreținerea între foștii soți, deseori este apreciată defavorabil. Codul familiei însă stabilește, pentru anumite situații, reguli de protecție foștilor soți.

Așadar, soții își datorează întreținerea materială reciprocă. În cazul refuzului de a acorda întreținere și dacă între soți nu există un contract privind plata pensiei de întreținere, dreptul de a porni o acțiune în instanța judecătorească privind încasarea acesteia de la celălalt soț îl au:

- a) soțul inapt de muncă (care a atins vârsta de pensionare sau este persoană cu dizabilitate severă, accentuată sau medie) și care necesită sprijin material;
- b) soția în timpul gravidității;
- c) soțul care îngrijește copilul comun timp de 3 ani după nașterea acestuia;
- d) soțul care îngrijește până la vârsta de 18 ani un copil comun cu dizabilități sau care îngrijește un copil comun cu dizabilități severe din copilărie, dacă acest soț nu lucrează și copilul necesită îngrijire.

Pensia de întreținere se plătește persoanelor enumerate mai sus numai în cazul în care acestea nu au un venit propriu suficient, iar soțul care datorează întreținere are posibilitatea de a o plăti.

Dreptul de a pretinde **întreținere de la fostul soț** pe cale judecătorească îl are:

- a) fosta soție în timpul gravidității;
- b) fostul soț, care necesită sprijin material, ocupat cu îngrijirea copilului comun timp de 3 ani după nașterea acestuia;
- c) fostul soț, care necesită sprijin material, ocupat cu îngrijirea copilului comun cu dizabilități până la vârsta de 18 ani sau a copilului comun cu dizabilități severe din copilărie;
- d) fostul soț, care necesită sprijin material, devenit inapt de muncă în timpul căsătoriei sau timp de un an după desfacerea acesteia;
- e) fostul soț care necesită sprijin material și a atins vârsta de pensionare, în termen de cel mult 5 ani din momentul desfacerii căsătoriei, dacă soții au fost căsătoriți cel puțin 15 ani.

Cuantumul pensiei de întreținere încasate de la un soț (fost soț) în favoarea celui alt soț se stabilește de către instanța judecătorească într-o sumă bănească fixă plătită lunar. La stabilirea sumei pensiei de întreținere, se ține cont de situația materială și familială a soților (foștilor soți), de alte circumstanțe importante.

Instanța judecătorească este în drept să-l elibereze pe unul dintre soți (fostul soț) de obligația de întreținere sau să limiteze această obligație la un anumit termen dacă:

- a) incapacitatea de muncă a soțului (fostului soț) inapt de muncă, care necesită sprijin material, este rezultatul abuzului de băuturi alcoolice sau substanțe stupefiante ori al unei infracțiuni premeditate;
- b) soțul (fostul soț) care necesită sprijin material a avut o comportare amorală în familie;
- c) soții (foștii soți) s-au aflat în relații de căsătorie cel mult 5 ani;
- d) s-a dovedit, pe cale judecătorească, că căsătoria a fost desfăcută din culpa fostului soț care necesită sprijin material.

6. Obligația de întreținere dintre alți membri ai familiei

Obligația de întreținere dintre alți membri ai familiei este reglementată de Codul familiei.

Frații și surorile minore, care necesită sprijin material, în imposibilitatea întreținerii lor de către părinți, au dreptul la întreținere *de la surorile și frații majori apti de muncă care dispun de mijloace suficiente*.

Același drept îl au surorile și frații majori inapți de muncă, care necesită sprijin material, dacă s-a stabilit imposibilitatea întreținerii acestora de către copiii lor majori apti de muncă, de către soți (foștii soți) sau de către părinți.

Nepoții minori, care necesită sprijin material, în imposibilitatea întreținerii lor de către părinți, au dreptul la întreținere *de la bunicii care dispun de mijloace suficiente*. Același drept îl au și nepoții majori inapți de muncă, care necesită sprijin material, dacă s-a stabilit imposibilitatea întreținerii lor de către soți (foștii soți), copiii majori apti de muncă sau de către părinți.

Bunicii inapți de muncă, care necesită sprijin material, în imposibilitatea întreținerii lor de către copiii majori apti de muncă sau de către

soți (foștii soți), au dreptul la întreținere *de la nepoții majori apți de muncă care dispun de mijloace suficiente*.

Părinții vitregi inapți de muncă, care necesită sprijin material, în imposibilitatea întreținerii lor de către copiii lor firești majori apți de muncă sau de către soț (fostul soț), au dreptul la întreținere *de la copiii vitregi majori apți de muncă care dispun de mijloace suficiente*. Instanța judecătorească este în drept să scutească copiii vitregi de obligația de a-și întreține părinții vitregi dacă aceștia i-au întreținut și educat mai puțin de 5 ani sau nu și-au onorat obligațiile.

Persoanele inapte de muncă, care necesită sprijin material și care au întreținut și *educat copii minori (denumiți în continuare educatori) au dreptul la întreținere de la aceștia dacă ultimii au atins vârsta majoratului, sunt apți de muncă și dispun de mijloace suficiente și dacă s-a stabilit imposibilitatea întreținerii educatorilor de către propriii lor copii majori apți de muncă sau de către soț (fostul soț)*. Instanța judecătorească este în drept să scutească copiii de obligația de a-și întreține educatorii dacă aceștia i-au întreținut și educat mai puțin de 5 ani sau nu și-au onorat obligațiile. Persoanele cărora li s-a stabilit statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească sunt scutite de obligațiile respective.

7. Stingerea obligației legale de întreținere

O obligație de întreținere apărută, în anumite condiții se poate stinge.

Codul familiei prevede expres cauzele generale de stingere a obligației legale de întreținere, acestea fiind:

- dispariția stării de nevoie a creditorului întreținerii.
- debitorul obligației nu mai dispune de mijloace îndestulătoare prestării întreținerii. Subliniem că încetarea obligației de întreținere nu este cu titlu definitiv, deci se poate reveni asupra măsurii sistării prestațiilor imediat ce s-au schimbat împrejurările care au justificat luarea acesteia, adică de îndată ce situația materială a debitorului se va fi îmbunătățit.
- decesul creditorului sau al creditorului obligației de întreținere;
- pierderea calității avută în vedere de legiuitor prin impunerea

obligației de întreținere. Este o consecință a caracterului personal al obligației legale de întreținere.

Afară de aceste cauze generale, în unele situații stingerea obligației legale de întreținere este determinată de dispariția unor cerințe speciale anume prevăzute de lege:

- între soți, obligația reciprocă de întreținere există numai pe durata căsătoriei;
- dreptul la întreținere al fostului soț încetează – în afara cauzelor generale de stingere – prin recăsătorirea creditorului întreținerii.

În ceea ce privește obligațiile cu caracter subsidiar, acestea se vor stinge ori de câte ori cel obligat în primul rând la întreținere este în măsură să o presteze.

În cazul în care starea materială sau familială a uneia dintre părți s-a schimbat, instanța judecătorească, luând în considerare și alte circumstanțe importante ale părților, este în drept, la cererea oricăreia dintre ele, să modifice quantumul pensiei de întreținere sau să-l scutească pe debitorul întreținerii de plata acesteia.

Obligația de întreținere, apărută în baza contractului privind plata pensiei de întreținere, încetează în urma decesului uneia dintre părți, a expirării duratei contractului sau conform clauzelor acestuia.

Plata pensiei de întreținere, în baza hotărârii instanței judecătorești, încetează în cazurile:

- a) atingerii de către copil a vârstei de 18 ani sau obținerii de către acesta a capacității depline de exercițiu sub vârsta de 18 ani;
- b) adopției copilului care primește pensia de întreținere;
- c) căsătoriei descendentului inapt de muncă;
- d) restabilirii capacității de muncă a persoanei care primește pensia de întreținere;
- e) recăsătoririi fostului soț inapt de muncă care primește pensia de întreținere;
- f) decesului creditorului întreținerii sau al debitorului întreținerii;
- g) anulării hotărârii judecătorești privind încasarea pensiei.

Tema 6. Regimul juridic al bunurilor

Conținuturi la curs

- 1. Regimul legal al bunurilor soților**
- 2. Proprietatea personală a soților**
- 3. Partajarea bunurilor soților**
- 4. Regimul contractual al bunurilor soților**

Termeni-cheie: devălmășie, bunuri comune, matrimonial, acord, proprietate personală.

Abilități: *Definește regimul juridic al proprietății în devălmășie; delimitează formele de proprietate; identifică specificul partajării proprietății în devălmășie; determină regimul juridic al bunurilor copiilor; caracterizează și argumentează rolul modalităților de partajare.*

Curs teoretic. Prelegere-discuție, participativă (dialogată).

Repere de conținut

1. Noțiunea de proprietate în devălmășie

Odată cu încheierea căsătoriei, între soți apar nu numai raporturi personale, dar și raporturi patrimoniale.

Patrimoniale sunt acele relații care apar între soți în legătură cu bunurile ce le aparțin cu drept de proprietate privată, în special cu dreptul de dispoziție a acestora și în legătură cu acordarea întreținerii unuia dintre soți celuilalt.

Regimul juridic al proprietății în devălmășie este reglementat de Codul civil și de Codul familiei.

Temei pentru apariția proprietății comune în devălmășie este căsătoria încheiată în forma prevăzută de lege, adică înregistrată la oficiul de stare civilă.

Conform Codului familiei sunt proprietate în devălmășie bunurile procurate din contul: a) veniturilor obținute de fiecare dintre soți din: - activitatea de muncă; - activitatea de întreprinzător; - activitatea intelectuală; b) premiilor, indemnizațiilor și altor plăți, cu excepția celor care au un caracter de compensare (ajutor material, despăgubire pentru vătămarea sănătății etc.); c) altor mijloace comune. Dreptul la proprietate în devălmășie se extinde și asupra soțului care nu a avut un venit propriu, fiind ocupat cu gospodăria casnică, cu educația copiilor. Bunu-

rile procurate pentru copiii minori (îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizite școlare, instrumente muzicale, jucării) se transmit gratuit soțului împreună cu care locuiesc copiii.

Relațiile patrimoniale sunt reglementate de lege mai pe larg, deoarece în aceste relații deseori sunt implicate persoane terțe care înaintează anumite cerințe exprimate în concretizarea totalității bunurilor comune, a bunurilor personale ale fiecăruia dintre soți, a răspunderii fiecăruia dintre soți pentru datoriile comune și personale etc. Trebuie de menționat că drepturile patrimoniale pot fi realizate silit, iar în caz de neîndeplinire a obligațiilor patrimoniale pot fi stabilite sancțiuni, ceea ce nu întâlnim la reglementarea juridică a raporturilor personale dintre soți. Desigur, aceste reglementări nu cuprind toate relațiile patrimoniale dintre soți, unele din ele, precum cheltuielile pentru petrecerea vacanței, odihna activă, distracții și altele, rămân în afara legii. Dispozițiile generale privind proprietatea soților sunt cuprinse în Codul Civil.

Regimul legal al bunurilor soților, în special, este definit de Codul familiei care prevede că bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei sunt supuse regimului proprietății în devălmășie.

Proprietatea comună în devălmășie a soților se distinge prin aceea că aparține nefracționat soților și are ca obiect bunuri comune nefracționate în materialitatea lor. Ea apare ca modalitate a dreptului de proprietate care aparține persoanelor fizice. Proprietatea comună în devălmășie sunt toate bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei.

Acest regim matrimonial legal poate fi modificat, total sau parțial, de către soți printr-un contract matrimonial. Potrivit regimului proprietății comune în devălmășie, soții au două categorii de bunuri: comune ambilor soți și proprii fiecăruia dintre ei.

Codul familiei reglementează proprietatea în devălmășie a soților, concretizând categoriile de obiecte pasibile a fi *proprietate comună în devălmășie* și anume:

- a) bunurile mobile și imobile (construcții, terenuri de pământ, mijloace de transport, mobilă, covoare, tehnică de uz casnic etc.);
- b) valorile mobiliare, depunerile și cotele de participare în capitalul social din instituțiile financiare sau societățile comerciale;
- c) alte bunuri dobândite în timpul căsătoriei din contul mijloacelor comune.

Un rol important în determinarea proprietății comune în devălmășie îl are data de la care veniturile soților devin proprietate comună devălmășă. Conform legislației muncii și protecției sociale, dreptul de a primi salariul, pensia sau indemnizația o are salariatul, pensionarul sau cel îndreptățit să primească indemnizația și nicidecum soțul. Tot la fel și în cazurile în care unuia dintre soți îi aparține o cotă-parte în capitalul social al unei societăți comerciale, numai el poate primi dividendele și veniturile din activitatea de antreprenariat. Prin bunuri comune se înțeleg absolut toate bunurile și lucrurile care au fost cumpărate împreună de către soți în timpul căsătoriei, până la pronunțarea divorțului. Se includ aici: mese, scaune, ustensile de bucătărie, mobilă, tablouri, automobilul/lele etc., inclusiv bunuri imobile - terenuri, case, apartamente, garajuri; acțiuni în societățile comerciale înființate în timpul căsătoriei.

Așadar, potrivit Codului familiei (art. 20), sunt proprietate în devălmășie bunurile procurate din contul: a) veniturilor obținute de fiecare dintre soți din: activitatea de muncă; activitatea de întreprinzător; activitatea intelectuală; b) premiilor, indemnizațiilor și altor plăți, cu excepția celor care au un caracter de compensare (ajutor material, despăgubire pentru vătămarea sănătății etc.); c) altor mijloace comune.

Drept bunuri în proprietate în devălmășie a soților sunt, potrivit legii, „bunurile mobile și imobile, valorile mobiliare, depunerile și cotele de participație în capitalul social din instituțiile financiare sau societățile comerciale, care au fost construite, constituite, procurate sau făcute din contul mijloacelor comune, precum și alte bunuri dobândite în timpul căsătoriei, chiar dacă sunt procurate sau depuse pe numele unuia dintre soți”. Sunt proprietate în devălmășie a soților bunurile care au fost dobândite din ziua încheierii căsătoriei până în ziua încetării acesteia. Instanța judecătorească este în drept, în baza cererii soțului interesat care nu este vinovat de desfacerea căsătoriei, să declare bunurile dobândite de către el în perioada cât soții au dus gospodării separate proprietate a acestuia. Totodată, legea recunoaște și noțiunea de proprietate personală a soților. Adică bunurile care au aparținut fiecăruia dintre soți până la încheierea căsătoriei și bunurile primite în dar, obținute prin moștenire sau în baza altor convenții gratuite (de exemplu, donația) de către unul dintre soți în timpul căsătoriei. Lucrurile de uz personal (îmbrăcămintea, încălțăminte și alte obiecte), cu excepția bijuteriilor de preț și altor

obiecte de lux, sunt și ele proprietate personală a soțului care le folosește, indiferent de timpul și modul de dobândire.

2. Modul de partajare a proprietății în devălmășie

Partajul averii, de regulă, se face după pronunțarea divorțului, dar poate fi făcut și în timpul căsniciei. Regula generală este că fiecare dintre soți deține câte jumătate din totalitatea bunurilor comune (în lege numită *proprietate în devălmășie*).

Prin bunuri comune se înțeleg absolut toate bunurile și lucrurile care au fost cumpărate împreună de către soți în timpul căsătoriei, până la pronunțarea divorțului. Se includ aici: mese, scaune, ustensile de bucătărie, mobilă, tablouri, automobilul/lele etc., inclusiv bunuri imobile - terenuri, case, apartamente, garaje; acțiuni în societățile comerciale înființate în timpul căsătoriei.

Drept bunuri în proprietate în devălmășie a soților sunt, potrivit legii, „bunurile mobile și imobile, valorile mobiliare, depunerile și cotele de participație în capitalul social din instituțiile financiare sau societățile comerciale, care au fost construite, constituite, procurate sau făcute din contul mijloacelor comune, precum și alte bunuri dobândite în timpul căsătoriei, chiar dacă sunt procurate sau depuse pe numele unuia dintre soți”. Sunt proprietate în devălmășie a soților bunurile care au fost dobândite din ziua încheierii căsătoriei până în ziua încetării acesteia. Instanța judecătorească este în drept, în baza cererii soțului interesat care nu este vinovat de desfacerea căsătoriei, să declare bunurile dobândite de către el în perioada cât soții au dus gospodării separate proprietate a acestuia.

Totodată, legea recunoaște și noțiunea de *proprietate personală a soților* - bunurile care au aparținut fiecăruia dintre soți până la încheierea căsătoriei și bunurile primite în dar, obținute prin moștenire sau în baza altor convenții gratuite (de exemplu donația) de către unul dintre soți în timpul căsătoriei. Lucrurile de uz personal (îmbrăcămintea, încălțămintea și alte obiecte), cu excepția bijuteriilor de preț și altor obiecte de lux, sunt și ele proprietate personală a soțului care le folosește, indiferent de timpul și modul de dobândire.

Cu referire la împărțirea proprietății în devălmășie a soților, soții au și de această dată două căi prin care ar putea să-și împartă averea.

1) **Calea amiabilă.** Prima opțiune este calea amiabilă. Ajungerea la un numitor comun cu soțul/soția despre modul în care se vor partaja bunurile. În acest caz se merge împreună la un notar și se stabilesc toate aceste detalii într-un contract. Se întocmește o listă în care se indică concret ce bunuri au și felul în care doresc să le împartă. Se negociază. Se poate întâmpla ca unul dintre soți să primească bunuri mai scumpe ca valoare. În acest caz, ultimul trebuie să-l despăgubească pe celălalt soț. Dacă în acest contract este stabilită și partajarea unui bun imobil (casă, apartament, teren), atunci după ce este semnat de către voi, mergeți și înregistrați-l la instituția cadastrală din raza teritorială unde se află bunul imobil. În baza contractului privind partajarea bunului imobil, instituția cadastrală va înregistra dreptul de proprietate și va face înscrierile în registrul bunurilor imobile.

2) **Calea judiciară.** Cea de-a doua opțiune este mai complexă. Dacă nu se ajunge la o înțelegere, soțul interesat depune în instanța de judecată o cerere privind partajarea averii și anume ea va decide felul în care bunurile vor fi împărțite. Instanța va ține cont neapărat și de interesele copiilor minori. Deci, soțul în grija căruia rămân copiii, poate primi o cotă mai mare din bunuri, pentru a nu înrăutăți condițiile de trai ale copiilor.

Totuși, dreptul la proprietate în devălmășie se extinde și asupra soțului care nu a avut un venit propriu, fiind ocupat cu gospodăria casnică, cu educația copiilor sau din alte motive temeinice. Este important faptul că în caz de partaj, soții împart nu numai bunurile pe care le au, dar răspund împreună și asupra datoriilor. Dacă, de exemplu, în timpul căsătoriei, soții au luat un împrumut bancar sau au luat bani cu împrumut de la o rudă, prieten, etc., aceștia trebuie să stingă această datorie împreună (în mod normal, câte jumătate fiecare). Totodată, dacă soții au avut „economii” depuse la bancă pe numele doar unuia dintre ei, asta nu înseamnă că titularul contului (pe numele cui sunt puși banii) este și proprietarul lor. După regula generală, această sumă de bani este împărțită egal de către soți.

Încheierea contractului matrimonial este modalitatea cea mai sigură pentru asigurarea unei echități patrimoniale între soți. Acest contract poate fi încheiat și înainte de înregistrarea căsătoriei, dar și concomitent sau după încheierea acesteia. Contractul matrimonial încheiat înainte de încheierea căsătoriei va produce efecte juridice doar din momentul

încheierii căsătoriei. Astfel, trebuie stabilite care și ce bunuri vor fi împărțite în caz de un eventual divorț.

La împărțirea bunului proprietate comună în devălmășie, valoarea acestuia se stabilește în baza prețurilor, în vigoare la ziua pronunțării hotărârii, aprecierea valorii bunului urmând a fi efectuată în raport cu momentul partajării, dar nu cu cel al dobândirii bunului.

Soții pot să modifice regimul bunurilor lor comune prin încheierea unui contract de partaj, chiar dacă soții au numit contractul „contract matrimonial” și nu „contract de partaj”. Decisivă nu este denumirea contractului, ci intenția reală a părților și interpretarea clauzei privind partajul într-un mod în care ea produce efecte (este legală), și nu într-un mod în care ea ar fi lipsită de efect.

3. Regimul juridic al bunurilor copiilor

În Codul familiei al Republicii Moldova, se regăsește dreptul copilului de a fi protejat, astfel, copilului i se garantează apărarea drepturilor și intereselor sale legitime. Apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului se asigură de părinți sau persoanele care îi înlocuiesc, iar în cazurile prevăzute de lege – de procuror, autoritatea tutelară sau de alte organe abilitate.

Codul familiei al Republicii Moldova consacră drepturilor patrimoniale ale copilului norme cu următorul conținut: „Copilul este proprietar al veniturilor obținute, al bunurilor primite în dar, moștenite sau dobândite într-un alt mod, și al tuturor bunurilor procurate din mijloacele lui.

Dreptul de proprietate al copilului este realizat în modul stabilit de Codul civil.

Copilul nu are drept de proprietate asupra bunurilor părinților, iar părinții – asupra bunurilor copiilor, excepție făcând dreptul la moștenire și dreptul la întreținere. Părinții și copiii care locuiesc împreună posedă și folosesc bunurile fiecăruia dintre ei de comun acord.

În cazul apariției bunurilor comune ale părinților și copiilor, drepturile de posesie, de folosință și de dispoziție ale acestora sunt reglementate de legislația civilă.”

Un alt moment în care se pune accent pe interesul superior al copilului este cel în care părinții acestuia divorțează, aflându-se în procedura de împărțire a proprietății comune în devălmășie. Codul familiei indi-

că asupra faptului că „bunurile procurate pentru copiii minori (îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizite școlare, instrumente muzicale, jucării etc.) se transmit gratuit soțului împreună cu care locuiesc copiii”. Legea nu prevede că aceste bunuri se transmit în proprietatea copiilor, dar dat fiind faptul că aceste bunuri sunt destinate în exclusivitate pentru copii și servesc doar lor spre folosință, se presupune că le sunt oferite, astfel devenind proprietatea lor.

Tot la partajarea bunurilor comune, instanța judecătorească, ținând cont de interesul copilului, poate diferenția cotele-părți ale soților, majorând cota-parte a părintelui cu care urmează să locuiască minorul. Această cotă-parte nu devine proprietatea copiilor, însă asigură dreptul de posesie și folosință a acestora asupra bunurilor cuprinse în cota-parte ce revine părintelui.

Codul familiei prevede că copilul are dreptul de proprietate și asupra patrimoniului moștenit de acesta de la părinții săi, el considerându-se moștenitor legal de clasa I chiar din momentul când este conceput. Copiii născuți în afara căsătoriei pot pretinde patrimoniul succesoral cu condiția că paternitatea lor în persoana celui succedat să fie stabilită în mod legal. În cazul în care părinții copilului sau unul dintre părinți sunt decăzuți din drepturile părintești, copilul păstrează dreptul de folosință asupra spațiului locativ și toate drepturile patrimoniale bazate pe rudețea cu părinții și rudele sale firești, inclusiv dreptul la succesiune.

Părinții au îndatorirea de a administra bunurile copilului minor și de a-l reprezenta în actele civile, dacă nu a împlinit vârsta de 14 ani. La fel ca tutorele, ei răspund dacă în calitatea lor de administratori au pricinuit minorului pagube materiale. Răspunderea lor este solidară, dacă au administrat împreună și de comun acord bunurile minorului. Gestiunea frauduloasă survine ca urmare a neîndeplinirii în condiții corespunzătoare a îndatoririi de administrare a bunurilor minorului de către părinți sau cei care au această însărcinare, dacă s-a cauzat o pagubă cu rea-credință.

Tema 7. Rudenia și afinitatea

Conținuturi la curs

1. Noțiunea și specificul rudeniei

2. Tipurile rudeniei. Gradul și întinderea rudeniei

3. Efectele juridice ale rudeniei

4. Afinitatea

Termeni-cheie: *grade de rudenie, linie colaterală, ascendent, descendent.*

Abilități: *determină efectele rudeniei; identifică specificul rudeniei pe linie dreaptă; delimitează categoriile de rudenie; caracterizează rudenii colaterale; analizează modul de calculare a gradelor de rudenie; argumentează efectele rudeniei.*

Curs teoretic. Prelegere-discuție, participativă (dialogată).

Repere de conținut

1. Noțiunea și specificul rudeniei

În raporturile de familie rudenii are o importanță deosebită.

Rudenii este legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un părinte comun. Rudenii este de următoarele feluri: a) *rudenii civilă*, adică cea care rezultă din adopție, ea nu se întemeiază pe sânge și b) *rudenii de sânge*, adică între care există legătură de sânge.

În principiu, dovada rudeniei și a gradului de rudenii se face, atunci când se urmăresc efecte de stare civilă, adică se tinde la înregistrarea sau modificarea stării civile, cu actele de stare civilă. Dacă proba rudeniei servește altor interese decât obținerea unor efecte de stare civilă, sunt admise oricare din mijloacele de dovadă permise de lege, cum ar fi proba testimonială, nefiind exclusă nici dovada cu actele de stare civilă, fiindcă ceea ce se urmărește este înlesnirea probațiunii prin lărgirea mijloacelor aflate la îndemâna părților. Bunăoară, dacă opoziția la căsătorie este fondată pe faptul rudeniei în grad interzis între viitorii soți, temeinicia opoziției poate fi dovedită prin orice mijloc de probă.

Șirul de persoane între care există rudenii se numește linie de rudenii. Ea se poate prezenta sub două forme: dreaptă (directă) și colaterală. Rudenii dreaptă este legătura de rudenii dintre persoane care descind

unele din altele, fie în mod nemijlocit, în sensul că o persoană este copilul celeilalte, fie în mod mijlocit, indirect, în sensul că persoanele respective nu sunt născute una din alta, dar între ele există un șir neîntrerupt de nașteri, un șir neîntrerupt de persoane între care s-a stabilit, prin faptul nașterii, legătura de la părinte la copil.

2. Tipurile rudeniei. Gradul și întinderea rudeniei

Măsura proximității rudeniei dintre două persoane este exprimată prin gradul de rudenie. Urmând indicațiile, gradul de rudenie se stabilește astfel: în linie dreaptă, numărându-se generațiile (nașterile), în consecință copiii sunt rude de gradul I cu fiecare dintre părinți, rude de gradul II cu bunicii etc.; în linie colaterală, se vor număra generațiile pe linie ascendentă, pornindu-se de la persoana de referință și urcând până la autorul (ascendentul) comun cu persoana față de care determinăm gradul de rudenie, apoi numărătoarea generațiilor continuă pe linie descendentă, până la această din urmă persoană. De exemplu, frații sunt rude de gradul II, pentru că avem o generație de la descendentul A la părinte (ascendentul comun), plus o generație de la părinte la descendentul B.

În literatura de specialitate întâlnim explicarea noțiunii de filiație în sens larg și în sens restrâns. Astfel, în sens larg filiația desemnează un șir neîntrerupt de nașteri care leagă o persoană de un strămoș al ei. În sens restrâns, filiația este raportul de descendență dintre un copil și fiecare din părinții lui.

3. Efectele juridice ale rudeniei

Filiația reprezintă legătură de rudenie între copii și părinți, descendență, adică proveniența acestora de la părinți. Legislația națională prevede că drepturile și obligațiile reciproce ale părinților și copiilor rezultă din proveniența copiilor, atestată în modul stabilit de lege. Proveniența copilului de la mamă (maternitatea) se stabilește în baza documentelor care confirmă nașterea copilului de la mamă într-o instituție medicală, iar în cazul când copilul nu este născut într-o instituție medicală, maternitatea se stabilește pe baza documentelor medicale, a depozițiilor martorilor sau pe baza altor probe.

Stabilirea provenienței copilului de la mamă cunoaște aceeași reglementare juridică, fie că este din căsătorie, fie că este din afara căsătoriei. Elementele provenienței copilului de la mamă sunt:

- a. faptul nașterii copilului, și
- b. identitatea copilului față de mamă.

Proveniența copilului de la tată (filiația față de tată) se numește paternitate. Paternitatea sau filiația față de tată desemnează legătura juridică dintre un copil și tatăl său.

În mod corelativ, copilul poate fi:

- a) Din căsătorie - copilul născut în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei.
- b) Copil născut în timpul căsătoriei lovite de nulitate absolută sau relativă - este considerat din căsătorie.
- c) Copil născut după desfacerea, declararea nulității sau anularea căsătoriei - are ca tată pe fostul soț al mamei, dacă a fost conceput în timpul căsătoriei și nașterea a avut loc înainte ca mama să fi intrat într-o nouă căsătorie.
- d) Conceput și născut în afara căsătoriei.

Legiuitorul a instituit prezumția timpului legal al concepției, care se stabilește făcând diferența dintre durata maximă a gestației, fixată la 300 de zile. Termenul se calculează regresiv, pe zile, pornindu-se de la ziua nașterii copilului, care nu se ia în calcul, în schimb se ia în calcul ziua de împlinire a termenului. În virtutea acestei prezumții, pentru ca un copil născut după încetarea, desfacerea sau desființarea căsătoriei să fie considerat conceput în timpul căsătoriei, nașterea trebuie să fi avut loc înainte de împlinirea a 300 de zile de la încetarea, desfacerea sau desființarea căsătoriei (și fără ca mama să se fi recăsătorit). Este suficient ca o singură zi din timpul legal al concepției să se găsească în timpul căsătoriei, pentru a se stabili filiația, paternitatea față de fostul soț al mamei.

4. Afinitatea

Afinitatea este legătura juridică dintre unul din soți și rudele celuiilalt soț. Nu există afinitate între rudele unui soț și rudele celuiilalt soț.

Afinitatea nu este definită de lege, ea este legătura unuia dintre soți cu rudele celuiilalt (între ginere și socri, între cumnați). Deci, reiterăm

că nu există între rudele unui soț și rudele celuilalt soț (între cuscri). Rudele unuia dintre soți sunt afini cu celălalt soț indiferent dacă rudenia este din căsătorie, din afara căsătoriei sau din adopție. În momentul în care căsătoria încetează sau se desface prin divorț ori rudenia prin adopție ia sfârșit, legătura de afinitate încetează.

În stabilirea gradului afinității, se vor aplica prin asemănare regulile de la rudenie. În consecință, un soț este afinul rudelor celuilalt soț și, în același fel, în grad în care acest din urmă soț, este rudă cu rudele sale (astfel unul dintre soți este afin de gradul doi, în linie colaterală, cu cumnatul său).

Tema 8. Drepturile minorilor și obligațiile părinților

Conținuturi la curs

1. Drepturile fundamentale ale minorilor

2. Protecția juridică a minorilor

3. Statutul minorului aflat în situație de risc

Termeni-cheie: drept, minor, protecție juridică, situație de risc.

Abilități: definește drepturile minorilor; identifică actele normative privind protecția minorilor; identifică instituțiile investite cu atribuții privind protecția minorilor; analizează mecanismul protecției minorului aflat în situație de risc.

Curs teoretic. Prelegere-discuție, participativă (dialogată).

Repere de conținut

1. Drepturile fundamentale ale minorilor

Drepturile fundamentale ale minorilor sunt stipulate în Legea Republicii Moldova nr. 370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului.

COPILUL ARE DREPTUL:

- 1) la stabilirea și păstrarea identității sale;
- 2) de a menține relații personale și contacte directe cu părinții, rudele, precum și cu alte persoane față de care copilul a dezvoltat legături de atașament;
- 3) de a menține relații personale și contacte directe cu ambii părinți, în cazul în care a fost separat de părinți, cu excepția situației în care acest lucru contravine interesului superior al copilului;
- 4) de a întreține relații personale și contacte directe cu părinții care locuiesc în state diferite de acesta, cu excepția situației în care acest lucru contravine interesului superior al copilului;
- 5) de a primi o educație care să îi permită dezvoltarea, în condiții nediscriminatorii, a aptitudinilor și personalității sale;
- 6) de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate pe care o poate atinge și de a beneficia de serviciile medicale și de recuperare necesare pentru asigurarea realizării efective a acestui drept;
- 7) de a fi protejat împotriva exploatării și de a nu putea fi constrâns la o muncă ce comportă un risc potențial sau care este susceptibilă să

îi compromită educația ori să îi dăuneze sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale;

8) de a beneficia *de un nivel de trai care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială;*

9) de a beneficia *de asistență socială și de asigurări sociale*, în funcție de resursele și de situația în care se află acesta și persoanele în întreținerea cărora se găsește;

10) de a fi *protejat împotriva folosirii ilicite de stupefiante și substanțe psihotrope*, așa cum sunt acestea definite de tratatele internaționale în materie;

11) de a fi *protejat împotriva oricărei forme de exploatare;*

12) la *îngrijire specială*, adaptată nevoilor dacă are un handicap;

13) la *protejarea imaginii sale publice și a vieții sale intime, private și familiale*. Este interzisă orice acțiune de natură să afecteze imaginea publică a copilului sau dreptul acestuia la viața intimă, privată și familială.

14) la *libertate de exprimare*. Părinții sau, după caz, alți reprezentanți legali ai copilului, persoanele care au în plasament copii, precum și persoanele care prin natura funcției promovează și asigură respectarea drepturilor copiilor, au obligația de a le asigura informații, explicații și sfaturi în funcție de vârsta și gradul de înțelegere al acestora, precum și de a le permite să-și exprime punctul de vedere, ideile și opiniile.

15) *de a-și exprima liber opinia sa asupra oricărei probleme care îl privește*, dacă dispune de discernământ. În orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, copilul are dreptul de a fi ascultat. Este obligatorie ascultarea copilului în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate. Cu toate acestea, copilul poate fi ascultat doar dacă autoritatea competentă apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei.

16) la *libertate de gândire, de conștiință și religie*. Părinții îndrumă copilul, potrivit propriilor convingeri, în alegerea unei religii, în condițiile legii, ținând seama de opinia, vârsta și de gradul de maturitate ale acestuia, fără a-l putea obliga să adere la o anumită religie sau la un anumit cult religios. Copilul care a împlinit vârsta de 14 ani are dreptul să își aleagă liber confesiunea religioasă.

17) la *libertate de asociere, în structuri formale și informale*, precum și dreptul la libertatea de întrunire pașnică, în limitele prevăzute de lege;

18) *la viață culturală proprie, la declararea apartenenței sale religioase*, la practicarea propriei sale religii, precum și dreptul de a folosi limba proprie în comun cu alți membrii ai comunității din care face parte, în cazul în care aparține unei minorități etnice, religioase sau lingvistice;

19) *la respectarea personalității și individualității sale și de a nu putea fi supus pedepselor fizice sau altor tratamente umilitoare ori degradante;*

20) *la odihnă și vacanță;*

21) *de a fi protejat împotriva oricăror forme de violență, neglijență, abuz sau rele-tratamente;*

22) *să crească alături de părinții săi*. Copilul are dreptul să fie crescut într-o atmosferă de afecțiune și de securitate materială și morală.

23) *la protecție alternativă*, în cazul în care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora.

24) *să depună singur plângeri referitoare la încălcarea drepturilor sale fundamentale*. Copilul este informat asupra drepturilor sale, precum și asupra modalităților de exercitare a acestora.

2. Protecția juridică a minorilor

Protecția juridică a minorilor este prevăzută de actele normative referitoare la drepturile copiilor. Mecanismele de protecție sunt instituite și exercitate de autoritățile administrației publice. Subiecții investiți cu obligația de protecție a minorilor sunt: părinții, reprezentanții legali, responsabilul legal, autoritățile tutelare, autoritățile publice locale, autoritățile publice centrale, autoritățile publice de specialitate.

Statul: *garantează* fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale; *asigură* dreptul copiilor la un mediu curat și sănătos, prin integrarea acestuia în toate deciziile referitoare la copii, inclusiv în politicile legate de educație, petrecerea timpului liber, joc, accesul la spații verzi, protecția copilului, sănătatea și migrația copiilor; *are obligația de a preveni* și a remedia impactul factorilor de mediu asupra calității vieții și drepturilor copiilor, chiar și atunci când astfel de pericole sunt în afara controlului uman; *are obligația de a aloca resurse* financiare, umane, tehnologice,

instituționale și informaționale pentru realizarea drepturilor copiilor în raport cu mediul înconjurător; *susține reprezentanții* legali/responsabili legali ai copiilor în vederea asigurării creșterii, educației și dezvoltării armonioase a copiilor; *asigură protecția* copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor acestuia prin intermediul instituțiilor sale și autorităților publice cu atribuții în acest domeniu; *este responsabil* de elaborarea și implementarea cadrului normativ național privind protecția drepturilor copilului în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului; *garantează dreptul copilului la viață și la inviolabilitatea fizică și psihică*.

Reprezentantul legal/responsabilul legal al copilului poartă răspundere pentru dezvoltarea fizică, intelectuală, spirituală și integrarea socială a acestuia, ținând cont în primul rând de interesele copilului, și este pasibil de răspundere juridică pentru lăsarea în primejdie a copilului. Reprezentantul copilului are obligația să colaboreze cu serviciile de asistență medicală pentru a asigura copilului cea mai bună stare de sănătate și pentru a preveni situațiile care pun în pericol viața, creșterea și dezvoltarea acestuia. În cazul în care reprezentantul copilului refuză să-i acorde asistență medicală, aceasta se acordă contrar voinței reprezentantului legal, în special în cazuri urgente, în baza unei decizii a consiliului de medici, în vederea excluderii oricărui risc asupra vieții și sănătății copilului, astfel asigurând interesul superior al copilului, iar reprezentantul legal al acestuia poate fi tras la răspundere.

Dacă reprezentantul legal nu își îndeplinește obligațiile față de copil sau abuzează de drepturile acestuia, *copilul are dreptul de a sesiza instituțiile competente*, pentru a-și apăra drepturile și interesele personale.

Reprezentantul legal sau reprezentantul instituției responsabil de protecția minorului, în cazul încălcării drepturilor, inclusiv la protecție, a minorilor poartă *răspundere disciplinară, civilă, contravențională sau penală*.

Statul asigură o colaborare deschisă și eficientă între autoritățile și instituțiile sale în vederea respectării drepturilor fiecărui copil, inclusiv prin aplicarea mecanismelor intersectoriale aprobate în acest scop. Statul asigură cooperarea cu instituțiile internaționale în domeniul protecției drepturilor copilului prin intermediul structurilor statale și nestatale, pentru a asigura respectarea drepturilor fiecărui copil.

Protecția juridică a minorilor este garantată prin următoarele acte normative de bază:

1. Convenția internațională din 20.11.1989 cu privire la drepturile copilului În: Tratatate internaționale 1/51, 1998 Aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 408/12.12.90 despre aderarea R.S.S. Moldova la Convenția internațională cu privire la drepturile copilului În: Veștile 12/303, 30.12.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.

2. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994// M.O. Nr.1 din 12.08.1994

3. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001

4. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.66-75/132 din 01.03.2019

5. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334);

6. Legea Republicii Moldova nr.370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. În: Monitorul Oficial nr.488-491 din 21.12.2023.

7. Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr. 140 din 14.06.2013. În: Monitorul Oficial 167-172/534, 02.08.2013

Controlul asupra protecției minorilor se exercită de către autoritățile publice centrale și locale, împuternicite în acest scop prin legislație. Autoritatea publică locală acționează în baza următoarelor direcții: reintegrarea familială și adopții; protecția familiei; protecția copilului în conflict cu legea; asistență psihosocială; serviciul social-educativ comunitar.

3. Statutul minorului aflat în situație de risc

Statutul minorului aflat în situație de risc este reglementat de *Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr. 140 din 14.06.2013*.

Copii aflați în situație de risc se consideră copiii aflați în următoarele situații: a) copiii sunt supuși violenței; b) copiii sunt neglijați; c) copiii

practică vagabondajul, cerșitul, prostituția; d) copiii sunt lipsiți de îngrijire și supraveghere din partea părinților din cauza absenței acestora de la domiciliu din motive necunoscute; e) părinții copiilor au decedat; f) copiii trăiesc în stradă, au fugit ori au fost alungați de acasă; g) părinții copiilor refuză să-și exercite obligațiile părintești privind creșterea și îngrijirea copilului; h) copiii au fost abandonati de părinți; i) în privința unuia dintre părinții copilului este instituită o măsură de ocrotire judiciară (ocrotire provizorie, curatelă sau tutelă); j) copiii sunt victime ale infracțiunilor, dacă se află în una sau mai multe situații indicate la lit. a)–i); k) copiii sunt expuși riscului de a comite infracțiuni sau se află în conflict cu legea; l) copiii străini sau apatrizi au intrat pe teritoriul Republicii Moldova fără a fi însoțiți de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru ei prin lege sau au fost lăsați pe teritoriul Republicii Moldova fără un act juridic.

Copiii, imediat după ce au fost depistați că se află în situațiile expuse trebuie luați sub supravegherea și monitorizarea autorității tutelare locale.

Autoritatea tutelară locală acționează cu respectarea și garantarea drepturilor copilului conform următoarelor principii:

- a) respectarea și promovarea cu prioritate a interesului superior al copilului;
- b) egalitatea de șanse și nediscriminarea;
- c) respectarea priorității privind creșterea și educarea copilului în familie;
- d) dreptul prioritar al părinților de a-și educa copiii conform propriilor convingeri și responsabilizarea părinților cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești;
- e) asistența individualizată a fiecărui copil;
- f) respectarea demnității copilului;
- g) ascultarea opiniei copilului și luarea în considerare a acesteia, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate;
- h) asigurarea continuității în îngrijirea, creșterea și educarea copilului, ținând cont de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică, în cazul luării unei măsuri de protecție;
- i) celeritate în luarea oricărei decizii cu privire la copil;
- j) asigurarea protecției împotriva abuzului, neglijării, exploatării și oricărei forme de violență asupra copilului.

Principiile protecției copilului aflat în situatie de risc și a copilului separat de părinți:

- a) asigurarea și promovarea cu prioritate a interesului superior al copilului;
- b) respectarea priorității privind creșterea și educarea copilului în familie;
- c) dreptul prioritar al părinților de a-și educa copiii conform propriilor convingeri și responsabilitatea primară a părinților pentru creșterea, educarea și protecția copiilor lor;
- d) obligația statului de a asigura familiei asistența necesară pentru creșterea și educarea copiilor;
- e) egalitatea șanselor și nediscriminarea;
- f) cooperarea intersectorială și intervenția multidisciplinară;
- g) asistența individualizată a fiecărui copil;
- h) respectarea demnității copilului;
- i) asigurarea participării copilului la luarea deciziilor care îl privesc, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate;
- j) asigurarea continuității în creșterea și educarea copilului, ținând cont de identitatea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică, în cazul luării unei măsuri de protecție;
- k) celeritate în luarea oricărei decizii cu privire la copil;
- l) responsabilitatea autorităților pentru asigurarea protecției împotriva violenței, neglijării și exploatării copilului.

Copiii au drepturi oriunde s-ar afla - acasă la părinții naturali, în familii substitutive, în instituții de îngrijire sau la școală. Părinții și familiile, grupurile profesionale care lucrează cu copiii, dar și orice cetățean responsabil ar trebui să știe de existența acestor drepturi. Polițiștii și judecătorii sunt cei care au sarcina să aplice legea, dar toată lumea (în special cine lucrează cu copiii) are obligația să raporteze cazuri de abuz sau neglijență îndreptate asupra copiilor. Autoritățile publice locale și centrale au obligația de a garanta și promova drepturile copilului.

Tema 9. Regimul juridic al adopției

Conținuturi la curs

1. Noțiunea și importanța adopției
2. Condițiile de fond ale adopției
3. Procedura adopției
4. Efectele juridice ale adopției
5. Drepturile copiilor adoptați
6. Încetarea adopției

Termeni-cheie: *adopție, adoptator, adoptat, copil adoptabil, adopție internațională, actul de adopție, secretul adopției.*

Abilități: *definește noțiunile adopție, adoptator, copil adoptabil; identifică regulile adopției copiilor din RM; determină rolul autorităților publice la procedura adopției; analizează cadrul legal al RM în raport cu alte sisteme de drept în domeniul adopției; propune modalități de control a efectelor adopției, în scopul evitării situațiilor de abuz sau trafic din partea adoptatorilor.*

Curs teoretic. Prelegere-discuție, participativă (dialogată).

Repere de conținut

1. Noțiunea și importanța adopției

Instituția adopției este reglementată de *Legea privind regimul juridic al adopției nr. 99 din 28.05.2010.*

Adopția este o formă specială de protecție, aplicată în interesul superior al copilului, prin care se stabilește filiația între copilul adoptat și adoptator, precum și legăturile de rudenie între copilul adoptat și rudele adoptatorului.

Protecția drepturilor copilului prin adopție se realizează pe următoarele principii de bază: a) respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale copilului; b) respectarea interesului superior al copilului; c) informarea copilului și luarea în considerare a opiniei acestuia în raport cu vârsta și cu gradul lui de maturitate; d) prioritatea adopției naționale față de cea internațională; e) continuitatea în creșterea și în educarea copilului, ținându-se cont de originea etnică, culturală și lingvistică; f) celeritatea în îndeplinirea oricăror acte referitoare la procedura adopției; g) garantarea confidențialității informațiilor obținute în procesul de adopție, în ceea ce privește datele de identificare

ale copilului adoptabil, adoptatorului, precum și ale părinților biologici.

În Republica Moldova, autoritățile competente în domeniul protecției copilului prin adopție sunt: a) Ministerul Muncii și Protecției Sociale (denumit în continuare *autoritate centrală*); b) agențiile teritoriale de asistență socială, Direcția generală pentru protecția drepturilor copilului din Chișinău, Direcția principală a sănătății și protecției sociale din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. Pe lângă autoritatea centrală activează Consiliul Consultativ pentru Adopții, al cărui componență și regulamente de activitate sunt aprobate de Guvern.

Importanța adopției constă în realizarea de către instituțiile statului a protecției minorilor care au rămas fără părinți, iar plasarea lor în familie prin adopție constituie o grijă specială față de copii.

2. Condițiile de fond ale adopției

Persoana poate fi adoptată doar *până la împlinirea vârstei de 18 ani*.

Persoana care a dobândit capacitate deplină de exercițiu până la vârsta de 18 ani poate fi adoptată numai în cazul în care adoptator este persoana sau familia care a crescut-o, dacă a conviețuit cu acestea nu mai puțin de 3 ani până la depunerea cererii de adopție. Pe tot parcursul procedurii de adopție, autoritatea competentă în domeniul adopției în a cărei rază teritorială domiciliază copilul este obligată să-i ofere informații și explicații clare și complete, potrivit vârstei și gradului său de maturitate, referitor la etapele și la durata procesului de adopție, la efectele adopției, la adoptator și la rudele acestuia. Scopul informării copilului este de a-l pregăti pentru adopție și integrare într-un mediu familial. În procesul adopției se va ține cont de opinia, de dorințele și de sentimentele copilului în funcție de vârsta și de capacitatea lui de înțelegere.

Se interzice separarea fraților prin adopție, precum și adopția acestora de către persoane sau familii diferite, cu excepția cazurilor când această cerință contravine interesului superior al copilului.

Adopția fraților de către adoptatori din state diferite, indiferent dacă frații se cunosc sau nu, se admite doar în cazul în care s-a constatat imposibilitatea adopției fraților de către: a) același adoptator, indiferent

de statul în care acesta își are domiciliul; b) un alt adoptator domiciliat în statul în care este domiciliat fratele adoptat anterior, doar dacă statul respectiv este semnatar al Convenției de la Haga sau este parte la un tratat bilateral în domeniul adopției încheiat cu Republica Moldova.

În cazul separării fraților prin adopție, autoritatea centrală sau, după caz, autoritatea tutelară teritorială în colaborare cu organizațiile străine, având în vedere interesul superior al copilului, va întreprinde măsurile necesare pentru a facilita comunicarea și menținerea legăturilor dintre frați, ținând cont de vârsta, gradul de maturitate, dorințele, sentimentele fraților și de gradul de informare a acestora cu privire la adopție.

Interdicțiile referitoare la adopția copiilor sunt următoarele:

- Adopția între frați;
- Adopția unui copil de către mai mulți adoptatori, cu excepția cazului în care aceasta se face de către ambii soți simultan.

O nouă adopție poate fi încuviințată doar în cazul în care: a) adoptatorul sau soții adoptatori au decedat, adopția anterioară fiind considerată desfăcută la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești de încuviințare a noii adopții; b) adopția anterioară a încetat ca urmare a declarării nulității acesteia.

3. Procedura adopției

Procedura adopției este o activitate complexă, grație specificului acestei forme de protecție a minorilor. Rigorile instituite de lege sunt justificate de raționamentul că minorul practic este transmis spre educație și întreținere conform deciziilor, în final, subiective, a decidenților, în speranța că ce au decis ei, va fi în interesul superior al minorului.

Așadar, adopția este permisă numai persoanelor care au capacitate deplină de exercițiu, au atins vârsta de 25 de ani și sunt cu cel puțin 18 ani mai în vârstă decât cel pe care doresc să-l adopte, dar nu cu mai mult de 48 de ani.

Instanța de judecată poate încuviința adopția chiar dacă diferența de vârstă între copil și adoptator este mai mică de 18 ani, dar în nici un caz mai puțin de 16 ani. În cazul adopției este suficient ca doar unul dintre soți să aibă împlinită vârsta de 25 de ani sau să nu fie mai în vârstă cu mai mult de 48 de ani.

Este interzisă adopția de către persoanele: a) decăzute din drepturile părintești; b) a căror stare de sănătate nu le permite îndeplinirea corespunzătoare a obligațiilor și responsabilităților privind creșterea și educarea copiilor; c) care se eschivează de la exercitarea obligațiilor părintești, inclusiv de la plata pensiei de întreținere a copiilor biologici; d) în privința cărora se află în derulare procese judiciare privind decăderea din drepturile părintești sau de la care au fost luați copiii, fără decădere din drepturile părintești; e) exonerate de obligațiile de tutore sau de curator din cauza îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor; f) care au prezentat documente sau informații false pentru încuviințarea adopției; g) care au fost condamnate pentru săvârșirea unor infracțiuni intenționate: contra vieții și sănătății persoanei; contra libertății, cinstei și demnității persoanei; referitoare la viața sexuală; contra familiei și copiilor.

Pentru adoptatori este înaintată cerința de a îndeplini garanțiile morale și condițiile materiale necesare dezvoltării multilaterale și armonioase a personalității copilului.

Cetățenii străini și apatrizii cu domiciliul în Republica Moldova pot adopta copii în condițiile procedurii de adopție națională, dacă domiciliază în Republica Moldova de cel puțin 3 ani până la depunerea cererii de adopție.

Adopția națională este adopția în care atât copilul adoptat, cât și adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în Republica Moldova.

Etapetele adopției: depunerea cererii de adopție; evaluarea capacității de adopție a adoptatorului; eliberarea atestatului de adoptator; emiterea de către autoritatea tutelară teritorială a dispoziției privind eliberarea atestatului de adoptator și luarea la evidență a adoptatorului sau privind refuzul eliberării atestatului respectiv; transmiterea, în termen de 10 zile, autorității centrale o copie de pe dispoziția și de pe atestatul de adoptator pentru includerea informației necesare în Registrul de stat al adopției.

Autoritatea centrală și autoritățile tutelare teritoriale vor asigura confidențialitatea și securitatea informației privind copiii adoptabili.

Pentru încuviințarea adopției sunt necesare: a) consimțământul copilului adoptabil; b) în cazul adopției copilului de către celălalt soț – consimțămintele în formă scrisă ale părinților biologici ai copilului, cu

excepția situațiilor, confirmate prin acte corespunzătoare, în care consimțământul respectiv nu poate fi obținut deoarece: există o hotărâre judecătorească privind decăderea din drepturile părintești a părintelui copilului; în privința părintelui este instituită o măsură de ocrotire judiciară sub forma tutelei; părintele este declarat ca fiind dispărut fără veste sau decedat; datele despre părinte din certificatul de naștere al copilului au fost înscrise în temeiul declarațiilor celuilalt părinte.

Consimțământul persoanelor obținut prin corupere, înșelăciune, fraudă, contra bani, altor bunuri sau contra avantaje de orice fel promise înainte sau după obținerea consimțământului nu este valabil.

Adopția internațională este adopția în care copilul adoptat are domiciliul în Republica Moldova, iar adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în străinătate ori adopție în care copilul adoptat are domiciliul în străinătate, iar adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în Republica Moldova.

Adopția copiilor domiciliați pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane cu domiciliul în străinătate are loc în conformitate cu legislația Republicii Moldova, ținându-se cont și de legislația statelor în care aceștia din urmă își au domiciliul la data depunerii cererii de adopție, precum și în conformitate cu tratatele internaționale sau cu tratatele bilaterale la care Republica Moldova este parte. În același mod se procedează și în cazul încetării adopției internaționale prin desfacere sau prin declarare a nulității ei. Pentru a-și exprima consimțământul, copilul beneficiază de consiliere și informare, asigurate de autoritatea tutelară teritorială, privind scopul, etapele și efectele adopției, ținând cont de opinia, dorințele și sentimentele copilului în funcție de vârsta și de gradul său de maturitate.

Copilul își exprimă consimțământul în formă scrisă (sau, după caz, în mod verbal, în prezența psihologului și a reprezentantului autorității tutelare teritoriale, care confirmă în scris consimțământul copilului) de a fi: a) vizitat de adoptator; b) încredințat în vederea adopției; c) adoptat.

După stabilirea *statutului de copil adoptabil*, autoritatea tutelară teritorială de la domiciliul copilului întreprinde măsuri de selectare a adoptatorului potrivit pentru copilul adoptabil, ținând cont de interesul superior al copilului și de cererea adoptatorului, conform metodologiei aprobate de către autoritatea centrală pentru protecția copilului.

În procesul determinării compatibilității adoptatorului, au prioritate:

a) rudele copilului adoptabil;
b) tutorele sau curatorul copilului; c) persoana care are în plasament familial copilul, ca părinte educador sau ca asistent parental profesionist.

Despre selectarea adoptatorului potrivit, autoritatea tutelară teritorială de la domiciliul copilului notifică autoritatea tutelară teritorială de la domiciliul adoptatorului pentru informarea acestuia.

Adoptatorul selectat primește, din partea autorității tutelare teritoriale de la domiciliul copilului pentru care a fost declarat potrivit, un permis de vizită. Adoptatorul depune cerere de încuviințare a adopției în instanța de judecată competentă de la domiciliul copilului adoptabil pentru care a fost declarat potrivit, în vederea examinării în fond a cauzei.

Adopția copilului de către celălalt soț este permisă numai în cazul în care, la data depunerii cererii de adopție, durata căsătoriei soților este de cel puțin un an.

Adopția se confirmă prin hotărârea instanței de judecată.

4. Efectele juridice ale adopției

Pentru organizarea și ținerea la nivel de stat a evidenței în materie de adopție, autoritatea centrală instituie **Registrul de stat al adopției**.

Efectele juridice ale adopției survin de la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești de încuviințare a adopției. Din momentul încuviințării adopției se *stabilește filiația între copilul adoptat și adoptator*, precum și legăturile de rudenie între copil și rudele adoptatorului.

În momentul stabilirii filiației prin adopție, rudenia naturală dintre copilul adoptat și descendenții săi, pe de o parte, și părinții săi biologici și rudele acestora, pe de altă parte, încetează, cu excepția adopției copilului de către soțul părintelui biologic.

Impedimentul la căsătorie izvorât din rudenie există, potrivit legii, atât între copilul adoptat și descendenții acestuia, pe de o parte, și rudele părinților biologici, pe de altă parte, cât și între copil și descendenții acestuia, pe de o parte, și persoanele cu care a devenit rudă prin efectul adopției, pe de altă parte. Efectele adopției internaționale, precum și efectele anulării adopției internaționale asupra cetățeniei copilului adoptat sunt prevăzute în legislația privind cetățenia.

Efectele juridice ale adopției, prevăzute de lege, survin indiferent de faptul dacă adoptatorii sunt sau nu înscriși în calitate de părinți ai copilului adoptat.

Părintele adoptiv are față de copilul adoptat drepturile și obligațiile părintelui biologic față de copilul său. În cazul în care părintele adoptiv este soțul părintelui biologic al copilului adoptat, drepturile și obligațiile părintești le exercită părintele adoptiv și părintele biologic căsătorit cu acesta.

La adopție, copilului i se asigură dreptul de a-și păstra numele și prenumele.

La cererea adoptatorilor, instanța de judecată poate schimba numele copilului adoptat, dacă acest fapt nu afectează interesul superior al copilului și dreptul lui la nume, atribuindu-i numele adoptatorilor sau al unuia dintre adoptatori (soț ori soție), dacă ultimii poartă nume diferite.

După încuviințarea adopției, copilul adoptat se află la evidența autorității tutelare teritoriale de la domiciliul părinților adoptivi sau a autorității centrale în domeniul adopției din statul primitor, în cazul adopției internaționale, până la împlinirea vârstei lui de 18 ani. Monitorizarea situației postadopție a copilului se efectuează de către autoritățile în a căror evidență se află copilul, pe o perioadă de 2 ani de la încuviințarea adopției, cu următoarea periodicitate: a) în primul an – 4 rapoarte (la o lună, la 3, la 6 și la 12 luni); b) în al doilea an – două rapoarte (la 6 și la 12 luni).

În cazul adopției internaționale, rapoartele de evaluare postadopție se prezintă autorității centrale din Republica Moldova de către autoritatea centrală în domeniul adopției din statul primitor sau prin intermediul organizațiilor străine din statul primitor acreditate și înregistrate în Republica Moldova. Autoritatea centrală din Republica Moldova solicită, în caz de necesitate, misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova în statele primitoare, informații privind monitorizarea postadopție efectuată.

5. Drepturile copiilor adoptați

Din momentul încuviințării adopției, copilul adoptat pierde drepturile personale nepatrimoniale și patrimoniale și este exonerat de îndeplinirea obligațiilor față de părinții săi biologici și de rudele acestora. Copilul adoptat are față de părinții adoptivi drepturi și obligații de orice

natură, similare celor pe care le are o persoană față de părinții săi biologici.

Persoanele competente cărora le este cunoscut faptul adopției sunt obligate să păstreze confidențialitatea informațiilor obținute în procesul de adopție, inclusiv în ceea ce privește datele de identificare ale adoptatorului, precum și ale părinților biologici. În caz contrar, ele poartă răspundere juridică conform legislației în vigoare.

Părintele adoptiv va informa copilul că este adoptat, de îndată ce vârsta și gradul lui de maturitate o permit. Părintele adoptiv și copilul adoptat au dreptul să obțină din partea autorității centrale extrase din Registrul de stat al adopției al căror conținut atestă faptul, data și locul nașterii, dar nu dezvăluie în mod expres adopția și nici identitatea părinților biologici ai adoptatului.

Identitatea părinților biologici ai copilului adoptat poate fi dezvăluită înainte ca acesta să dobândească capacitate deplină de exercițiu numai din motive medicale, cu autorizarea instanței de judecată, la cererea oricărui dintre părinții adoptivi, a copilului adoptat, a autorității tutelare teritoriale ori a reprezentantului unei instituții medicale. După dobândirea capacității depline de exercițiu, copilul adoptat poate solicita instanței de judecată de la domiciliul său ori Curții de Apel Centru, în cazul în

care nu are domiciliu în Republica Moldova, să-i autorizeze accesul la informațiile referitoare la

identitatea părinților săi biologici, aflate în posesia autorității centrale ori a organelor de stare civilă.

Se interzice eliberarea fără acordul adoptatorului sau autorității tutelare teritoriale a extraselor din registrele de stare civilă ori a copiilor de pe acestea, din care rezultă că părinții adoptivi nu sunt părinții biologici ai copilului adoptat.

6. Încetarea adopției. Adopția *încetează* ca urmare a desfacerii sau a declarării nulității ei în temeiul unei hotărâri judecătorești. Adopția *se desface* în cazul în care părintele sau părinții adoptivi au decedat, iar copilul adoptat este propus spre o nouă adopție. Adopția anterioară se consideră desfăcută la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești de încuviințare a noii adopții, dacă, anterior, nu a fost emisă o altă hotărâre judecătorească în acest sens.

Adopția poate fi *declarată nulă* în cazul în care se constată că: a) încuviințarea ei s-a întemeiat pe documente false; b) adopția s-a încuviințat fără consimțământul părinților biologici ai copilului sau al soțului adoptatorului, dacă acest consimțământ era obligatoriu conform legii; c) adopția a fost încuviințată cu încălcarea condițiilor de fond sau de procedură stabilite de legislație; d) adopția a fost solicitată și încuviințată fără intenția de a produce efecte juridice caracteristice acestei forme legale de protecție a copilului (adopție fictivă).

La declararea nulității adopției, instanța de judecată va ține cont și de interesul superior al copilului. Instanța poate respinge cererea privind nulitatea adopției dacă va constata că menținerea adopției este în interesul celui adoptat.

Au dreptul de a cere nulitatea adopției: a) autoritatea tutelară teritorială; b) copilul adoptat care a împlinit vârsta de 14 ani; c) părinții biologici ai copilului adoptat; d) părinții adoptivi; e) procurorul.

După ce copilul adoptat dobândește capacitate deplină de exercițiu, cererea privind nulitatea adopției o poate înainta numai el. În momentul încetării adopției ca urmare a declarării nulității ei, se sting toate drepturile și obligațiile personale nepatrimoniale și patrimoniale dintre copilul adoptat și descendenții lui, pe de o parte, și părinții adoptivi și rudele lor, pe de altă parte. În același moment, se restabilesc drepturile și obligațiile dintre copil și descendenții lui, pe de o parte, și părinții biologici și rudele lor, pe de altă parte.

Dacă părinții biologici lipsesc sau dacă înapoierea copilului către aceștia contravine intereselor lui, instanța de judecată, la cererea autorității tutelare teritoriale sau a procurorului, instituie tutelă sau curatelă asupra copilului ori îl dă în grija autorității tutelare teritoriale de la domiciliul lui pentru a întreprinde alte măsuri de protecție prevăzute în Codul familiei.

În cazul încetării adopției, problema restabilirii numelui și a prenumelui copilului adoptat o soluționează instanța de judecată la examinarea cererii de încetare a adopției. Dacă adoptatul a împlinit vârsta de 10 ani, se ia în considerare și părerea lui. În cazul încetării adopției din orice motiv, copilul poate fi din nou adoptat în baza regulilor generale prevăzute de lege.

Tema 10. Tutela, curatela și serviciul de plasament

Conținuturi la curs

1. Noțiunea și specificul tutelei și curatelei
2. Organele de tutelă și curatelă
3. Instituirea și exercitarea tutelei și curatelei
4. Serviciul de plasament
5. Drepturile și obligațiile copiilor aflați în instituții de plasament

Termeni-cheie: *tutelă, curatelă, ocrotire judiciară, ocrotire provizorie, autoritate tutelară.*

Abilități: *definește instituția tutelei și curatelei; identifică lacunele legislației actuale în domeniul protecției copiilor fără îngrijire părintească; identifică autoritățile administrative ce sunt obligate să se implice în scopul protecției copiilor rămași fără ocrotire părintească; determină erori practice ale organelor de tutelă și curatelă în activitatea de protecție a copiilor; analizează atribuțiile organelor de tutelă și curatelă; apreciază esența și specificul plasamentelor; argumentează necesitatea creării instituțiilor în format familial pentru plasarea copiilor fără ocrotire părintească;*

Curs teoretic. Prelegere-discuție, participativă (dialogată).

Repere de conținut

1. Noțiunea și specificul tutelei și curatelei

Noțiunea și specificul instituției tutelei și curatelei sunt reglementate de Codul civil și de Codul familiei. Tutela, reglementată în Codul familiei, este o instituție de ocrotire a minorului, care este lipsit de îngrijirea părinților săi (spre exemplu: cazul părinților decedați, necunoscuți, dispăruți, etc.). De asemenea, tutela se poate institui unei persoane lipsite de discernământ (debilitate mintală), care a depășit vârsta copilăriei (este majoră).

Tutela asupra minorului se instituie în cazul în care acestuia i s-a atribuit statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau statut de copil rămas fără ocrotire părintească.

Poate fi tutore sau curator al minorului o singură persoană fizică ori soțul și soția împreună dacă nu se află în vreunul din cazurile de incompatibilitate și dacă au consimțit expres.

Tutorele și curatorul minorului sunt desemnați de autoritatea tutelară de la domiciliul sau reședința temporară a persoanei asupra căreia

trebuie instituită tutela sau curatela. Tutorele și curatorul se instituie din oficiu sau la sesizarea următorilor subiecți: a) persoanelor apropiate minorului, precum și a administratorului și a locatarilor casei în care locuiește; b) organului de stare civilă, în cazul înregistrării unui deces, precum și a notarului public, în cazul deschiderii unei succesiuni; c) instanței judecătorești, a lucrătorilor procuraturii și ai poliției, în cazul pronunțării, aplicării sau executării unei sancțiuni privative de libertate; d) autorităților administrației publice locale, instituțiilor de ocrotire, precum și oricărei altei persoane.

Grație specificului obligațiilor tutelare calitatea de tutore sau de curator nu poate fi încredințată oricărei persoane. Respectiv, calitatea de tutore sau curator nu poate fi ocupată de: a) minor; b) persoana supusă unei măsuri de ocrotire judiciare; c) cel decăzut din drepturile părintești; d) cel declarat incapabil de a fi tutore sau curator din cauza stării de sănătate; f) cel căruia i s-a restrâns exercițiul unor drepturi politice sau civile, fie în temeiul legii, fie prin hotărâre judecătorească, precum și cel cu rele purtări; g) cel ale cărui interese vin în conflict cu interesele minorului pus sub tutelă sau curatelă; h) cel înlăturat prin act autentic sau prin testament de către părintele care exercita singur, în momentul morții, ocrotirea părintească; i) cel căruia i s-a revocat calitatea de tutore, curator sau ocrotitor provizoriu din culpa sa; j) cel care se află în relații de muncă cu instituția în care este internată persoana asupra căreia se instituie tutela sau curatela; k) cel care suferă de alcoolism cronic sau de narcomanie;

l) cel care nu are domiciliul pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția rudei minorului de până la gradul al IV-lea inclusiv; m) cel care nu este rudă cu minorul de până la gradul al IV-lea inclusiv sau nu a stabilit relații apropiate cu acesta.

Dacă mai multe persoane își exprimă dorința de a fi desemnate tutore sau curator, autoritatea tutelară teritorială decide asupra acestui fapt. La alegerea persoanei pentru a fi desemnată tutore sau curator, autoritatea tutelară teritorială ia în considerație capacitățile morale și materiale de a crește, îngriji și de a educa copilul, relația acestuia cu persoana respectivă, precum și locul habitual de trai al minorului.

Tutela și curatela sunt măsuri de ocrotire aplicate asupra minorilor.

2. Organele abilitate cu atribuții în domeniul ocrotirii

Autoritatea centrală pentru protecția copilului este *Ministerul Muncii și Protecției Sociale*, abilitat să elaboreze, să promoveze și să monitorizeze realizarea politicii statului în domeniul protecției copilului.

Autoritatea tutelară locală este reprezentată de *primarii* de sate (comune) și de orașe.

Autoritatea tutelară teritorială este reprezentată de: *agenția teritorială de asistență socială* (prin intermediul structurilor teritoriale de asistență socială); *Direcția generală pentru protecția drepturilor copilului din Chișinău*; *Direcția principală a sănătății și protecției sociale din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia*.

În municipiile Chișinău și Bălți, autoritățile tutelare teritoriale exercită și atribuțiile de autoritate tutelară locală, cu excepția unităților administrativ-teritoriale autonome din componența acestora, în cadrul cărora atribuțiile de autoritate tutelară locală sunt exercitate de primarii unităților administrativ-teritoriale respective.

Autoritățile tutelare trebuie să întreprindă toate măsurile necesare pentru asistența și suportul copiilor și al familiilor acestora în scopul prevenirii separării copilului de mediul familial sau, după caz, în scopul (re)integrării acestuia în familie.

Instanța de judecată și autoritatea tutelară exercită supravegherea generală a măsurilor de ocrotire, conform competenței prevăzute de lege și pot vizita sau cere să se efectueze vizite persoanelor ocrotite și celor în privința cărora s-a depus o cerere de instituire a măsurii de ocrotire. Persoanele însărcinate cu ocrotirea sunt obligate să se prezinte ori de câte ori sunt convocate și să comunice orice informație în legătură cu exercitarea ocrotirii persoanei.

Autoritatea tutelară poate, la cerere sau din oficiu, să emită prescripții obligatorii persoanelor însărcinate cu ocrotirea. La cererea motivată a oricărei persoane interesate, după audierea sau citarea acesteia, instanța de judecată poate să revoce calitatea persoanei însărcinate cu ocrotirea în caz de neexecutare a obligațiilor ce îi revin, precum și în baza altor temeuri prevăzute de lege.

Persoana însărcinată cu ocrotirea, după posibilitate, informează și consultă cu regularitate persoana ocrotită despre toate aspectele ce țin de măsura de ocrotire, precum și îi oferă suport sau o consultă la

solicitarea persoanei ocrotite ori acționează conform circumstanțelor. În cazul în care persoana însărcinată cu ocrotirea acționează în numele persoanei ocrotite, aceasta este obligată să se conducă de opinia persoanei reprezentate, în măsura în care persoana ocrotită poate exprima o asemenea opinie.

Autoritatea tutelară locală, ca instituție abilitată în domeniul supravegherii, monitorizării persoanelor aflate în situație de risc, instituirii tutelei și curatelei, are următoarele atribuții: a) asigură recepționarea și înregistrarea sesizărilor privind încălcarea drepturilor copilului, se autosesizează în cazul identificării unor copii aflați în situație de risc; a1) informează autoritatea tutelară teritorială despre cazurile copiilor care necesită asistență juridică calificată pentru respectarea drepturilor și intereselor acestora; b) coordonează examinarea sesizărilor privind încălcarea drepturilor copilului; c) în limita atribuțiilor sale și în cooperare cu autoritatea tutelară teritorială, întreprinde acțiunile necesare pentru prevenirea separării copilului de mediul familial sau pentru (re) integrarea copilului în familie; d) asigură evaluarea familiilor cu copii aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți; e) asigură luarea copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora se află acesta în cazul existenței unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea lui și înaintează, în termen de 3 zile lucrătoare, acțiunea în instanța de judecată privind decăderea din drepturile părintești sau privind luarea copilului de la părinți fără ca aceștia să fie decăzuți din drepturile părintești; f) asigură plasamentul de urgență al copiilor separați de părinți; g) asigură instituirea custodiei asupra copiilor ai căror părinți/unicul părinte se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare ori nu-și pot realiza obligațiile privind creșterea, îngrijirea și educația copilului din cauza problemelor de sănătate; h) asigură luarea și scoaterea de la evidență a familiilor cu copii aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți; i) participă la procedura de luare a copilului de la părinți; j) eliberează și transmite autorității tutelare teritoriale avize privind plasamentul planificat al copiilor; k) cooperează, la nivel local, cu instituțiile, structurile și serviciile cu atribuții în domeniul protecției copilului; k1) solicită, în caz de necesitate, oficiului teritorial al Consiliului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat în vederea înaintării acțiunii în instanța de judecată privind decăderea din drepturile părintești sau privind luarea copilului de la părinți fără ca

aceștia să fie decăzuți din drepturile părintești; l) coordonează procesul de monitorizare a situației familiilor cu copiii aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți; ll) asigură monitorizarea situației copiilor ai căror părinți/unicul părinte se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare; m) coordonează procesul de analiză a situației la nivel local privind protecția copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți;

n) planifică și decide realizarea măsurilor de informare a populației privind drepturile copilului; o) în limita atribuțiilor sale, întreprinde măsurile necesare pentru respectarea drepturilor patrimoniale ale copiilor cu statut de copil rămas fără ocrotire părintească sau de copil rămas temporar fără ocrotire părintească; p) colaborează cu autoritățile tutelare teritoriale și centrale în vederea protecției copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, inclusiv prin informarea reciprocă pe probleme de interes comun. (2) Autoritatea tutelară locală își exercită atribuțiile direct sau prin intermediul specialistului pentru protecția drepturilor copilului.

Autoritatea tutelară teritorială, ca instituție abilitată în domeniul supravegherii și monitorizării persoanelor aflate în situație de risc, are următoarele atribuții: a) recepționează, înregistrează și transmite, conform competenței, sesizările privind încălcarea drepturilor copilului; b) în limita atribuțiilor, acordă sprijin autorităților tutelare locale în procesul de identificare, evaluare și asistență a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți și participă la acest proces în caz de necesitate; c) întreprinde, în colaborare cu autoritatea tutelară locală, acțiunile necesare privind prevenirea separării copilului de mediul familial sau privind (re)integrarea lui în familie; d) asigură plasamentul planificat al copiilor separați de părinți; d¹) asigură instituirea tutelei/curatelei asupra copiilor cu statut de copil rămas fără ocrotire părintească și de copil rămas temporar fără ocrotire părintească; asigură instituirea și convocarea consiliului de familie al copilului și desemnarea tutorelui/curatorului special și a celui supleant, în conformitate cu Codul civil; e) asigură stabilirea/retragerea statutului de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească; f) asigură stabilirea statutului de copil adoptabil; g) ține evidența copiilor rămași temporar fără ocrotire părintească și a copiilor rămași fără ocrotire părintească aflați în plasament planificat, recepționează/sistematizează

zează datele privind copiii aflați în evidența autorităților tutelare locale; h) asigură reprezentarea intereselor și a drepturilor copiilor în instanța de judecată și în alte instituții sau autorități; h¹) participă în calitate de reprezentant legal al copilului victimă sau martor al infracțiunii ori contravenției, precum și al copilului care are calitate de contravenient, bănuit, învinuit, inculpat – în cazul în care nu sunt prezenți părinții sau tutorele/curatorul copilului și în temeiul ordonanței organului de urmărire penală sau al încheierii instanței de judecată prin care autoritatea tutelară teritorială a fost desemnată ca reprezentant legal al copilului respectiv; h²) solicită, în caz de necesitate, oficiului teritorial al Consiliului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care să reprezinte în raport cu organul de urmărire penală și/sau în instanța de judecată interesele copilului aflat în situație de risc față de care a fost dispus plasamentul de urgență sau plasamentul planificat; i) asigură, la nivel teritorial, cooperarea dintre instituțiile, structurile și serviciile cu atribuții în domeniul protecției copilului; j) determină necesitățile de formare profesională a specialiștilor implicați în protecția copilului în domeniul respectării drepturilor copilului și asigură formarea profesională inițială și cea continuă, în conformitate cu necesitățile identificate; k) analizează anual datele privind situația copiilor din unitățile administrativ-teritoriale arondate și prezintă propuneri privind instituirea sau dezvoltarea serviciilor sociale în conformitate cu necesitățile identificate.

Autoritatea centrală pentru protecția copilului exercită următoarele atribuții: a) elaborează proiecte de acte normative pentru perfecționarea legislației în domeniul protecției sociale a familiei și protecției drepturilor copilului și monitorizează implementarea acesteia; b) exercită atribuțiile de autoritate centrală desemnată în contextul implementării prevederilor Convenției asupra protecției copiilor și cooperării în materie de adopție internațională, încheiată la Haga la 29 mai 1993, celor ale Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980, și celor ale Convenției europene asupra recunoașterii și executării deciziilor privind supravegherea copiilor și restabilirea supravegherii copiilor, adoptată la Luxemburg la 20 mai 1980; c) analizează politicile de protecție socială a familiei și de protecție a drepturilor copilului și elaborează propuneri și recomandări privind îmbunătățirea situației în domeniu; d) elaborează și moni-

torizează aplicarea standardelor minime de calitate pentru tipurile de servicii sociale prestate copiilor/famiiliilor cu copii în scopul prevenirii, limitării sau depășirii unei situații de dificultate; e) asigură dezvoltarea mecanismelor de protecție socială a copiilor/famiiliilor cu copii, asigură accesul copiilor și al famiiliilor la servicii sociale de calitate; f) susține metodologic dezvoltarea acțiunilor comunitare privind prevenirea separării copilului de familie și menținerea lui în mediul familial; g) coordonează metodologic activitatea autorităților tutelare din cadrul unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi și nivelul al doilea și altele.

3. Instituirea și exercitarea tutelei și curatelei

Tutela asupra minorului se instituie în cazul în care acestuia i s-a atribuit statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau statut de copil rămas fără ocrotire părintească.

Tutela și curatela asupra minorului *se instituie prin dispoziția autorității tutelare teritoriale de la domiciliul acestuia*, în conformitate cu prevederile Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți.

În acest caz autoritatea tutelară teritorială este obligată să dispună instituirea tutelei sau curatelei asupra minorului *în termen de 5 zile lucrătoare* de la data primirii avizului pozitiv al Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate cu privire la plasamentul planificat al minorului.

La desemnarea tutorelui și curatorului se ține cont, în mod obligatoriu, *de opinia minorului*, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate.

Până la desemnarea tutorelui sau curatorului, reprezentantul legal al minorului este autoritatea tutelară teritorială.

Tutela asupra minorului se instituie în cazul în care acestuia i s-a atribuit statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau statut de copil rămas fără ocrotire părintească. Tutela se instituie asupra minorilor în vârstă de până la 14 ani.

Tutorele este reprezentantul legal al persoanei care se află sub tutelă și încheie fără mandat în numele și în interesul ei actele juridice necesare.

Curatela se instituie asupra minorilor cu vârstă cuprinsă între 14 și 18 ani.

Curatorul își dă încuviințarea la încheierea actelor juridice pe care persoana fizică ce se află sub curatelă nu are dreptul să le încheie de sine stătător.

Curatorul ajută persoana care se află sub curatelă în realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor și o protejează împotriva abuzurilor unor terți.

Obligația de informare despre minorii asupra cărora trebuie instituită tutela sau curatela este prevăzută în articolul 54 din Codul civil. În termen de 5 zile de la data aflării că asupra minorului trebuie instituită tutela sau curatela, au obligația să înștiințeze autoritatea tutelară:

- a) cei apropiați minorului, precum și administratorul și locatarii casei în care locuiește;
- b) organul de stare civilă, în cazul înregistrării unui deces, precum și notarul public, în cazul deschiderii unei succesiuni;
- c) instanța judecătorească, lucrătorii procuraturii și ai poliției, în cazul pronunțării, aplicării sau executării unei sancțiuni privative de libertate;
- d) autoritățile administrației publice locale, instituțiile de ocrotire, precum și orice altă persoană.

Tutorele special și curatorul special este desemnat de consiliul de familie al minorului sau, în absența acestuia, autoritatea tutelară are împuterniciri de desemnare.

De asemenea, consiliul de familie al minorului sau, în absența acestuia, autoritatea tutelară are împuterniciri de desemnare minorului un *tutore supleant* sau, după caz, un *curator supleant*.

Tutela și curatela sunt sarcini personale, iar obligațiile de tutelă și curatelă se îndeplinesc *gratuit*. Tutorele și curatorul au dreptul să ceară compensarea tuturor cheltuielilor aferente îndeplinirii obligațiilor de tutelă și curatelă.

Autoritatea tutelară poate, ținând seama de cuantumul și componența patrimoniului celui pus sub tutelă sau curatelă, să decidă ca administrarea patrimoniului sau doar a unei părți din el să fie încredințată unei persoane fizice sau unei persoane juridice competente.

Tutorele și curatorul sunt obligați: a) să locuiască împreună cu cel pus sub tutelă și să comunice autorității tutelare schimbarea domiciliului. Curatorul și minorul pus sub curatelă care a atins vârsta de 14 ani pot locui separat doar cu acordul autorității tutelare; b) să aibă grijă de

întreținerea minorului pus sub tutelă sau curatelă; c) să apere drepturile și interesele minorului pus sub tutelă sau curatelă. Tutorelui și curatorului le revin drepturile și obligațiile de părinte în educarea minorului. Tutorele și curatorul nu sunt în drept să împiedice luarea minorului din grija acestora la solicitarea autorității tutelare teritoriale, în cazul în care minorul urmează a fi (re)integrat în familia biologică sau în familia extinsă ori dacă urmează a fi instituită o formă de protecție mai oportună, în conformitate cu interesul superior al copilului.

4. Serviciul de plasament

Plasamentul este o măsură de protecție a copilului separat de părinți prin care se asigură condiții pentru creșterea și îngrijirea acestuia în servicii sociale de plasament.

Plasamentul de urgență este plasamentul copilului ale cărui viață sau sănătate sunt în pericol iminent, indiferent de mediul în care acesta se află, pentru o perioadă de până la 72 de ore.

Plasamentul planificat este plasamentul copilului într-un serviciu social, pentru o perioadă determinată de timp, conform prevederilor planului individual de asistență.

Tutela și curatela sunt cele mai larg întâlnite forme de plasament pentru copiii orfani, copiii temporar rămași fără îngrijire părintească și copiii rămași fără îngrijire părintească care au drept scop ocrotirea drepturilor și intereselor legitime ale copilului.

Potrivit practicii, la instituirea tutelei/curatelei o deosebită importanță se acordă relațiilor dintre tutore/curator și membrii familiei lui cu copilul aflat sub tutelă/curatelă.

Obiectivele primordiale ale serviciului sunt constituite și reies din interesul superior al copilului aflat în plasament și anume: apărarea drepturilor și interesele copiilor, accesul la serviciile sociale calitative – excluderea stigmatizării, neglijării și marginalizării copiilor aflați în dificultate de către prestatorii de servicii, implicarea actorilor locali și sociali în rezolvarea dificultăților existente, asigurarea unui nivel confortabil psihologic și social al copiilor aflați în plasament.

Competența autorității tutelare locale constă în emiterea dispoziției privind plasamentul de urgență al copilului și informarea în acest sens a autorității tutelare teritoriale în a cărei rază este locul de plasament

al copilului, în cazul luării copilului de la părinți sau în cazul lipsei părinților în momentul identificării copilului în situațiile de risc.

Ținând cont de interesul superior al copilului, acesta poate fi plasat de urgență în:

- a) familia rudelor sau a altor persoane cu care a stabilit relații apropiate (vecini, prieteni de familie etc.) și care doresc să primească/să țină copilul pentru a-l crește și educa în familia lor, în baza cererii scrise a acestora, pornind de la necesitatea asigurării stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educația copilului, ținând cont de identitatea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică;
- b) servicii de plasament de tip familial (casă de copii de tip familial, asistență parentală profesionistă);
- c) servicii de plasament de tip rezidențial.

Copilul separat de părinți poate fi plasat de urgență pe un termen de până la 72 de ore, cu posibilitatea prelungirii termenului de plasament până la 45 de zile, perioadă în care se efectuează evaluarea complexă a situației copilului și se emite dispoziția cu privire la (re)integrarea copilului în familie sau cu privire la plasamentul planificat al acestuia.

Plasamentul planificat al copilului se efectuează conform dispoziției autorității tutelare teritoriale, cu avizul autorității tutelare locale și numai în baza avizului pozitiv al Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate, modul de organizare și funcționare a căreia este aprobat de Guvern.

Copiii pot fi plasați în:

serviciul de plasament de tip familial (tutelă/curatelă, casă de copii de tip familial, asistență parentală profesionistă);

serviciul de plasament de tip rezidențial (casă comunitară, centru de plasament temporar, alt tip de serviciu).

La plasarea copilului în serviciul tutelă/curatelă, autoritatea tutelară teritorială ține cont de prioritatea plasării copilului:

- a) în familia extinsă;
- b) în familia persoanei cu care copilul a stabilit relații apropiate (vecin, prieten de familie etc.);
- c) în familia adoptatorului.

În cazul copilului cu statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească, autoritatea tu-

telară teritorială de la domiciliul copilului poate propune Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate examinarea avizării pozitive a plasării copilului în serviciul tutelă/curatelă în cadrul familiei unui adoptator, selectat conform metodologiei aprobate de către autoritatea centrală pentru protecția copilului.

Plasamentul planificat al copilului încetează odată cu atingerea de către acesta a vârstei de 18 ani ori la finalizarea anului de studii pe parcursul căruia a atins vârsta respectivă.

Copilul al cărui părinte este minor beneficiază de prestații sociale, în conformitate cu legislația, de la data plasării în serviciu de plasament și în temeiul dispoziției cu privire la plasamentul *copilului împreună cu părintele minor*.

În cazul în care, după plasament, menținerea copilului împreună cu părintele minor nu este posibilă sau contravine interesului superior al copilului, autoritatea tutelară teritorială întreprinde măsurile necesare pentru stabilirea statutului copilului al cărui părinte este minor și asigură un nou plasament al acestuia.

5. Drepturile copiilor aflați în instituții de plasament

Copiii aflați sub tutelă (curatelă), în instituții de plasament au dreptul:

- de a locui în centrul de plasament sau împreună cu tutorele (curatorul) lor;
- la condiții normale de întreținere, educație și instruire;
- la dezvoltare multilaterală și la respectarea demnității umane;
- la pensia de întreținere și la alte plăți sociale;
- la spațiul locativ ocupat anterior de către părinții lor sau la asigurarea cu spațiu locativ, în modul stabilit;
- la apărarea drepturilor lor în modul stabilit;
- la comunicare cu părinții și rudele;
- la exprimarea propriei opinii în procesul soluționării problemelor care le ating drepturile și interesele legitime.

Tema 11. Măsurile de protecție specială

Conținuturi la curs

1. Administrarea patrimoniului persoanei supuse măsurii de ocrotire
2. Autorizarea actelor juridice în perioada aflării sub ocrotire, tutelă sau curatelă
3. Ocrotirea intereselor personale nepatrimoniale
4. Atribuțiile consiliului de familie
5. Atribuțiile autorității tutelare în domeniul măsurilor de ocrotire

Termeni-cheie: *ocrotire, persoană ocrotită, consiliu de familie, autorizare, act juridic, acord, tranzacție.*

Abilități: *identifică măsurile de ocrotire; analizează modul de administrare al patrimoniului persoanei aflate sub ocrotire; distinge atribuțiile consiliului de familie și ale autorității tutelare; argumentează rolul măsurilor de ocrotire speciale.*

Curs teoretic. Prelegere-discuție, participativă (dialogată).

Repere de conținut

1. Administrarea patrimoniului persoanei supuse măsurii de ocrotire

Persoana supusă unei măsuri de ocrotire are dreptul la protecția proprietății de care dispune. Prin urmare, legiuitorul în Codul civil și în Codul familiei a statuat anumite norme prin care obligă persoanele împuternicite cu ocrotirea să aibă grijă și să păstreze patrimoniului persoanei supuse măsurii de ocrotire.

Așadar, *copilul este proprietar al veniturilor obținute, al bunurilor primite în dar, moștenite sau dobândite într-un alt mod, și al tuturor bunurilor procurate din mijloacele lui.* Dreptul de proprietate al copilului este realizat în modul stabilit de Codul civil.

Regimul juridic al bunurilor copilului este următorul: copilul nu are drept de proprietate asupra bunurilor părinților, iar părinții – asupra bunurilor copiilor, excepție făcând dreptul la moștenire și dreptul la întreținere. Părinții și copiii care locuiesc împreună posedă și folosesc bunurile fiecăruia dintre ei de comun acord.

În cazul apariției bunurilor comune ale părinților și copiilor, drepturile de posesie, de folosință și de dispoziție a acestora sunt reglementate de legislația civilă.

Persoana aflată sub ocrotire își păstrează integritatea patrimoniului, adică aplicarea măsurii de ocrotire nu influențează asupra drepturilor patrimoniale. Operațiunile de încasare, de plată și de administrare a mijloacelor bănești efectuate în numele minorului care nu are capacitate deplină de exercițiu se fac exclusiv prin contul deschis pe numele acestuia, dacă legea nu prevede altfel pentru anumite categorii de plăți.

O anumită competență în administrarea patrimoniului o are consiliul de familie sau, în absența acestuia, autoritatea tutelară poate prescrie ca o anumită sumă de bani, care aparține minorului care nu are capacitate deplină de exercițiu, să fie depusă pe un cont special al acestuia, de pe care se vor efectua extrageri doar cu autorizarea consiliului de familie sau, în absența acestuia, cu autorizarea autorității tutelare. Codul civil dispune că *tutorele administrează și dispune eficient de bunurile celui pus sub tutelă*, în numele acestuia, dacă nu este numit un administrator al bunurilor.

În cazul în care cel pus sub tutela are anumite creanțe financiare, sub formă de pensie, ajutor, pensie de întreținere și alte venituri curente, se primesc și se cheltuiesc de către tutore pentru întreținerea celui pus sub tutelă.

Pot exista situații în care tutorele sau curatorul nu au posibilitate să se ocupe de administrarea patrimoniului acestuia, caz în care *se instituie administrarea fiduciară*. Aceasta poate fi condiționată de necesitatea administrării permanente a bunurilor imobile și mobile de valoare ale persoanei puse sub tutelă. Competența de a dispune referitor la modalitatea de administrare aparține consiliului de familie sau, în absența acestuia, autorității tutelare.

Acestea au dreptul să încheie un contract de administrare fiduciară a proprietății cu administratorul pe care l-au desemnat. În astfel de cazuri, tutorele își păstrează împuternicirile asupra părții din averea celui pus sub tutelă care nu este transmisă în administrare fiduciară.

2. Autorizarea actelor juridice în perioada aflării sub ocrotire, tutelă sau curatelă

Mecanismul și modalitatea de autorizare a actelor juridice în perioada aflării sub ocrotire, tutelă sau curatelă este reglementată de normele Codului civil.

Autorizarea ca instituție juridică civilă intervine în scopul protecției patrimoniului persoanei aflate sub ocrotire și însăși a protecției de abuz, neglijențe a persoanei aflate sub ocrotire. Protecția specială a persoanelor care necesită ocrotire poate fi efectuată de un *ocrotitor autorizat*.

Deci, în cazul apariției anumitor necesități de a încheia acte juridice care se referă la persoana aflată sub ocrotire, aceste acte necesită a fi autorizate pentru a fi încheiate. Autorizarea se efectuează de către ocrotitorul autorizat. Activitatea de ocrotitor autorizat o poate desfășura persoana care deține *autorizația de ocrotitor autorizat*, eliberată conform prevederilor legale.

Autorizația de ocrotitor autorizat poate fi solicitată de către: 1) persoana fizică cu capacitate deplină de exercițiu, 2) de instituția de tratament sau de instituția socială, precum și de 3) asociația obștească care, conform statutului, are ca principal gen de activitate apărarea drepturilor și intereselor persoanelor cu boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice.

Dacă o persoană are nevoie de ocrotire doar prin asistență la luarea deciziei, aceasta poate să încheie un contract de asistență cu persoana care dorește să o ofere. Persoana va avea calitatea de *asistent*. Persoana poate avea unul sau mai mulți asistenți.

Prin *contractul de asistență*, *asistentul* se obligă să fie prezent la încheierea actelor juridice și la luarea altor decizii de către persoana ocrotită, să îi ofere informația și consultația necesară și să o ajute în comunicarea cu terții, indiferent de forma de comunicare.

Dacă persoana ocrotită *încheie un act juridic în formă scrisă sau autentică*, *asistentul poate contrasemna*, cu indicarea calității și naturii asistenței acordate. Asistentul este obligat să notifice autoritatea tutelată despre inițierea și, după caz, încetarea asistenței.

Cu referire la *încheierea actelor juridice în numele minorului*, legiuitorul a dispus anumite restricții. *Actele juridice supuse autorizării sunt indicate expres în actul de instituire a măsurii de ocrotire, adică hotărârea judecătorească* prin care se instituie sau se modifică măsura de ocrotire.

În consecință, actele juridice, încheiate în numele persoanei ocrotite, nu produc efecte juridice decât după *autorizare din partea consiliului de familie sau, în absența acestuia, a autorității tutelare*.

Actele juridice supuse autorizării:

- a) contractul de vânzare-cumpărare și alte acte juridice de dispoziție;
- b) contractul de locațiune și alte acte juridice de administrare a bunurilor persoanei ocrotite al căror termen depășește termenul măsurii de ocrotire;
- c) contractul de tranzacție;
- d) contractul de partaj al bunurilor comune;
- e) actul de acceptare sau renunțare la moștenire;
- f) contractul de primire a unui împrumut;
- g) contractul dintre tutore sau persoanele afiliate acestuia și persoana ocrotită, cu excepția actelor cu titlu gratuit, încheiate în folosul persoanei ocrotite. Raționamentul acestei prevederi este condiționat de faptul că la încheierea acestui act juridic, tutorele se consideră că are un interes care contravine interesului persoanei ocrotite.

Nu toate actele juridice necesită a fi autorizate. *Autorizarea nu este necesară* în caz de vânzare silită ori în cazul exercitării dreptului de gaj sau ipotecă. Deci există 3 categorii de acte juridice în funcție de caracterul autorizării: 1) care necesită autorizare, 2) care nu necesită autorizare, 3) interzise spre autorizare (adică nu pot fi autorizate).

Respectiv, *nu pot fi autorizate*, iar tutorele nu este în drept să încheie: a) acte privind înstrăinarea gratuită a bunurilor sau a drepturilor persoanei ocrotite, inclusiv privind remiterea datoriei, renunțarea gratuită la un drept dobândit, eliberarea unei garanții reale sau personale constituite în folosul persoanei ocrotite, fără ca obligația garantată să fi fost stinsă integral, precum și acte privind constituirea unei garanții reale sau personale pentru a garanta obligațiile unui terț; b) acte privind dobândirea de la un terț a unui drept sau a unei creanțe pe care acesta o are față de persoana ocrotită; c) acte privind exercitarea activității de întreprinzător sau profesionale în numele persoanei ocrotite. Excepție fac donațiile neînsemnate pentru îndeplinirea unor obligații morale.

În toate situațiile, *persoana în privința căreia a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară este în drept să încheie de sine stătător actele juridice de mică valoare.*

Actul juridic la care este parte un minor care a împlinit vârsta de 14 ani și care nu are capacitate deplină de exercițiu sau o persoană în privința căreia este instituită o măsură de ocrotire judiciară, încheiat fără

încuviințarea părintelui, a curatorului, a tutorelui ori a altui ocrotitor sau fără autorizarea consiliului de familie, autorității tutelare ori a instanței de judecată, necesare potrivit legii sau hotărârii judecătorești, nu produce efecte juridice decât după încuviințarea sau, după caz, autorizarea corespunzătoare.

Încuviințarea sau autorizarea necesară poate fi emisă atât înainte, cât și după încheierea actului juridic respectiv. Persoana cu capacitate deplină de exercițiu este obligată să repare prejudiciul cauzat celeilalte părți dacă se demonstrează că a știut sau trebuia să știe despre *temeiul de ineficiență*.

După ce minorul sau persoana supusă unei măsuri de ocrotire judiciare a dobândit capacitate deplină de exercițiu, actul juridic încheiat produce efecte juridice doar dacă este confirmat de acesta.

3. Ocrotirea intereselor personale nepatrimoniale

Persoana care se află sub protecție prin oricare formă: tutelă, curatelă, ocrotire judiciară, ocrotire contractuală, ocrotire provizorie, plasament, are dreptul la ocrotirea intereselor persoanele nepatrimoniale.

Măsurile de ocrotire contractuale și judiciare se instituie asupra *persoanei fizice care a atins majoratul sau care a dobândit capacitate deplină de exercițiu pe altă cale legală* și care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, *nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința*. În acesta caz, persoana fizică poate beneficia de o măsură de ocrotire instituită în funcție de starea sau situația sa.

Măsura de ocrotire are ca scop **ocrotirea** atât a *persoanei*, cât și a *intereselor patrimoniale* ale acesteia și poate fi limitată la unul din aceste două domenii.

Măsurile de ocrotire pot fi **contractuale** (*contractul de asistență, mandatul de ocrotire în viitor*) și

judiciare (*ocrotirea provizorie, curatela, tutela*).

Măsurile de ocrotire urmăresc interesul și bunăstarea persoanei în privința căreia se instituie și favorizează, pe cât este posibil, autonomia acesteia. Viața sexuală constituie o componentă a vieții private și a libertății individuale, iar orice restricție a acesteia trebuie să fie legitimă, adecvată și proporțională scopului urmărit.

La luarea oricărei decizii care vizează persoana în privința căreia este instituită o măsură de ocrotire (persoana ocrotită) sau interesele patrimoniale ale acesteia, instanța de judecată, autoritatea tutelară și persoana însărcinată cu ocrotirea (asistentul, mandatarul împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor, ocrotitorul provizoriu, curatorul, tutorele, membrii consiliului de familie) vor acorda prioritate dorințelor și sentimentelor persoanei ocrotite, exprimate de sine stătător sau, la solicitarea acesteia, cu ajutorul persoanei de încredere. Dorințele și sentimentele persoanei ocrotite vor avea prioritate, chiar dacă sunt susceptibile de a expune persoana ocrotită unui anumit risc, cu excepția cazului în care ea se expune unui risc grav ce nu poate fi diminuat prin întreprinderea anumitor măsuri suplimentare.

Persoana de încredere este orice persoană aleasă liber de către persoana ocrotită pentru a fi asistată în comunicare. În absența unei alegeri, persoana de încredere, solicitată de persoana ocrotită, va fi desemnată de către centrul comunitar de sănătate mintală.

Măsura de ocrotire judiciară poate fi instituită *de către instanța de judecată* doar în cazul în care aceasta este necesară și dacă persoana nu este ocrotită suficient prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului și a rudelor, privind regimul bunurilor comune ale soților, privind asistența la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor a persoanei respective.

Măsura de ocrotire judiciară trebuie să fie individualizată și proporțională gradului în care, *în urma unei boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice, persoana nu își poate conștientiza acțiunile* ori exprima voința.

Procedura de instituire a măsurii de ocrotire judiciare este reglementată de normele Codului de procedură civilă. Cererea privind instituirea măsurii de ocrotire judiciare poate fi depusă și în privința unui minor care nu are capacitate deplină de exercițiu, dar care a împlinit vârsta de 17 ani. În acest caz, măsura de ocrotire judiciară se va considera instituită doar din data la care persoana devine majoră.

Competența și obligația de ocrotire aparține tutorelui, curatorului, ocrotitorului autorizat, asistentului, membrilor consiliului de familie, autorității tutelare, persoanei responsabile sau administrației instituției de plasament.

Dacă nici un membru al familiei și nici o persoană apropiată nu își poate asuma exercitarea măsurii de ocrotire sub forma curatelei sau a tutelei, instanța de judecată va desemna un ocrotitor autorizat.

Ocrotitorul autorizat nu poate refuza încheierea actelor juridice urgente pe care le impune interesul persoanei ocrotite sau bunăstarea acesteia, în special a actelor juridice de conservare.

Dacă este în interesul persoanei stabilite ori îngrijite într-o instituție de tratament sau instituție socială, instanța de judecată poate desemna în calitate de curator sau tutore o persoană ori un serviciu din cadrul instituției respective, în cazul în care instituția este ocrotitor autorizat.

Orice persoană fizică are dreptul la numele stabilit sau dobândit potrivit legii.

Numele se dobândește prin efectul filiației și se modifică prin efectul schimbării stării civile, în condițiile prevăzute de lege.

Prenumele se stabilește la data înregistrării nașterii, în baza declarației de naștere. Orice persoană are dreptul la respectul numelui său. Persoana fizică dobândește și exercită drepturile și execută obligațiile în numele său.

Conform Codului de procedură civilă, în procedura privind măsurile de ocrotire se examinează cauzele:

- a) de instituire, reînnoire sau revocare a unei măsuri de ocrotire judiciare (ocrotire provizorie, tutelă sau curatelă);
- b) de modificare a condițiilor în care se exercită o măsură de ocrotire judiciară;
- c) de desemnare și revocare a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui, membrilor consiliului de familie, curatorului supleant, tutorelui supleant, curatorului special, tutorelui special;
- d) de contestare a deciziilor consiliului de familie sau a autorității tutelare în orice aspect ce ține de măsura de ocrotire contractuală sau judiciară;
- e) de contestare a faptului producerii efectelor unui mandat de ocrotire în viitor, de suspendare, revocare a mandatului de ocrotire în viitor, precum și de acordare a unor împuterniciri suplimentare mandatarului sau unui mandatar special;
- f) de soluționare a altor chestiuni privind măsurile de ocrotire contractuale sau judiciare care, conform legii, sunt de competența instanței de judecată.

Cererea de pornire a procesului privind măsura de ocrotire se depune, la alegerea petiționarului:

- a) la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a persoanei în privința căreia este instituită sau se solicită instituirea unei măsuri de ocrotire, inclusiv de la locul aflării instituției de tratament sau instituției sociale în care este stabilită aceasta;
- b) la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui sau mandatarului împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor.

Instanța de judecată va depune toate eforturile posibile pentru a constata dorințele și sentimentele persoanei fizice privind cererea supusă examinării, folosind metodele de comunicare care corespund stării și situației persoanei audiate. Încuviințarea spitalizării forțate și tratamentului forțat și încuviințarea examenului psihiatric sau spitalizării în staționarul de psihiatrie se efectuează conform Codului de procedură civilă.

Părinții poartă răspundere penală, contravențională și civilă, pentru exercitarea drepturilor părintești în detrimentul intereselor copilului.

4. Atribuțiile consiliului de familie

Drepturile minorilor trebuie ocrotite în toate circumstanțele în care s-ar afla acesta, iar prezența sau lipsa directă a reprezentantului legal nu scutește autoritatea tutelară de obligația de supraveghere și monitorizare a minorilor. Respectiv, în cazul în care minorul rămâne fără supraveghere din partea reprezentantului legal, iar autoritatea tutelară este în imposibilitatea rațională de a institui o măsură de ocrotire eficientă, iar la caz există persoane care doresc să aibă grijă de minor, aceasta instituie un consiliu de familie care se ocupă de protecția minorului.

La instituirea măsurii de ocrotire judiciare sub forma tutelei, instanța de judecată poate institui consiliul de familie dacă necesitatea de ocrotire a persoanei sau componența și valoarea patrimoniului justifică aceasta și dacă componența familiei și a anturajului persoanei ocrotite permit acest lucru.

Membrii consiliului de familie sunt desemnați de instanța de judecată pentru durata tutelei.

Consiliul de familie este compus din cel puțin 3 membri cu drept de vot. Tutorele este membru din oficiu al consiliului de familie, fără drept de vot. Pot fi membri ai consiliului de familie părinții și alte rude ale persoanei ocrotite, precum și alte persoane care manifestă interes pentru persoana ocrotită și pentru bunăstarea acesteia. Instanța de judecată va asigura, în măsura posibilităților, reprezentarea în consiliu a ambelor linii colaterale de rudenie, de asemenea, desemnând membrii consiliului de familie în baza dorințelor și sentimentelor exprimate de persoana ocrotită, a relațiilor sale obișnuite, a interesului pe care îl manifestă candidații și a eventualelor recomandări ale părinților și rudelor, precum și ale anturajului său.

Consiliul de familie desemnează și revocă tutorele, tutorele supleant și, după caz, tutorele special.

În cazul absenței consiliului de familie, atribuțiile legale ale acestuia sunt exercitate de către autoritatea tutelară. Pentru perioada în care nu există un consiliu de familie, tutorele, tutorele supleant sau, după caz, tutorele special sunt desemnați și revocați de către instanța de judecată.

5. Atribuțiile autorității tutelare în domeniul măsurilor de ocrotire

Autoritățile tutelare sunt competente în *supravegherea și monitorizarea cazurilor în care o persoană se află în situația în care este necesară instituirea unei măsuri de ocrotire.*

Menționăm că *autoritatea tutelară are obligațiile respective atât cu referire la persoanele minore, cât și la persoanele majore care necesită ajutor, aflându-se în situațiile în care e necesară instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară, ocrotire prin tutelă sau curatelă.*

Măsurile de ocrotire judiciare sub forma curatelei și tutelei constituie acțiuni întreprinse în privința persoanei care, *fără a fi lipsită complet de discernământ, are nevoie să fie asistată în mod continuu.*

Curatela se instituie doar dacă prin ocrotirea provizorie nu se va putea asigura ocrotirea suficientă a persoanei. În privința persoanei, care trebuie să fie reprezentată în mod continuu, poate fi instituită măsura de ocrotire judiciară sub forma tutelei. Tutela se instituie doar dacă nici prin ocrotirea provizorie și nici prin curatelă nu se va putea asigura ocrotirea suficientă a persoanei.

Instanța de judecată stabilește termenul pentru care se instituie măsura de ocrotire judiciară sub forma curatelei sau tutelei, care poate fi de maximum 5 ani.

În cazul instituirii tutelei, instanța de judecată, în baza raportului de expertiză psihiatrică care confirmă că, având în vedere stadiul dezvoltării științei, nu există semne vădite că starea persoanei se va îmbunătăți, poate stabili, prin hotărâre motivată, un termen de până la 10 ani.

În cazul copilului separat de părinți din cauza aflării temporare a părinților/unicului părinte pentru o perioadă mai mare de două luni în altă localitate din țară sau de peste hotare, *autoritatea tutelară locală* instituie *custodia* asupra acestuia, ca formă de protecție temporară a copilului, în scopul asigurării creșterii, îngrijirii și educației adecvate a acestuia.

Măsura de ocrotire judiciară poate fi instituită *de către instanța de judecată* doar în cazul în care aceasta este necesară și dacă persoana nu este ocrotită suficient prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului și a rudelor, privind regimul bunurilor comune ale soților, privind asistența la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor a persoanei respective.

Măsura de ocrotire judiciară trebuie să fie individualizată și proporțională gradului în care, *în urma unei boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice, persoana nu își poate conștientiza acțiunile ori exprima voința. Măsura de ocrotire judiciară poate fi instituită în privința unei persoane cu capacitate deplină de exercițiu.* Cererea privind instituirea măsurii de ocrotire judiciare poate fi depusă și în privința unui minor care nu are capacitate deplină de exercițiu, dar care a împlinit vârsta de 17 ani. În acest caz, măsura de ocrotire judiciară se va considera instituită doar din data la care persoana devine majoră.

La examinarea de către instanța judecătorească a litigiilor privind educația copilului este obligatorie participarea autorității tutelare teritoriale.

Autoritatea tutelară teritorială este obligată să examineze condițiile de trai ale copilului și ale persoanei care pretinde la educația copilului și să prezinte instanței judecătorești avizul respectiv.

În cazul unui conflict de interese între o parte interesată și autoritatea tutelară locală sau cea teritorială, la cererea părții interesate, instanța judecătorească poate desemna responsabilă de caz o altă autoritate tutelară teritorială, ținând cont de criteriul proximității, precum și de alte criterii relevante.

Tema 12. Organe și acte de stare civilă

Conținuturi la curs

1. Starea civilă a persoanei fizice
2. Starea civilă ca drept subiectiv civil nepatrimonial
3. Organe competente în domeniul stării civile
4. Organizarea activității de înregistrare a actelor de stare civilă
5. Noțiunea și particularitățile actelor de stare civilă
6. Condiții de formă și de conținut pentru actele de stare civilă

Termeni-cheie: stare civilă, act civil, certificat, adeverință, înscriere, înregistrare.

Abilități: definește sistemul organelor de stare civilă din RM; identifică competențele organelor de stare civilă; definește actele de stare civilă; identifică categoriile actelor de stare civilă; determină procedura de întocmire a actelor de stare civilă; caracterizează atribuțiile autorităților publice locale în domeniul stării civile; delimitează actele de stare civilă de faptele de stare civilă; propune modalități de eficientizare a conținutului actelor de stare civilă.

Curs teoretic. Prelegere-universitară (clasică).

Repere de conținut

1. Starea civilă a persoanei fizice

Prin stare civilă sau statut civil se înțeleg toate elementele strict personale care contribuie la individualizarea persoanei fizice în societate și familie.

Statutul juridic al persoanei fizice este determinat de normele Codului civil, Codului familiei și a Legii nr. 100/2001 cu privire la actele de stare civilă.

Starea civilă pentru o persoană își are începutul la naștere și închează odată cu moartea fizică a acesteia. Starea civilă se dovedește prin actele de naștere, căsătorie și deces întocmite, potrivit legii, în registrele de stare civilă, precum și prin certificatele de stare civilă eliberate pe baza acestora.

Din punct de vedere juridic, prin starea civilă a persoanei fizice se înțeleg acele elemente care au legătură strict cu persoana în cauză, niște elemente personale care duc la individualizarea persoanei fizice atât în familie, cât și în societate. Aceste elemente îi oferă posibilitatea omului de a fi individualizat prin starea civilă, dar și posibilitatea ca la nece-

sitate să apeleze la constrângerea statului. Din aceasta rezultă calitățile strict personale care conturează starea civilă a persoanei fizice: născut în căsătorie, în afara căsătoriei, adoptat, văduv/ă, recăsătorit, rudă sau afin cu alte persoane etc. Toate aceste evenimente care au avut loc pe parcursul vieții persoanei sunt consemnate de către serviciul stare civilă Republica Moldova. Rolul sistemului organelor de stare civilă din Republica Moldova constă în fixarea celor mai însemnate evenimente și acțiuni, de natură să modifice starea civilă a persoanei fizice prin intermediul actelor de stare civilă – documente oficiale aflate în componența registrelor de stare civilă.

Conceptul de „act” este unul abstract și general. În sens juridic, are două înțelesuri: primul de operațiune juridică, dar în acest sens se utilizează și formula *negotium juris* sau, mai simplu, *negotium*.

În sensul al doilea, prin „act” se înțelege înscrisul constatator al manifestării de voință, suportul material care consemnează sau redă operațiunea juridică. Acestei abordări a *lexemului* de „act” îi atribuim și expresia *instrumentum probationes* sau doar *instrumentum*.

Drept *instrumentum probationes* ne servesc înscrisurile oficiale, special tipărite și completate, având denumirile: act de naștere, act de căsătorie, act de deces; certificat de naștere, certificat de căsătorie, certificat de deces și duplicatele certificatelor de stare civilă eliberate în temeiul actelor enumerate mai sus. Prezintă interes *faptele juridice* care denotă aspecte însemnate din biografia fiecărei persoane fizice: nașterea și decesul, căsătoria și divorțul, anularea căsătoriei, stabilirea paternității, adopția și schimbarea numelui și/sau a prenumelui.

Fiecare dintre acestea (cu excepția schimbării numelui și/sau a prenumelui) denotă apariția sau încetarea anumitor drepturi și obligații. De exemplu, în temeiul legislației familiale, odată cu nașterea copilului, părinților le revin drepturi și obligații pentru educare și întreținere; din momentul încheierii căsătoriei – drepturi și obligații reciproce ale soților etc. Investigațiile teoretico-științifice ale înregistrării atributelor de identificare ale persoanei fizice de către organele de stare civilă nu constituie un studiu distinct în literatura autohtonă, deși îl considerăm unul actual. Prin individualizarea persoanei fizice se înțelege stabilirea identității ei prin mijloace care să permită identificarea persoanei fizice în raporturile juridice. Identificarea persoanei fizice este individualizarea omului în raporturile juridice civile și familiale. Ca atribute ale

identificării persoanei fizice în raporturile civile juridice sunt: numele, domiciliul și starea civilă.

2. Starea civilă ca drept subiectiv civil nepatrimonial

Starea civilă are în componență două laturi și anume: este un *drept subiectiv de individualizare* a persoanei și este o *sumă a unor calități personale*. Elementele care compun starea civilă sunt dovedite prin acte autentice și anume, actele de stare civilă.

Ca noțiune complexă și sintetică, starea civilă înglobează mai multe drepturi și obligații civile de natură nepatrimonială și prezintă toate acele caractere juridice care sunt proprii drepturilor civile personale nepatrimoniale: *opozabilitate erga omnes, inalienabilitate, imprescriptibilitate, personalitate și universalitate*.

Indivizibilitatea stării civile se referă la faptul că ea nu poate fi scindată, respectiv, o persoană fizică are la un moment dat una și aceeași stare civilă față de terți. Indivizibilitatea este, în același timp, o consecință a opozabilității erga omnes a stării civile.

Un alt caracter al stării civile este *indisponibilitatea*, în sensul că o persoană nu poate „dispune” de ea, nu o poate înstrăina prin acte juridice și nici nu poate renunța la ea; dar aceasta nu înseamnă însă că persoana nu poate săvârși fapte sau încheia acte juridice de care legea leagă anumite modificări ale stării civile: căsătoria, adopția, divorțul; însă aceste modificări se produc în temeiul legii și nu a voinței părților, ele nefiind considerate a aduce vreo atingere principiului indisponibilității.

Un alt caracter al stării civile este *imprescriptibilitatea*, atât extinctiv, cât și achizitiv – așa cum sunt toate drepturile personale nepatrimoniale.

Prin urmare, starea de persoană căsătorită, de copil adoptat sau de copil recunoscut de tatăl său nu se pierde oricât timp persoana nu s-ar folosi de acea stare civilă și nu se poate dobândi legal oricât timp o persoană s-ar folosi în fapt de ea. De asemenea, starea civilă are un caracter *strict personal*, neputând fi exercitată pe cale de reprezentare, excepție făcând unele acțiuni de stare civilă care pot fi introduse sau continuate de către reprezentanții legali ai persoanei ori de către moștenitori (acțiunea în tăgada paternității poate fi continuată de moștenitori sau cea în stabilirea paternității copilului din afara căsătoriei se pornește, în numele copilului, de către mamă).

O altă caracteristică este *universalitatea*, în sensul că orice persoană are o anumită stare civilă. Starea civilă are și un caracter de legalitate, prin faptul că ea este guvernată și stabilită prin lege și nu prin voința individului. Fiind instituite în interesul general, normele juridice în materie de stare civilă au un caracter imperativ.

Ce este certificatul de stare civilă?

Evenimentele din viața unui om care marchează statutul juridic al acesteia sunt confirmate printr-un document, care confirmă **nasterea, decesul, căsătoria sau divorțul.**

În acest material vom aduce la cunoștință care este diferența dintre *actele de stare civilă* și *certificatul de stare civilă*.

Starea civilă cuprinde un *ansamblu de elemente* prin care se *individualizează o persoană fizică* ca subiect de drepturi și obligații și se stabilește poziția sa juridică față de familia din care face parte. Deci, **elementele stării civile** sunt: *nașterea, căsătoria, statutul de adoptat/ă, divorț și decesul.*

Certificatul de stare civilă este *actul oficial* eliberat pentru confirmarea stării civile a persoanei, cetățean al Republicii Moldova.

Deci, certificatul de stare civilă ne comunică care este statutul nostru, suntem căsătorit, văduv sau divorțat. Acesta se eliberează pentru a fi prezentat autorităților competente de înregistrarea actelor de căsătorie din străinătate în vederea confirmării stării civile a persoanei fizice, cetățean al Republicii Moldova.

3. Organele competente în domeniul stării civile

Acțiunile de stare civilă, denumite și acțiuni de stat, sunt acele acțiuni care au ca obiect starea civilă a persoanei fizice. Ele apar ca o varietate a acțiunilor civile, servind ca mijloc procesual pentru stabilirea sau modificarea unuia sau mai multor elemente ale stării civile a unei persoane.

Acțiunile de stare civilă sunt legate nemijlocit, prin obiectul lor, de izvorul concret al stării civile, adică acele împrejurări – evenimente sau acțiuni – de care legea leagă efecte de stare civilă. Acțiunile de stare civilă se clasifică în funcție de obiectul ori finalitatea lor și după criteriul persoanelor îndreptățite să le promoveze.

Organele de stare civilă asigură: înregistrarea actelor de stare civilă (naștere, căsătorie, desfacere a căsătoriei, schimbarea numelui și/sau prenumelui, deces); înscrierea mențiunilor pe actele de stare civilă; reconstituirea, înregistrarea tardivă, precum și transcrierea actelor de stare civilă; modificarea, rectificarea, completarea, anularea actelor de stare civilă sau a mențiunilor înscrise pe acestea; evidența formularelor și eliberarea certificatelor de stare civilă; eliberarea duplicatelor certificatelor de stare civilă; organizarea și păstrarea fondului de arhivă propriu; controlul activității ce ține de înregistrarea actelor de stare civilă, desfășurate de persoanele abilitate din cadrul primăriilor orașelor, comunelor, satelor din raza lor teritorială, generalizarea rezultatelor controalelor și acordarea ajutorului metodic; soluționarea altor probleme ce țin de competența lor.

Înregistrării de stat sunt supuse următoarele acte de stare civilă: a) nașterea; b) adopția; c) stabilirea paternității; d) încheierea căsătoriei; e) desfacerea căsătoriei; f) schimbarea numelui; g) decesul.

Înregistrarea actelor de stare civilă se efectuează de către organele de înregistrare a actelor de stare civilă prin înscrierea datelor în registrele actelor de stare civilă și eliberarea de certificate în baza acestor înscrieri.

Organele care efectuează înregistrarea actelor de stare civilă, procedura de înregistrare a acestor acte, procedura de rectificare și modificare a lor, restabilirea și anularea înscrierilor actelor de stare civilă, forma registrelor actelor de stare civilă și a certificatelor, precum și modalitatea și termenele de păstrare a registrelor actelor de stare civilă, se stabilesc prin lege.

Sistemul organelor de stare civilă este constituit din Agenția Servicii Publice și structurile teritoriale ale acesteia. Agenția Servicii Publice este o instituție publică fondată de Guvern, care își desfășoară activitatea în modul stabilit de Guvern.

Supravegherea supremă a activității organelor de stare civilă și a respectării legislației în procesul de exercitare a funcțiilor acestora ține de competența Agenției Servicii Publice, care emite ordine și instrucțiuni privind înregistrarea, modificarea și rectificarea actelor de stare civilă, asigurarea activității organelor de stare civilă.

Organele de stare civilă activează în fiecare oraș-reședință al raionului și asigură: a) înregistrarea actelor de stare civilă; b) înscrierea men-

țiunilor pe actele de stare civilă; c) reconstituirea, înregistrarea tardivă, precum și transcrierea actelor de stare civilă, modificarea, rectificarea, completarea, anularea actelor de stare civilă sau a mențiunilor înscrise pe acestea; d) modificarea, rectificarea, completarea, anularea actelor de stare civilă sau a mențiunilor înscrise pe acestea; e) evidența formularelor și eliberarea certificatelor de stare civilă; f) eliberarea duplicatelor certificatelor de stare civilă; g) organizarea și păstrarea fondului de arhivă propriu; h) controlul activității ce ține de înregistrarea actelor de stare civilă, desfășurate de persoanele abilitate din cadrul primăriilor orașelor, comunelor, satelor din raza lor teritorială, generalizarea rezultatelor controalelor și acordarea ajutorului metodic;

i) soluționarea altor probleme ce țin de competența lor.

Organele de stare civilă sunt în drept, în corespundere cu competențele legale, să presteze și servicii de ordin juridic și tehnic, precum și servicii de urgență.

În orașe, comune și sate, înregistrarea nașterii, căsătoriei și decesului se efectuează în cadrul *primăriilor unităților administrativ-teritoriale* respective. Consiliul orașului, comunei, satului, prin decizie, va abilita secretarul consiliului ori alt funcționar al primăriei respective cu exercitarea atribuțiilor de stare civilă.

4. Organizarea activității de înregistrare a actelor de stare civilă

În activitatea sa, funcționarii organelor de stare civilă se conduc de Constituția Republicii Moldova, de Codul civil, de Codul familiei, de Legea privind actele de stare civilă (denumită în continuare Lege), precum și de alte acte normative care conțin prevederi referitoare la actele de stare civilă, veghind asupra respectării stricte a principiului legalității.

Oficiile stare civilă (OSC) sunt organe teritoriale ale autorității publice centrale de specialitate.

OSC sunt împuternicite să exercite toate atribuțiile în materie de stare civilă. OSC se creează, de regulă, în municipii și orașe.

În anumite cazuri și pentru motive temeinice, pot fi create OSC și în localități rurale.

În localitățile în care nu există OSC, exercitarea anumitor atribuții de stare civilă, în limitele stabilite de Lege, este pusă în seama primărilor orașelor, comunelor și satelor.

Crearea sau desființarea OSC se aprobă, la propunerea Direcției principale stare civilă (DPSC), prin ordinul directorului general al ASP.

Actele de stare civilă sunt înscrisuri autentice de stat, prin care se confirmă faptele și evenimentele ce influențează apariția, modificarea sau încetarea drepturilor și obligațiilor persoanelor și se caracterizează statutul de drept al acestora.

Sunt recunoscute valabile numai actele de stare civilă înregistrate la organele de stare civilă. Actele de stare civilă oficializate conform riturilor religioase, până la instituirea sau reconstituirea organelor de stare civilă, și înregistrate conform legii în vigoare la data săvârșirii lor, sunt recunoscute valabile fără a se cere să fie înregistrate la organele de stare civilă.

Întocmirea actului de stare civilă și înscrierea mențiunilor se fac, la cerere, pe baza declarației persoanei obligate la aceasta sau din oficiu, precum și pe baza actelor care confirmă faptele ce urmează a fi înregistrate, fiind prezentate și actele ce atestă identitatea declarantului.

Funcționarul organului de stare civilă este obligat să verifice conținutul declarației și corespunderea acestuia cu actele de identitate, cu certificatele de stare civilă, cu alte înscrisuri prezentate de declarant. La întocmirea actului de stare civilă este interzis să se facă ștersături, răzuiri, prescurtări și adăugiri. Funcționarul organului de stare civilă nu are dreptul să înregistreze actul de stare civilă dacă el este parte al acestuia sau declarant. În aceste cazuri, el va delega, în condițiile legii, o altă persoană.

Se refuză înregistrarea actului de stare civilă sau înscrierea unei mențiuni pe acesta dacă:

- a) înregistrarea actului respectiv sau înscrierea mențiunii contravine legii;
- b) actele prezentate nu corespund cerințelor legale.

5. Noțiunea și particularitățile actelor de stare civilă

Există o necesitate generală ca o persoană să fie individualizată în toate raporturile juridice la care participă. Această necesitate este permanentă, de la naștere și până la moartea persoanei. Necesitatea

identificării persoanei este de ordin general, cât și obșteșc, deoarece societatea însăși are interesul ca fiecare persoană să poată fi identificată în raporturile juridice la care participă, cât și de ordin personal, individual, pentru că fiecare om în momentul participării la raporturile juridice de drept are interesul de a fi individualizat în cadrul acestor raporturi.

Codul civil instituie pentru orice persoană *dreptul la nume, la domiciliu, la reședință, precum și la o stare civilă*, dobândite în condițiile legii, acestea fiind considerate mijloace de identificare a persoanei fizice pe care le utilizăm cu precădere.

Numele este un element de bază, cu ajutorul căruia are loc individualizarea persoanelor în cadrul societății, având în conținutul său atât numele de familie, cât și prenumele (numele de botez) acesteia. Numele este un cuvânt sau grup de cuvinte care desemnează o ființă sau un lucru, o acțiune, un fenomen, o noțiune etc. și prin care se individualizează o ființă, un obiect etc. dintr-o anumită categorie. Deși nu avem o definiție legală a numelui, acesta este reglementat în Codul civil, ca drept subiectiv nepatrimonial a cărui structură cuprinde două elemente – numele de familie și prenumele.

Numele de familie este un element din structura numelui persoanei fizice care se dobândește prin efectul filiației și poate fi modificat prin efectul schimbării stării civile sau a schimbării numelui pe cale administrativă, în condițiile prevăzute de lege.

Prenumele este cel de-al doilea element component al numelui, care se stabilește la data înregistrării nașterii copilului pe baza declarației de naștere și care nu suferă niciun fel de modificare odată cu schimbarea stării civile a persoanei, excepție făcând situația în care acesta poate fi schimbat pe cale administrativă. Domiciliul este un alt atribut ce conduce la individualizarea persoanei fizice în societate și care contribuie la identificarea persoanei într-un anumit spațiu. Potrivit legii, domiciliul persoanei fizice, în vederea exercitării drepturilor și libertăților sale civile, este în locul unde își are principala așezare, iar reședința persoanei fizice este în locul unde își are locuința secundară (art. 38 din Codul civil). Stabilirea domiciliului se face prin voința liberă a persoanei, dar există și situații în care legea stabilește un domiciliu legal – minorii au domiciliul la părinții sau tutorele lor, persoana pusă sub interdicție are domiciliul la reprezentantul legal).

Starea civilă este un al treilea element de individualizare a persoanei fizice. Potrivit legii, starea civilă este dreptul persoanei de a se individualiza, în familie și în societate, prin calitățile strict personale care decurg din actele și faptele de stare civilă. Astfel, din prisma dreptului obiectiv, în literatura de specialitate, se subliniază că acest statut încorporează dreptul subiectiv al persoanei fizice de a se individualiza prin starea civilă și de a pretinde celorlalți să-i determine personalitatea prin intermediul acesteia.

Starea civilă sau statutul civil al persoanei fizice reunește un ansamblu de raporturi juridice prin care persoanei fizice îi este reprezentată poziția atât în cadrul familiei cât și în societate. Se impune să nu confundăm starea civilă cu capacitatea civilă a persoanei fizice, deși între acestea există o strânsă legătură: cu ajutorul stării civile putem determina capacitatea de folosință a persoanei, respectiv calitatea sa de titular de drepturi și obligații, însă, indiferent dacă o persoană dispune sau nu de capacitate de exercițiu, ea are o stare civilă. Starea civilă începe odată cu nașterea persoanei și încetează la moartea acesteia, fiind determinată de lege și se dobândește prin acte juridice cum sunt căsătoria, adopția, recunoașterea filiației, prin fapte juridice cum sunt nașterea și moartea sau ca urmare a pronunțării unor hotărâri judecătorești în materie, cum ar fi: divorțul, tăgada paternității, anularea căsătoriei.

La această din urmă categorie mai putem adăuga hotărârile privind stabilirea sau contestarea filiației, încuviințarea, desfacerea sau anularea adopției, înregistrarea tardivă a nașterii, declararea judecătorească a morții. Conceptul de stare civilă poate fi utilizat pe larg, deoarece această noțiune este folosită în diferite limbi.

6. Condiții de formă și de conținut pentru actele de stare civilă

Actele normative care reglementează regimul juridic al actelor de stare civilă sunt Codul Civil și Legea nr. 100/2001 cu privire la actele de stare civilă. Codul civil face referire la actele de stare civilă în contextul definirii stării civile ca „dreptul persoanei de a se individualiza, în familie și societate, prin calitățile strict personale care decurg din actele și faptele de stare civilă”. Legea nr. 100/2001, de asemenea, definește

actele de stare civilă ca fiind „înscrieri autentice prin care se dovedește nașterea, căsătoria sau decesul unei persoane. Acestea se întocmesc în interesul statului și al persoanei și servesc la cunoașterea numărului și structurii populației, a situației demografice, la apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor (art. 1 al Legii nr. 100/2001). De asemenea, legea instituie că

„actele de naștere, de căsătorie și de deces se întocmesc în registre de stare civilă, în două exemplare, ambele originale, și se completează manual, cu cerneală specială de culoare neagră” (art. 2 alin. (1) din Legea nr. 100/2001).

Înregistrarea actelor și faptelor de stare civilă și înscrierea mențiunilor se fac la cerere, pe baza declarației persoanei obligate la aceasta, sau din oficiu. Observăm astfel că textele precizate din cele două acte normative utilizează expresia acte de stare civilă pentru a institui rolul sau valoarea lor, respectiv modalitatea de realizare și înregistrare, fără ca nici una din sursele normative să definească actele de stare civilă în sens material. Întocmirea actului de stare civilă și înscrierea mențiunilor se fac, la cerere, pe baza declarației persoanei obligate la aceasta sau din oficiu, precum și pe baza actelor care confirmă faptele ce urmează a fi înregistrate, fiind prezentate și actele ce atestă identitatea declarantului.

CONȚINUTUL ORELOR DE SEMINAR

Repere pentru seminar

Tema 1: Considerații generale privind dreptul familiei

1. Noțiunea și particularitățile dreptului familiei
2. Izvoarele dreptului familiei
3. Principiile dreptului familiei
4. Legătura dreptului familiei cu alte ramuri de drept

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii ex- pozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate pri- oritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă).

Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lu- crul în grup.

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini, împerecherea expresiilor, (de logică) puzzle.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- 1) Definiți dreptul familiei.
- 2) Analizați metoda de reglementare a dreptului familiei.
- 3) Analizați principiile dreptului familiei
- 4) Indicați izvoarele juridice ale dreptului familiei.
- 5) Exemplificați corelația dintre dreptul familiei și alte ramuri de drept

Sarcini pentru lucrul individual

Întocmiți un tabel în care să indicați specificul noțiunii de „membru al familiei” în funcție de norma legală care o definește.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994.
2. Codul familiei al Republicii Moldova, nr. 1316-XIV din

26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001.

3. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 66-75/132 din 01.03.2019.

4. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 285-294/436 din 03.08.2018 (art. 286 - art. 318; art. 331 - art. 334).

Alte surse:

1. Cebotari Valentina, Interesul copilului – categorie publică sau privată? În: Conferința «Integrare prin cercetare și inovare». Chișinău, Moldova, 10-11 noiembrie 2021.

2. Cebotari Valentina, Dreptul familiei, ed. a 3-a, Chișinău, 2014. 344 p.

3. Dreptul familiei. <https://mesageria.md/single/carte/drept-juridic/dreptul-familiei>.

Repere pentru seminar

Tema 2: Noțiunea și efectele căsătoriei

1. Noțiunea de căsătorie și caracterele acesteia
2. Condițiile de fond la încheierea căsătoriei
3. Impedimentele la căsătorie
4. Procedura înregistrării căsătoriei

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii expositive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate prioritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă).

Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lucrul în grup.

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- a) Definiți căsătoria sub aspect juridic și social.
- b) Determinați condițiile de fond și de formă pentru încheierea căsătoriei.
- c) Argumentați interdicția de încheiere a căsătoriei între rude și limita rudeniei ca impediment.
- d) Caracterizați rolul organelor de stare civilă la încheierea căsătoriei.
- e) Analizați noțiunea și caracterele căsătoriei.
- f) Relatați procedura încheierii căsătoriei.
- g) Care sunt impedimentele la căsătorie?

Sarcini pentru lucrul individual

Alegeți răspunsurile corecte prin marcarea variantei de răspuns. Argumentați varianta corectă.

1. Termenul de examinare a cererii de înregistrare a căsătoriei este de: *cel mult o săptămână, cel mult o lună, cel mult un an, săptămână, lună, un an, nici un răspuns nu este corect.*

2. Promovarea examenului medical pentru încheierea căsătoriei este: *un drept gratuit al persoanei, obligație sancționabilă pentru soți,*

un impediment la încheierea căsătoriei, condiție de formă, condiție de fond, măsură de apărare din partea statului.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994.
2. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001.

Alte surse:

1. Cebotari Valentina, Morala și dreptul în raporturile de familie. În: Conferința «Integrare prin cercetare și inovare». Chișinău, Moldova, 7-8 noiembrie 2019.
2. Cebotari Valentina, Dreptul familiei, ed. a 3-a, Chișinău, 2014. 344 p.
3. Casatoria cu un cetatean strain in Moldova – conditii și acte necesare. <https://ro.furtuna.pro/incheierea-casatoriei-in-moldova-notiuni-generale>.
4. Înregistrarea căsătoriei. <https://servicii.gov.md/ro/service/002000170>.
5. Încheierea căsătoriei. <https://www.humanrightsguide.md/themes/familia/dreptul-de-a-intemeia-o-familie/casatoria/incheierea-casatoriei>.

Repere pentru seminar

Tema 3: Încetarea, desfacerea și nulitatea căsătoriei

1. Noțiunea și temeiurile încetării căsătoriei
2. Desfacerea căsătoriei prin divorț
3. Procedura divorțului
4. Noțiunea și specificul nulității căsătoriei
5. Efectele încetării relațiilor de căsătorie

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii ex- pozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate pri- oritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă). Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lucrul în grup. Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- 1) Care sunt temeiurile încetării căsătoriei?
- 2) Care sunt modurile de încetare a căsătoriei?
- 3) Care sunt condițiile desfacerii căsătoriei pe cale notarială?
- 4) Care sunt condițiile desfacerii căsătoriei pe cale judecătorească?
- 5) Care sunt condițiile desfacerii căsătoriei la organul de stare civi- lă?
- 6) Care sunt temeiurile nulității căsătoriei?
- 7) Care sunt efectele nulității căsătoriei?

Sarcini pentru lucrul individual

1. Perfectați un tabel în care să indicați asemănările și deosebirile dintre încetare, desfacere și nulitate a căsătoriei.

Cazuri practice:

1. Soțul dnei Rita M. a plecat la lucru în Italia de mai mult de 10 ani. În ultimii 5 ani nici nu a venit acasă, nici nu a telefonat, adică, nu este nicio informație de la el. Dna Rita ar vrea să-și reconstruiască o altă familie. Ce ar putea întreprinde?

2. Ștefan C. are 17 ani și vrea să se căsătorească cu iubita sa Marta P. care are 15 ani. Ce trebuie să întreprindă pentru a crea familia? Ce prevede legislația în vigoare ?

3. Sandrio V., un cetățean din Italia, i-a propus căsătorie Mirelei M., convingând-o că el este milionar și ea va avea o viață ca în poveste. Mirela M. a dat acordul. Plecând în Italia s-a constatat, că Sandrio V. nu era milionar, nu avea de lucru și trăia din ajutor social. Mirelei nu-i convenea o astfel de viață, crezând că Sandrio V. a mințit-o și a indus-o în eroare. Ce poate întreprinde? Ce temeuri poate invoca pentru desfacerea căsătoriei?

4. După ce s-a terminat nunta, dimineața rudele au început să numere banii și a apărut o ceartă. Care este natura acestor bani și cui aparțin? Care ar fi efectele juridice și regimul juridic al unui dar personal în timpul nunții? Care ar fi efectele juridice și consecințele ulterioare în cazul în care un oaspete la nuntă a declarat printr-o promisiune că va dona 1 tonă de vin din roada viitoare?

5. Gelu D. fiind căsătorit cu Runa P. de mai multe ori a avut relații extraconjugale. În urma acestor aventuri în familie au apărut diferite scandaluri, ba chiar și violență. Are temei legal Runa P. de a solicita desfacerea căsătoriei? Ce poate întreprinde? Care ar fi consecințele acțiunilor întreprinse?

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001.

2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334).

3. Legea nr. 246 din 15.11.2018 privind procedura notarială. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 30-37 din 01.02.2019.

4. Legea privind actele de stare civilă nr.100-XV din 26.04.2001. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.97-99 din 17.08.2001.

Alte surse:

1. Cebotari Valentina, Dreptul familiei, ed. a 3-a, Chișinău, 2014. 344 p.

Repere pentru seminar

Tema 4: Relațiile juridice dintre părinți și copii

1. Atestarea provenienței copiilor
2. Determinarea maternității
3. Filiația față de tată
4. Contestarea paternității și a maternității
5. Numele, cetățenia, naționalitatea și domiciliul copilului

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii ex-pozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate pri-oritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă). Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lucrul în grup. Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini, jocul de rol.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- a) Cum se atestă proveniența copilului?
- b) Care este modalitatea determinării maternității?
- c) Care este modalitatea determinării paternității?
- d) Explicați filiația față de tată.
- e) Care este termenul de contestare a paternității?
- f) Care este diferența între tatăl adoptiv și tatăl biologic?
- g) Care sunt drepturile și obligațiile persoanei care și-a dat acordul pentru a fi donator?
- h) Cum se stabilește numele și prenumele copilului?
- i) Cum se determină numele și/sau prenumele copilului în caz de litigiu, neînțelegere între părinți?
- j) Cum se stabilește cetățenia copilului?
- k) Cum se determină domiciliul copilului?

Sarcini pentru lucrul individual

1. Identificați și analizați 2 hotărâri judecătorești referitoare la stabilirea domiciliului, cetățeniei copilului minor.
2. Identificați motivele litigiului și indicați posibilele soluții de prevenire a unor asemenea situații. (Volum: maxim 1 pagină, TNR 12, interval 1,15.)

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Convenția internațională din 20.11.89 cu privire la drepturile copilului În: *Tratate internaționale* 1/51, 1998 Aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 408/12.12.90 despre aderarea R.S.S. Moldova la Convenția internațională cu privire la drepturile copilului În: *Veștile* 12/303, 30.12.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.
2. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: *Monitorul Oficial al R. Moldova* nr. 47-48 din 26.04.2001
3. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: *Monitorul Oficial al R. Moldova* nr.66-75/132 din 01.03.2019
4. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: *Monitorul Oficial al R. Moldova* nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334);
5. Legea Republicii Moldova nr.370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. În: *Monitorul Oficial* nr.488-491 din 21.12.2023.
6. Legea Republicii Moldova nr.138 din 15.06.2012 privind sănătatea reproducerii. În: *Monitorul Oficial* nr.205-207 din 28.09.2012.

Alte surse:

1. Cebotari Valentina, Termenul de prescripție în acțiunea de contestare a paternității. Conferința «Integrare prin cercetare și inovare.» Chișinău, Moldova, 9-10 noiembrie 2023. P. 360-364.
2. Cebotari Valentina, Reprezentarea interesului copilului de către părinți. În: Conferința «Interesul superior al copilului: Volumul II, Chișinău, Moldova, 30 septembrie - 1 octombrie 2022.
3. Vrabie Dina, Opinia copilului în contextul procedurii de înapoiere sau exercitare a dreptului de vizitare a acestuia. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, Seria „Științe sociale” Științe juridice.* Nr. 3 din 2024 ISSN 1814-3199 181 CZU: 347.91/.95:343.549-053.2 [https://doi.org/10.59295/sum3\(173\)](https://doi.org/10.59295/sum3(173)) din 2024.

Repere pentru seminar

Tema 5: Obligația de întreținere

1. Noțiuni generale despre obligația de întreținere
2. Obligația părinților de a-și întreține copiii
3. Pensia de întreținere pentru copii
4. Obligația fiilor și fiicelor majore de a-și întreține părinții
5. Obligația soților și a foștilor soți de a se întreține reciproc
6. Obligația de întreținere dintre alți membri ai familiei
7. Stingerea obligației legale de întreținere

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii expozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate prioritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă). Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lucrul în grup. Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- a) Ce este obligația de întreținere?
- b) În ce constă obligația părinților de a-și întreține copiii?
- c) Care este conținutul juridic al pensiei de întreținere pentru copii?
- d) Care sunt categoriile de persoane obligate la întreținere?
- e) Care sunt categoriile de persoane care au dreptul la întreținere?
- f) Care sunt temeiurile obligației soților și a foștilor soți de a se întreține reciproc?
- g) Între care membri ai familiei apare obligația de întreținere?
- h) Care sunt temeiurile de stingere a obligației legale de întreținere?

Activitate independentă:

Analizați prevederea legală de mai jos în coroborare cu dispozițiile art.74 din Codul familiei. Care este raționamentul la care ați ajuns?

Relevăm un aspect suplimentar: potrivit art. 25 din Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii se stabilește pensie de urmaș copiilor până la vârsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și su-

perior), până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani. Obligația de întreținere în cazul dat îi revine statului.

1) **Soluționați speța:**

Clește Varvara în vârstă de 70 de ani primea o pensie de 286 lei lunar, insuficientă pentru întreținere, și a decis înaintarea unei acțiuni în justiție de încasare a pensiei de întreținere de la fiul său Petru în vârstă de 40 ani care avea un salariu lunar în valoare de 6200 lei. Fiul, în calitate de pârât a acceptat pretenția cu condiția că la aceeași obligație vor fi atrase și ficele acesteia Zinaida și Clara. În instanță reclamanta a invocat că Zinaida are 3 copii pe care îi întreține singură cu un salariu de 1200 lei, iar Clara este studentă la FRISPA la anul III și nu beneficiază de bursă, în plus acestea o ajută la treburile gospodărești.

Decideți asupra posibilității de încasare a pensiei de întreținere de la Petru și argumentați răspunsul.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001.

2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334).

3. Legea Republicii Moldova nr.370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. În: Monitorul Oficial nr.488-491 din 21.12.2023.

Alte surse:

1. Cebotari Valentina, Analiză comparativă a modalităților de executare a obligației de întreținere. În: Revista Națională de Drept. Numărul 2(250) / 2023 / ISSN 1811-0770 /ISSNe 2587-411X.p. 103-109.

2. Decizia CCC și de CA al CSJ al RM din 25.04.2018 nr.2ra-669/2018 . Interesul copilului trebuie considerat, ca fiind primordial, iar neexercitarea corespunzătoare a drepturilor părintești trebuie să aibă o anumită gravitate, pentru a atrage sancțiunea decăderii. Astfel, nivelul minim de gravitate trebuie constatat, în baza circumstanțelor specifice ale cauzei deduse judecății În: Buletinul CSJ a RM 6/11, 2018.

Repere pentru seminar

Tema 6: Regimul juridic al bunurilor

1. Regimul legal al bunurilor soților
2. Proprietatea personală a soților
3. Partajarea bunurilor soților
4. Regimul contractual al bunurilor soților

*Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii ex-
pozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală,
explicarea teleologică, explicarea normativă).*

*Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate pri-
oritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire
deductivă).*

*Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lu-
crul în grup.*

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- a) Ce se înțelege prin proprietate în devălmășie?
- b) Care bunuri constituie proprietate în devălmășie?
- c) Care bunuri sunt considerate bunuri personale?
- d) Ce moduri de partajare a proprietății în devălmășie sunt?
- e) Care este regimul juridic al bunurilor copiilor?
- f) Care este regimul datoriilor comune?
- g) Care este regimul datoriilor personale?

Activitate independentă

Identificați și analizați 3 hotărâri judecătorești referitoare la partaja-
rea bunurilor. Indicați soluții posibile de prevenire a litigiilor de parta-
jare a proprietății în devălmășie. (Volum 2 pagini. TNR, caractere 12,
interval 1,15)

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Codul familiei al Republicii Moldova, nr. 1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001
2. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 66-75/132 din 01.03.2019

3. Legea Republicii Moldova nr. 370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. În: Monitorul Oficial nr. 488-491 din 21.12.2023.

Alte surse:

1. Bordian Mariana, Socolan Petru. Impactul inadvertențelor asupra proporției de $\frac{1}{2}$ sau de 50%. În: Universitatea de Stat din Moldova Integrare prin cercetare și inovare. Științe umanistice. Științe sociale. Științe juridice și economice Nr. 6 / 2021 / ISSN 1857-1883.

2. Cebotari Valentina, Aspecte de evoluție și aplicabilitate a instituției contractului matrimonial. În: Conferința «Integrare prin cercetare și inovare.» Chișinău, Moldova, 7-8 noiembrie 2024. Pag. 383- 387.

3. Cebotari Valentina, Corelația dintre interesul privat și cel public în contractual matrimonial. În: Conferința «Integrare prin cercetare și inovare.» Chișinău, Moldova, 10-11 noiembrie 2022.

4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la actualizarea Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației în cauzele de desfacere a căsătoriei” nr. 10 din 15.11.1993, modificată prin Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 12 din 16.12.2013.

Repere pentru seminar

Tema 7. Rudenia și afinitatea

1. Noțiunea și specificul rudeniei
2. Tipurile rudeniei. Gradul și întinderea rudeniei
3. Efectele juridice ale rudeniei
4. Afinitatea

*Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii ex-
pozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală,
explicarea teleologică, explicarea normativă).*

*Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate pri-
oritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire
deductivă).*

*Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lu-
crul în grup.*

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- a) Ce este rudenie? Ce este afinitatea? Care este diferența dintre rudenie și afinitate?
- b) Care sunt tipurile de rudenie? Cum se determină gradul de rudenie?
- c) Care sunt efectele juridice ale rudeniei potrivit legislației fiscale, penale?
- d) Care sunt efectele juridice ale afinității potrivit legislației fiscale, penale?

Activitate independentă

1. Întocmiți un referat cu referire la *efectele juridice ale rudeniei și ale afinității conform legislației fiscale și penale.*

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001

Alte surse:

1. Rudenia (filiația) și afinitatea. Relațiile juridice dintre copii și părinți. <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/dreptul-familiei/3437-2/>

Repere pentru seminar

Tema 8. Drepturile minorilor

1. Drepturile fundamentale ale minorilor
2. Protecția juridică a minorilor
3. Statutul minorului aflat în situație de risc

*Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii ex-
pozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală,
explicarea teleologică, explicarea normativă).*

*Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate pri-
oritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire
deductivă).*

*Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lu-
crul în grup.*

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- 1) Care sunt drepturile fundamentale ale minorilor?
- 2) Care este diferența dintre noțiunile de „copil” și „minor”?
- 3) Ce acte normative care reglementează norme de protecție a mi-
norilor cunoașteți?
- 4) Analizați conținutul unui drept fundamental.
- 5) Care sunt direcțiile de bază de acțiune a autorităților publice lo-
cale în protecția drepturilor minorilor?

Sarcini pentru lucrul individual

Întocmiți un tabel în care să includeți corelativ: atribuțiile autorităților
publice centrale și locale și dreptul minorului protejat.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Legea Republicii Moldova nr. 370 din 30.11.2023 privind dreptu-
rile copilului. În: Monitorul Oficial nr.488-491 din 21.12.2023.

Alte surse:

1. Cojocar V., A. Cereteu, Principiile protecției copilului aflat în
situație de risc și a copilului separat de părinți. În: Revista Națională de

Drept 7-9/8, 2019.

2. Cristeva N. , Rolul organelor administrației publice locale în domeniul protecției copilului, aflați în situații de risc În: Legea și viața 9/54, 2017.

3. Drepturile copilului. <https://www.copilul.ro/legislatie-familie/drepturile-copilului/conventia-drepturilor-copilului-a681.html>.

Repere pentru seminar

Tema 9. Regimul juridic al adopției

1. Noțiunea și importanța adopției
2. Condițiile de fond ale adopției
3. Procedura adopției
4. Efectele juridice ale adopției
5. Drepturile copiilor adoptați
6. Încetarea adopției

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii expozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate prioritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă).

Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lucrul în grup.

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- a) Care este valoarea socială a adopției? Care sunt condițiile de fond ale adopției?
- b) Care este procedura adopției naționale? Care este procedura adopției internaționale?
- c) Argumentați rigorile impuse adopției internaționale.
- d) Care sunt efectele juridice ale adopției?
- e) Ce drepturi au copiii adoptați?
- f) Care sunt temeiurile încetării adopției?

Soluționați cauza.

În fapt, la 12.02.2020, Joseph Christopher Holmes, născut la 26.08.1984, cetățean al Statelor Unite ale Americii a depus cerere de recunoaștere a calității de tată (a paternității) a minorului Camylia Sîrbu, autenticată de notarul privat, înregistrată cu nr. 1376. În consecință a fost înscris în calitate de tată.

În august 2022 a aflat că nu este tatăl firesc (biologic) al minorei Camylia Sîrbu (Holmes). Potrivit prevederilor din Codul familiei al RM, paternitatea în raport cu copilul cetățean al RM se stabilește și se

contestă în Republica Moldova conform legislației proprii, indiferent de domiciliul copilului. Conform Codului familiei, paternitatea poate fi contestată numai pe cale judecătorească de către persoanele înscrise drept tată. Pe motiv că nu a cunoscut faptul că nu este tatăl firească al minorei Camylia, **solicită anularea înscrisului** Joseph Christopher Holmes din rubrica „**date despre tată**” în certificatul de naștere NA-VI 0887760 eliberat la 23.03.2020 de OSC Strășeni pe numele Holmes Camylia, născută la 06.10.2018.

(Motivul: Doresc să adopt copilul Camylia Sîrbu (Holmes) conform legislației SUA.) Care va fi decizia instanței?

Argumentați motivul solicitării. Care este părerea Dvs prin prisma normelor adopției internaționale.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003. Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334).

2. Legea Republicii Moldova nr.370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. În: Monitorul Oficial nr.488-491 din 21.12.2023.

3. Legea privind regimul juridic al adopției din 28.05.2010. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.131-134 din 30.07.2010.

Alte surse:

1. Boșcaneanu M., M. Panainte, Particularitățile adopției copiilor din Republica Moldova în străinătate În: Jurnalul juridic național: teorie și practică 4/26, 2018.

2. Prisac A. Reglementarea procedurii de încuviințare a adopției în codul de procedură civilă al Republicii Moldova. În: Vector European, Nr. 2/2018, p. 18-23. ISSN 2345-1106 /ISSNE 2587- 358X.

Repere pentru seminar

Tema 10. Tutela, curatela și serviciul de plasament

1. Noțiunea și specificul tutelei și curatelei
2. Organele abilitate cu atribuții în domeniul ocrotirii
3. Instituirea și exercitarea tutelei și curatelei
4. Serviciul de plasament
5. Drepturile și obligațiile copiilor aflați în instituții de plasament

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii ex-pozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate pri-oritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă).

Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lu-crul în grup.

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- a) Ce reprezintă instituția tutelei? Ce reprezintă instituția curate-lei?
- b) Ce reprezintă instituția curatelei provizorii?
- c) Ce reprezintă instituția ocrotirii?
- d) Care sunt organele de tutelă și curatelă?
- e) Care este procedura instituirii tutelei?
- f) Cine poate fi tutore, curator?
- g) Ce impedimente se impun calității de tutore, curator?
- h) Care sunt caracterele curatelei?
- i) Ce sunt instituțiile de plasament?
- j) Care sunt tipurile de plasamente?
- k) Care sunt drepturile și obligațiile copiilor aflați în instituții de plasament?
- l) Cine crează instituții de plasamente?

Sarcini pentru lucrul individual

- 1) Analizați hotărârile judecătorești și expuneți opinii referitoare la subiecții și obiectul litigiului. <https://cac.instante.justice.md/ro/>

https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/f0ed6254-8e15-487d-8e93-3b9d359fb257
https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1f01d524-e972-463-e-8131-02835affaf46
https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1a6f9bfb-ca89-4282-a81f-7c3ceb432c70
https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1012795a-e814-4d82-bfbc-a4a8c9025210

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001.
2. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.66-75/132 din 01.03.2019.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334).
4. Legea Republicii Moldova nr.370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. În: Monitorul Oficial nr.488-491 din 21.12.2023.
5. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr. 45 din 1.03.2007. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 55-56 din 18.03.2008 modificată prin Legea nr.452 din 28.12.2023. În: Monitorul Oficial nr.28-31 din 23.01.2024.
6. Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr. 140 din 14.06.2013. În: Monitorul Oficial 167-172/534, 02.08.2013.

Alte surse:

1. Brînză Dionis. Aplicarea ocrotirii provizorii – măsură de protecție procesual civilă în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. În: Studia Universitatis Moldaviae Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2022, nr. 8CZU: 347.91/.95-056.36 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7281402>. p.186-193.
2. Cristeva N. , Rolul organelor administrației publice locale în domeniul protecției copilului, aflați în situații de risc În: Legea și viața 9/54, 2017.
3. Prisac A. Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, do-

meniul de aplicare, competența jurisdicțională). Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european: Culegere. Chișinău: ICJPS, 2019,; p. 100-114. ISBN 978-9975-3298-2-8. 37.

4. Decizia CCC și de CA al CSJ al RM din 25.04.2018 nr.2ra-669/2018 . Interesul copilului trebuie considerat, ca fiind primordial, iar neexercitarea corespunzătoare a drepturilor părintești trebuie să aibă o anumită gravitate, pentru a atrage sancțiunea decăderii. Astfel, nivelul minim de gravitate trebuie constatat, în baza circumstanțelor specifice ale cauzei deduse judecății În: Buletinul CSJ a RM 6/11, 2018 10.

Repere pentru seminar

Tema 11. Măsurile de protecție specială

1. Administrarea patrimoniului persoanei supuse măsurii de ocrotire
2. Autorizarea actelor juridice în perioada aflării sub ocrotire, tutelă sau curatelă
3. Ocrotirea intereselor personale nepatrimoniale
4. Atribuțiile consiliului de familie
5. Atribuțiile autorității tutelare în domeniul măsurilor de ocrotire

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii ex-ponitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate prioritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă).

Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lucrul în grup.

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- 1) Cine administrează patrimoniul persoanei supuse măsurii de ocrotire?
- 2) Încheierea căror acte juridice necesită autorizare obligatorie?
- 3) Încheierea căror acte juridice sunt exceptate de la autorizare?
- 4) Încheierea căror acte juridice este interzisă?
- 5) Ce este consiliul de familie?
- 6) În ce cazuri se instituie?
- 7) Care sunt atribuțiile autorității tutelare în domeniul măsurilor de ocrotire?

Sarcini pentru lucrul individual

Întocmiți un tabel în care să indicați măsura de ocrotire, temeiul, subiecții la care se referă și întinderea drepturilor și obligațiilor persoanei investite cu ocrotirea.

Cazuri practice:

Analizați litigiile din hotărârile indicate mai jos. Expuneți-vă opinii referitoare la cauzele litigiilor și eventuale soluții de prevenire a acestora.

https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/15304492-47f0-4b3d-b214-9649d18a36ee https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1f01d524-e972-463e-8131-02835affaf46 https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2f11f3f7-1f44-45f8-9166-f99c94325eda

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001.
2. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.66-75/132 din 01.03.2019.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334).
4. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr. 45 din 1.03.2007. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 55-56 din 18.03.2008 modificată prin Legea nr.452 din 28.12.2023. În: Monitorul Oficial nr.28-31 din 23.01.2024.
5. Lege privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr. 140 din 14.06.2013. În: Monitorul Oficial 167-172/534, 02.08.2013.

Alte surse:

1. Cristeva N. , Rolul organelor administrației publice locale în domeniul protecției copilului, aflați în situații de risc În: Legea și viața 9/54, 2017.
2. Sacara A. Natura juridică a prestațiilor de asistență socială furnizate persoanelor aflate în situație de risc În: Revista Națională de Drept nr.2/84, 2021).

Repere pentru seminar

Tema 12. Organe și acte de stare civilă

1. Starea civilă a persoanei fizice
2. Starea civilă ca drept subiectiv civil nepatrimonial
3. Organe competente în domeniul stării civile
4. Organizarea activității de înregistrare a actelor de stare civilă
5. Noțiunea și particularitățile actelor de stare civilă
6. Condiții de formă și de conținut pentru actele de stare civilă

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii expozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate prioritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă).

Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lucrul în grup.

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Strategii și forme de organizare a activității didactice: strategii expozitive (expunerea problemei); strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea teleologică, explicarea normativă).

Strategii centrate pe interacțiunea cu/dintre studenți: bazate prioritar pe învățare prin descoperire (descoperire dirijată, descoperire deductivă).

Forme, procedee de organizare a activității didactice – frontale, lucrul în grup.

Procedee și instrumente de organizare: fișe cu sarcini.

Sarcini de evaluare/autoevaluare

- a) Care este conținutul stării civile a persoanei fizice
- b) Care este corelația dintre modificarea stării civile a persoanei și drepturile nepatrimoniale?
- c) Care sunt organele competente în domeniul stării civile?
- d) Cum este organizată activitatea de înregistrare a actelor de stare civilă?
- e) Care sunt organele de stare civilă în RM?
- f) Care sunt actele de stare civilă?

- g) Care sunt particularitățile actelor de stare civilă?
- h) Care sunt condițiile de formă și de conținut pentru actele de stare civilă?

Sarcini pentru lucrul individual

Identificați și analizați conținutul actelor de stare civilă în alte state.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Codul familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001.
2. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.66-75/132 din 01.03.2019.
3. Legea privind actele de stare civilă nr.100-XV din 26.04.2001. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.97-99 din 17.08.2001.

Alte surse:

1. Acte de stare civilă. <https://mfa.gov.md/ro/content/acte-de-stare-civila-0>.
2. Cebotari Valentina, Natura juridică a actelor de stare civilă. În: Conferința «Integrare prin cercetare și inovare»Vol.2, Chișinău, Moldova, 28-29 septembrie 2016. p.73-76.
3. Țăranu Ludmila, Acțiunile de stare civilă – semnificație teoretică și valoare aplicativă. <https://iap.gov.md/repository/files/original/4a1a4cd8a57df908ad0ca70ac30c97e0a25958cc.pdf>.
4. Țăranu Ludmila, Reflecții privind actele de stare civilă în materia înregistrării faptelor juridice. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/288-291_0.pdf.

VII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Surse recomandate

a) *Acte normative*

1. Convenția internațională din 20.11.89 cu privire la drepturile copilului În: Tratatate internaționale 1/51, 1998 Aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 408/12.12.90 despre aderarea R.S.S. Moldova la Convenția internațională cu privire la drepturile copilului În: Veștile 12/303, 30.12.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.
2. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994// M.O. Nr.1 din 18.08.1994
3. Codul Familiei al Republicii Moldova, nr.1316-XIV din 26.10.2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001 În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001
4. Codul civil al Republicii Moldova din 06 iunie 2002. Republicat În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.66-75/132 din 01.03.2019
5. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003, Republicat În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.285-294/436 din 03.08.2018 (art.286-art.318; art.331-art.334);
6. Legea Republicii Moldova nr.370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului. În: Monitorul Oficial nr.488-491 din 21.12.2023.
7. Legea privind regimul juridic al adopției din 28.05.2010. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.131-134 din 30.07.2010
8. Legea privind actele de stare civilă nr.100-XV din 26.04.2001. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.97-99 din 17.08.2001
9. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr. 45 din 1.03.2007. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 55-56 din 18.03.2008 modificată prin Legea nr.452 din 28.12.2023. În: Monitorul Oficial nr.28-31 din 23.01.2024
10. Lege privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr. 140 din 14.06.2013. În: Monitorul Oficial 167-172/534, 02.08.2013
11. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului informațional în domeniul protecției copilului nr. 446/29.06.2022 În: Monitorul Oficial 201-207/518, 08.07.2022
12. Hotărârea Guvernului nr. 347/01.06.2022 cu privire la aprobarea

Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia În: Monitorul Oficial 194-200/492, 01.07.2022

b) Publicații periodice

1. Coroban Cristina. Probleme actuale ale familiilor cu copii în situație de risc. În: STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, nr. 3(173) din 2024, 150 CZU: 316.356.2:316.344.7:316.614 [https://doi.org/10.59295/sum3\(173\)2024_20](https://doi.org/10.59295/sum3(173)2024_20),

2. Cebotari, Valentina, Strelciuc Viorica. L'influence de la bonne foi sur la réalisation du droit de recevoir une pension alimentaire d'un conjoint ou d'un ancien conjoint. În: STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, Seria „Științe sociale” Științe juridice ISSN 1814-3199 273 CZU: 347.441.62:347.625:364.424 [https://doi.org/10.59295/sum3\(173\)2024_35](https://doi.org/10.59295/sum3(173)2024_35) , p.273-278.

3. Brînză Dionis. Aplicarea ocrotirii provizorii – măsură de protecție procesual civilă în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. În: Studia Universitatis Moldaviae Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2022, nr. 8CZU: 347.91/.95-056.36 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7281402>. p.186-193.

4. Strelciuc Viorica. L'entretien des enfants mineurs par les parents divorcés. În: STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2024, nr. 3(173) 196 CZU: 347.627.2:347.637:369.746.4 [https://doi.org/10.59295/sum3\(173\)2024_26](https://doi.org/10.59295/sum3(173)2024_26)

5. Vrabie Dina, Opinia copilului în contextul procedurii de înapoiere sau exercitare a dreptului de vizitare a acestuia. În: STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, Seria „Științe sociale” Științe juridice. Nr. 3 din 2024 ISSN 1814-3199 181 CZU: 347.91/.95:343.549-053.2 [https://doi.org/10.59295/sum3\(173\)2024](https://doi.org/10.59295/sum3(173)2024)

6. Cristeva N. , Rolul organelor administrației publice locale în domeniul protecției copilului, aflați în situații de risc În: Legea și viața 9/54, 2017.

7. Rotaru-Maslo L., Stabilirea filiației firești a copilului în dreptul internațional privat – probleme și soluții În: Legea și viața 9/8, 2016

8. Cojocaru V., A. Cereteu, Principiile protecției copilului aflat în situație de risc și a copilului separat de părinți. În: Revista Națională de Drept 7-9/8, 2019

9. Decizia CCC și de CA al CSJ al RM din 25.04.2018 nr.2ra-669/2018 . Interesul copilului trebuie considerat, ca fiind primordial, iar neexercitarea corespunzătoare a drepturilor părintești trebuie să aibă o anumită gravitate, pentru a atrage sancțiunea decăderii. Astfel, nivelul minim de gravitate trebuie constatat, în baza circumstanțelor specifice ale cauzei deduse judecății În: Buletinul CSJ a RM 6/11, 2018.

10. Decizia CCC și de CA al CSJ al RM din 24.10.2018 nr.3ra-1322/2018 - Actul administrativ, prin care se stabilește graficul de întrevedere cu minorul, care locuiește, de fapt, în afara unității administrativ-teritoriale a autorității tutelare, ar conduce la existența temeiului de anulare, prevăzut la art.26 alin.(1) lit.b) al Legii contenciosului administrativ. În: Buletinul CSJ a RM 12/13, 2018 11. Recomandarea nr.92 - Cu privire la examinarea de către instanțele de judecată a litigiilor ce au ca obiect modificarea cuantumului pensiei de întreținere a copilului minor prin prisma art.75 din Codul familiei. În: Buletinul CSJ a RM 10/17, 2016.

Surse optionale

Acte normative

1. Hotărîrrea Guvernului nr.966 din 22.12.2020 cu privire la serviciile prestate de către Agenția Servicii Publice În: Monitorul Oficial nr.372-382/1145 din 31.12.2020

Literatura de specialitate

1. Bostan Ina, Dreptul familiei. Chișinău Editura ”Tehnica-UTM” 2020;

2. Romișan Ciprian Raul. Dreptul familiei. Editura Universul juridic. 2020

Publicații periodice

1. Bordian Mariana, Socolan Petru. Impactul inadvertențelor asupra proporției de ½ sau de 50% În: Universitatea de Stat din Moldova Integritate prin cercetare și inovare. Științe umanistice. Științe sociale. Științe juridice și economice Nr. 6 / 2021 / ISSN 1857-1883

2. Bolocan L. Instituția adopției. Natura juridică și efectele ei. Legea

și procedura aplicabilă. Încuviințarea adopției în Republica Moldova. În: *Legea și viața* nr.7-8/63, 2021.

3. Rusu D., Polisca C-E., Unele reglementări internaționale și naționale ale intereselor familiei În: *Jurnalul juridic național: teorie și practică* 4/32, 2018.

4. Sacara A. Natura juridică a prestațiilor de asistență socială furnizate persoanelor aflate în situație de risc În: *Revista Națională de Drept* nr.2/84, 2021)

5. Boșcaneanu M., M. Panainte, Particularitățile adopției copiilor din Republica Moldova în străinătate În: *Jurnalul juridic național: teorie și practică* 4/26, 2018.

6. <https://www.legis.md/>

VIII. CERINȚE PENTRU ACTIVITĂȚILE INDIVIDUALE ALE STUDENȚILOR

Procesul de la Bologna prevede că studenții, în afara orelor de contact direct (curs, seminar), se implică personal, individual în procesul de studiere prin realizarea lucrului individual. Acest aspect este indispensabil și la disciplina Dreptul familiei și acte de stare civilă.

Studiul/lucrul individual reprezintă o formă de activitate complexă și variată de învățare independentă, liberă, personală, atât pentru realizarea competențelor generale și profesionale, cât și a activităților extracuriculare. Aceasta se efectuează în timpul rezervat de către fiecare student.

Obiectivul major al realizării lucrului individual constă în dezvoltarea liberă a studentului și în formarea personalității creative care să se poată adapta la noile condiții ale vieții, încurajând inițiativa și stimulând creativitatea.

Lucrul individual are ca scop: a) dezvoltarea personalității studentului, a capacităților și a aptitudinilor lui la nivelul potențialului său maxim; b) formarea unei personalități dezvoltate și creative, pregătită pentru autoperfecționarea și recalificarea la nivel superior; c) asigurarea aspirațiilor personalității în a-și aprofunda și extinde studiile; c) pregătirea studentului pentru a-și asuma responsabilitățile vieții într-o societate liberă; d) asigurarea unei pregătiri multilaterale cu caracter profesional aplicativ pentru tineretul studios.

Explicarea suplimentară a rolului, a modalității de perfectare și de evaluare a lucrului individual se vor efectua atât în cadrul orelor de seminar, cât și la orele de consultații, la orele de serviciu ale profesorului, în cadrul altor activități metodicodidactice.

De asemenea, în procesul de evaluare, se va ține cont și de activitatea extracuriculară în domeniul studiat a studentului (conferințe studențești, implicare profesională și civică etc.).

Strategiile și sarcinile de lucru individual pentru seminar se realizează prin redarea: materialului teoretic, conținuturilor informative, comparativă, analitică a normelor legale.

Soluționarea spețelor (cazurilor practice, studiilor de caz, litigiilor familiale). Formula de soluționare a cazurilor practice recomandată ar fi următoarea: identificarea subiecților implicați, determinarea raportului

juridic care a generat litigiul, depistarea normelor legale pertinente la caz, selectarea argumentată a normelor care urmează a fi aplicate la caz, redarea soluției/soluțiilor, determinarea cauzelor, a circumstanțelor, a situațiilor care au generat litigiul.

Studiul este un demers de construcție ideatică ce permite, printr-un amalgam de reflecții sau meditații, o înaintare ordonată a gândirii în direcția exprimării unei perspective personale asupra unui subiect de tratat. Este o lucrare de factură liberă ca structură de elaborare, dar precisă ca și obiectiv urmărit, în care se tratează un subiect pe care autorul îl epuizează, îl finalizează prin elaborarea concluziilor la care s-a ajuns în rezultatul studiului. Lucrarea va constitui o încercare de a ordona, de a explica, de a interpreta datele unei probleme dintr-un punct de vedere personal, care are de partea sa argumente, dar mai puțin certitudine. Ca modalitate de expresie, studiul sistematic presupune că fiecare părere este riguros susținută prin argumentare.

Proiect de cercetare. Produsul preconizat al activității individuale. Această metodă se bazează pe anticiparea mentală și efectuarea unor acțiuni complexe, legate de o temă impusă sau aleasă de student. Activitatea studenților se desfășoară în mod independent, individual, într-un timp mai îndelungat, presupune un efort de informare, investigare, proiectare sau elaborare și se soldează în final cu prezentarea unui produs finit, care va fi evaluat.

Metoda proiectului este eficientă în special în cazul abordării temelor interdisciplinare. Ea contribuie la consolidarea și valorificarea tehnicilor de activitate intelectuală (de adunare, prelucrare și prezentare a informațiilor); la stimularea inițiativei și independenței studenților în activități; la dezvoltarea structurilor cognitive și a capacităților creatoare ale acestora.

Etapele: alegerea temei de cercetare; formularea ipotezei de lucru; selectarea bibliografiei; întocmirea planului; descrierea metodologiei de cercetare; realizarea studiului; evoluarea soluțiilor alternative; redactarea lucrării; elaborarea anexei documentare.

Strategia de realizare a unui proiect de cercetare: să se structureze asupra unei ipoteze de lucru; ipoteza enunțată să fie testată în investigație pe deplin și fără ambiguitate; să nu aibă caracter descriptiv; să se utilizeze cunoștințele acumulate anterior în cadrul altor discipline; să se experimenteze metode și tehnici de cercetare în contexte noi; să se

contribuie cu noi evidențe la argumentația preluată din bibliografie; să conțină referințe bibliografice (bibliografia propusă este orientativă, ea poate fi completată cu alte titluri); să conțină o anexă documentară la temă; să dispună de un volum între 2 și 3 pagini; să se respecte stilul științific de redactare.

Criterii de evaluare: actualitatea temei de cercetat, identificarea problemei, selectarea metodei/tehnicii adecvate, formularea corectă a aparatului categorial, analiza/prelucrarea datelor, aplicarea cunoștințelor/principiilor/legilor, profunzimea studiului, diversitatea surselor, analiza critică a rezultatelor prezentate, claritatea argumentării, corectitudinea utilizării termenilor, relevanța concluziilor, originalitatea formei de prezentare.

Termen de realizare – conform graficului stabilit la începutul semestrului.

LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI

Nr.	<i>Produsul preconizat</i>	Strategii de realizare	Criterii de evaluare	<i>Termen de realizare</i>
	<p>Studiul de cercetare prin identificare a unei probleme Referitoare la /rezultate din raporturile de familie Maxim 2-3 pagini Interval 1.0, font 12</p> <p>Modalități de prezentare Prezentarea proiectului prin comunicare orală Power Point, word, 5-7 minute</p> <p>Proiect de cercetare Lucrul individual la disciplina _____ elaborat de Popescu Ion, gr.205, Domeniul _____</p> <p>1. Problema identificată _____ 2. Soluția preconizată _____ 3. Instituția de implementare _____ 4. Avantaje _____ 5. Subiecți implicați _____</p>	<p>1. Alegerea temei</p> <p>2. Studiul bibliografic</p> <p>3. Individualizarea cazului</p> <p>4. Formularea obiectivelor</p> <p>5. Selectarea metodologiei necesare decercetare (lecturarea, observarea, analiza de documente, comparația)</p> <p>6. Analiza și adaptarea informației</p> <p>7. Individualizarea formei și perfectarea conținutului de fapt conform cerințelor studiate</p> <p>8. Prezentarea produsului și susținerea acestuia în termenele stabilite</p> <p>Modalități de prezentare Prezentarea proiectului prin comunicare orală Power Point, word, 5-7 minute</p> <p>Proiect de cercetare Lucrul individual la disciplina _____ elaborat de Popescu Ion, gr.205, Domeniul _____</p> <p>1. Problema identificată _____ 2. Soluția preconizată _____ 3. Instituția de implementare _____ 4. Avantaje _____ 5. Subiecți implicați _____</p>	<p>1. Structura proiectului</p> <p>2. Corespunderea temei proiectului cu esența materialului analizat și prezentat în studiul final</p> <p>3. Relevanța metodologiei aplicate în cercetare</p> <p>4. Procesarea și analiza teoretică a datelor.</p> <p>5. Corectitudinea identificării surselor biografice, elaborarea referințelor, citarea.</p> <p>6. Respectarea cerințelor tehnice prezentate</p> <p>7. Prezentarea proiectului și susținerea lui în termenele stabilite.</p>	<p>Penu Iltim a săptămână din semestrul.</p>

	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="120 975 394 1201">6. Riscuri</td> <td data-bbox="120 525 394 975">7. Instru mente de evitare/excludere</td> </tr> <tr> <td data-bbox="205 975 394 1201"></td> <td data-bbox="205 525 394 975"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="269 975 394 1201"></td> <td data-bbox="269 525 394 975"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="333 975 394 1201"></td> <td data-bbox="333 525 394 975"></td> </tr> </table> <p data-bbox="412 600 444 1201">9. Eficiența și efectivitatea politicii _____</p> <p data-bbox="447 600 469 1201">10. Remărci suplimentare _____</p> <p data-bbox="472 600 493 1201">11. Concluzii și recomandări _____</p> <p data-bbox="496 600 518 1201">12. Surse utilizate la investigarea subiectului</p> <p data-bbox="532 600 553 1201">a) _____</p> <p data-bbox="556 600 577 1201">b) _____</p> <p data-bbox="580 600 602 1201">c) _____</p> <p data-bbox="605 600 679 1201">Anexe: decizii, acte de constatare, hotărâri judecătorești, procese-verbale, explicații.</p>	6. Riscuri	7. Instru mente de evitare/excludere								
6. Riscuri	7. Instru mente de evitare/excludere										

IX. TEMATICA ORIENTATIVĂ A PROIECTELOR (DE AN ȘI DE LICENȚĂ)

1. Rolul autorităților publice în vederea sancționării părinților pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor față de copii.
2. Atribuțiile statului în vederea identificării persoanelor fizice prin acte de stare civilă și de identitate.
3. Instituțiile de stat de plasament a copiilor aflați în dificultate.
4. Realități și tendințe demografice în Republica Moldova deduse din activitatea organelor de stare civilă.
5. Subvenții, indemnizații și alte cheltuieli publice în RM pentru întreținerea familiilor defavorizate și a copiilor orfani/abandonati.

Mariana Bordian

DREPTUL FAMILIEI ȘI ACTE DE STARE CIVILĂ

Ghid metodic

pentru studenții de la Specialitatea Administrație publică

Asistență computerizată – *Maria Bondari*

Bun de tipar 2025. Formatul 60 x 84 $\frac{1}{16}$

Coli de tipar 9,2. Coli editoriale 7,0.

Comanda. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009
e-mail: ceplusm@mail.ru; usmcep@mail.ru